

DHARMA

Transcendencijos kelias

Jo Dieviškoji Kilnybė
A. C. Bhaktivedanta Svamis Prabhupāda
Tarptautinės Kṛṣṇos sąmonės bendrijos Įkūrėjas-ācārya

DHARMA

Transcendencijos kelias

Šios knygos autorius yra pasaulio religijos žinovų ir dvasinių lyderių žymiausiu naujausių laikų Indijos kultūros tradicijų ir filosofijos mokytoju pripažįstamas Jo Dieviškoji Kilnybė A. C. Bhaktivedanta Svamis Prabhupāda. Ši knyga atsako į svarbiausius klausimus, kuriuos visais laikais kėlė mąstantys žmonės: „Kas esu? Kokie mano svarbiausi poreikiai? Kaip galiu juos patenkinti?“

Śrīla Prabhupāda rašo: „Kūnas ir protas – tai pertekliniai išoriniai amžinos sielos dangalai. Tenkinami turi būti amžinos sielos poreikiai. Amžinos sielos poreikis – ištrūkti iš ankšto materijos narvo ir tokiu būdu įgyvendinti savo norą džiaugtis visiška laisve. Siela nori išsiveržti pro aklinę didžiosios visatos luobą ir išvysti netemdomą šviesą ir dvasią.“ Skaitykite šią knygą ir sužinosite, kas yra netemdoma šviesa ir dvasia ir kaip jas pamatyti savo akimis.

THE BHAKTIVEDANTA BOOK TRUST

www.krishna.com

ISBN 978-91-7149-649-2

9 789171 496492

Jo Dieviškosios Kilnybės

A. C. Bhaktivedantos Swamio Prabhupados knygos

Lietuvių kalba

Bhagavad-gītā, kokia ji yra
Śrīmad-Bhāgavatam, 1-3 giesmės
Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo (2 tomai)
Viešpaties Caitanyos mokymas
Atsidavimo nektaras
Savęs pažinimo mokslas
Śrī Īsopaniṣada
Anapus laiko ir erdvės
Pamokymų nektaras
Yogos tobulybė
Akistata su mirtimi
Kelionė į savęs atradimą
Anapus gimimo ir mirties
Tobuli klausimai, tobuli atsakymai
Gyvybė kyla iš gyvybės

Anglų kalba

Bhagavad-gītā As It Is
Śrīmad-Bhāgavatam (pabaigta mokinių)
Śrī Caitanya-caritāmṛta
Kṛṣṇa, The Supreme Personality of Godhead
Teachings of Lord Caitanya
The Nectar of Devotion
The Nectar of Instruction
Śrī Īsopaniṣad
Light of the Bhagavata
Easy Journey to Other Planets
Teachings of Lord Kapila, the Son of Devahuti
Teachings of Queen Kuntī
The Science of Self-Realization
Perfect Questions, Perfect Answers
Life Comes From Life
The Path of Perfection
Beyond Birth and Death
Kṛṣṇa Consciousness: The Topmost Yoga System
The Perfection of Yoga
Kṛṣṇa Consciousness: The Matchless Gift
On the Way to Kṛṣṇa
Rāja-vidyā: The King of Knowledge

DHARMA

Transcendencijos kelias

Jo Dieviškoji Kilnybė
A. C. Bhaktivedanta Svamis Prabhupāda
Tarptautinės Kṛṣṇos sąmonės bendrijos Įkūrėjas-ācārya

THE BHAKTIVEDANTA BOOK TRUST

Dharma, the Way of Transcendence (Lithuanian)

Skaitytojus, susidomėjusius knyga, Tarptautinė Krišnos sąmonės bendrija kviečia rašyti arba apsilankyti centruose:

ISKCON

Raugyklos g. 23-1, 01140, Vilnius
tel. +370-5-2135218
www.gauranga.lt

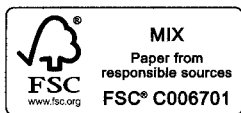
ISKCON

Savanorių pr. 37, 44255, Kaunas
tel. +370-37-222574 • krsna.info@gmail.com
www.nitaigauracandra.lt

Kauno Vėdu kultūros centras
Panerių g. 187, 48437, Kaunas
tel. +370-37-360710 • info@veducentras.lt
www.veducentras.lt

Knygas anglų kalba galima užsisakyti adresu:

Bhaktivedanta Library Services
Petite Somme 2, 6940 Durbuy, Belgium
www.blservices.com

Copyright © 2011 The Bhaktivedanta Book Trust International, Inc.

www.krishna.com
www.bbt.se

ISBN 978-91-7149-649-2

Turinys

Įvadas	1
1 Kas yra dharma?	5
2 Kṛṣṇai – taip, iliuzijai – ne	13
3 Netemdomos šviesos ir dvasios regėjimas	25
4 Tikrasis dharmos tikslas	33
5 Kam skirtos juslės	41
6 Absoliučios Tiesos apibrėžtis	47
7 Dievo regėjimas širdyje	53
8 Tobula visuomenės sąranga	59
9 Patikimas būdas pažinti Dievą	65
10 Atminties kalavijas	69
11 Klausymasis pasakojimų apie Kṛṣṇą su tikėjimu	77

12	Širdies apvalymas klausantis apie Dievą	83
13	Išsilaisvinimas iš žalingų troškimų gniaužtu	89
14	Bhakti-yoga: greičiausias kelias pasiekti ramybę ir palaimą	95
15	Bhakti-yoga – ne sentimentai, o mokslas	99
16	Kai širdyje pateka Ksnos saulė	105
	Apie autorių	111
	Žodynelis	114
	Kaip tarti sanskritą	121

Ivadas

Nemažai sanskrito žodžių yra įję į mūsų kasdieninę vartoseną. Pavyzdžiui, niekam nereikia vartyti žodyno, kad suprastų, kas yra *žiniasklaidos guru*, *politikos panditas* arba *bloga karma*.

Vienas tokių mūsų bendrinėje kalboje įsitvirtinusių žodžių yra *dharma*. Bitnikų rašytojo Jack'o Kerouac'o gerbėjai, ko gero, dar nepamiršo jo romano „Dharmos valkatos“, o Amerikos televizijos žiūrovai prisimena 1997 metais debiutavusios populiarios situacijų komedijos vėjavaikę heroję vardu Dharma.

Bet kas iš tikrųjų yra *dharma*? Senovės Indijos išminčių mokyimuose atrandame dvi pagrindines šio žodžio reikšmes: prigimtine savybė ir pareiga.

Pirmiausia pakalbėkime apie prigimtį. Kiekvienas dalykas turi tam tikrą tik jam vienam būdingą prigimtine savybę. Pavyzdžiui, cukraus *dharma* yra jo saldumas, tyro vandens *dharma* yra jo gebėjimas numalšinti troškulį.

Kiekvienas mūsų turime tokią prigimtine savybę ir, jei gyvensime dermėje su savo prigimtimi, *dharma*, jusime vidinį pasitenkinimą. Tačiau kokia mano, kaip žmogaus, *dharma*? Remiantis nesenstančia Vedų išmintimi, mūsų *dharma* yra ne mūsų kūno, o sielos – mummyse smilkstančios dieviškosios sąmonės kibirkštis – ypatybė. Kiekvienas mūsų turime šią kibirkštį. Jos šaltinis yra Aukščiausioji Siela Kṛṣṇa, kuri galima palyginti su kosmine liepsna, iš kurios išlekia dieviškosios kibirkštys, t.y. mes patys.

Kiekvienos dieviškosios sąmonės kibirkštis *dharma* – šokti aplink

svarbiausiąją liepsną – aukščiausiąjį pirminį asmenį Kṛṣṇą – dar-
noje su ja. Esame unikalios, individualios ir asmenybės bruožus
turinčios Kṛṣṇos apraiškos, tačiau mūsų *dharma* – suvokti savo šal-
tinių ir per meilės tarnystę puoselėti amžinąjį ryšį su Juo. Trum-
piausiai sakant, mūsų kaip amžinų sąmoningų būtybių *dharma* – mylėti
Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Kṛṣṇą ir Jam tarnauti.

Turėdami materialią sąmonę, mes nebeįžvelgiame savo tikro-
sios prigimties. Mes užmirštame Kṛṣṇą kaip savo šaltinį, užmiršta-
me ryšį su Juo, o mūsų pirminė nesavanaudiškos tarnystės *dharma*
išvirsta į netikrą konkuruojančio egoizmo *dharma*. Praradę sąsajas
su savo tikrąja *dharma* išgyvename nusivylimą ir nepasitenkinimą.

„Dharma: transcendencijos kelias“ nurodo kelią atgal į mūsų
tikrąją prigimtį, pirminį Kṛṣṇos tarną, susijusio su Kṛṣṇa meilės
saitais, būvį.

Antroji žodžio *dharma* reikšmė – „pareiga“. Antroje dvidešimto-
jo amžiaus pusėje daug eksperimentavome siekdami išguiti parei-
gos ir atsakomybės jausmą ir pirmenybę teikdami savo įgeidžių
tenkinimo etikai – „Daryk tai, kas tau teikia malonumą!“ Tačiau
šiandien daugelis supranta, kad šis eksperimentas nepasitvirtino.
Žmonės jaučia, kad chaotiškoje hedonizmo jūroje prarado dorovi-
nius orientyrus. Pareiga vėl tampa populiari.

Tik kyla klausimas pareiga kam? Atsakymą į šį klausimą suži-
nosime pažinę kitą *dharmos*, mūsų esminės savybės, aspektą. Jei
mūsų esminė savybė – meilės tarnystė Kṛṣṇai, tai mūsų svarbiau-
sioji pareiga sutelkti visą dėmesį į pastangas pažadinti šią meilės
tarnystę (*bhakti*) savyje ir padėti kitiems pasiekti šį tikslą.

Knyga „Dharma: transcendencijos kelias“ suteiks išvalgų ir įkvė-
pimo, kurių mums visiems labai reikia. Šioje knygoje iškiliau-
sias Indijos dvasinis ambasadorius pasauliui Jo Dieviškoji Kilnybė
A.C. Bhaktivedanta Svamis Prabhupada atskleidžia *dharmos* esmę
analizuodamas ją išvalgiame „Śrīmad-Bhāgavatam“ (sanskrito vei-
kalo, plačiai žinomo sunokusio Vedų išminties vaisiaus vardu)
komentarė. „Śrīmad-Bhāgavatam“ fragmente, kurį čia komentuoja
Śrīla Prabhupāda, didis išminčius Sūta Gosvāmis atsako į klausimus
apie *dharma*, kuriuos jam pateikia šventoje Naimiṣāranyos girioje
(šiuolaikinėje šiaurės Indijoje) susirinkę išminčiai.

Gyvenime nėra nieko svarbesnio už savo *dharmos* supratimą.

Todėl ši knyga yra didžiulę išliekamąją vertę turintis rašytinis orientyras, skirtas į dvidešimt pirmąjį naujų iššūkių ir galimybių amžių įžengiančiai žmonijai.

1

Kas yra dharma?

.

*sa vai puṁsāṁ paro dharmo
yato bhaktir adhokṣaje
ahaituky apratihātā
yayātmā suprasīdati*

Aukščiausia priedermė [dharma] visai žmonijai yra veikla, kuri leidžia pelnyti meilės ir pasiaukojimo tarnystę transcendentiniam Viešpačiui. O kad pasiaukojimo tarnystė suteiktų savajam „aš“ visišką pasitenkinimą, ji turi būti nesavanaudiška ir nepaliaujama.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.6

Tai Śrī Sūtos Gosvāmio atsakymas į pirmąjį Naimiṣāranyos išminčių klausimą. Išminčiai prašė jį apibendrinti visus apreikštuosius šventraščius, išdėstyti tai, kas juose svarbiausia, ir išdėstyti taip, kad suprastų visi puolusieji, kitaip sakant, plačioji visuomenė. Vedos nurodo žmogui du kelius: *pravṛtti-mārga* ir *nivṛtti-mārga* – juslinių malonumų ir atsižadėjimo kelius. Malonumų kelias yra žemesnis už pasiaukojimo aukščiausiajam tikslui kelią.

Materiali gyvosios būtybės būtis neturi nieko bendra su tikroju jos gyvenimu, yra liguista būseną. Tikrasis jos gyvenimas yra dvasinė (*brahma-bhūta*), amžina, palaima ir žinojimu trykstanti būtis. Materiali būtis yra laikina, iliuzinė ir kupina kančių. Joje apskritai nėra laimės – tik bevaisės pastangos atsikratyti kančių, kai trumpas atokvėpis nuo jų klaidingai suvokiamas kaip laimė. Todėl ir sakome, kad materialių malonumų – laikinų, skurdžių ir apgaulingų – plėtojimo kelias neprilygsta pasiaukojimo tarnystei Aukščiausiam Viešpačiui, kuri veda į amžiną, palaimingą ir absoliutaus išmanymo nušviestą būti ir yra laikoma aukščiausia žmogaus veiklos forma. Tačiau dažnai, kai į pasiaukojimo tarnystę įsivelia žemesnės veiklos elementai, ji praranda savo grynumą. Pavyzdžiui, jei pasiaukojimo tarnystės imamasi siekiant materialios naudos, šis motyvas, be jokių abejonių, tampa kliuviniu, stabdančiu žengimą į priekį atsižadėjimo keliu. Atsižadėjimas, pasiaukojimas vardan aukščiausiojo gėrio tikrai pranoksta malonumais pažymėtą liguistą būti. Malonumai tik pasunkina ligos simptomus ir pailgina jos trukmę. Todėl pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui kokybės prasme turi būti gryna, t.y. joje negali būti jokių materialių malonumų troškimų. Todėl būtina pasirinkti aukščiausią veiklos formą – pasiaukojimo tarnystę Viešpačiui, kuri neturėtų nė krislo nereikalingų troškimų, karminės veiklos ir abstrakčiosios filosofijos priemaišų. Tik tokia tarnystė gali suteikti amžiną paguodą.

Sąvokai *dharma* sąmoningai parinkome atitikmenį „priedermė“, nes svarbiausia žodžio *dharma* reikšmė – „egzistencijos šaltinis“. Gyvosios būtybės egzistencijos šaltinis yra jos amžinas ryšis su Aukščiausiuoju Viešpačiu Kṛṣṇa, į kurią atsižvelgdama ji ir turi veikti. Kṛṣṇa yra gyvųjų būtybių egzistencijos centrinė ašis, visų patraukliausia gyvoji esybė, svarbiausias amžinasis pavidalas tarp kitų amžinųjų pavidalų – gyvųjų būtybių. Visos gyvosios būtybės turi savo amžiną pavidalą dvasiniame pasaulyje, o Kṛṣṇa yra amžinas jų traukos centras. Kṛṣṇa yra absoliuti visuma, o visa kita – neatsiejama Jo dalis. Dalies ir visumos sąsajas gerai iliustruoja tarno ir tarnystės objekto santykiai. Tarno ir tarnystės objekto santykiai yra grynai transcendentiški ir esmingai skiriasi nuo tų santykių, kuriuos matome materialiam pasaulyje. Šie santykiai yra pati aukščiausia savitarpio artumo forma. Tai suvokiama padarius

pažangą pasiaukojimo tarnystės srityje. Net ir gyvendamas dabartinėmis nelaisvės sąlygomis materialiam pasaulyje kiekvienas iš mūsų turėtų su transcendentine meile tarnauti Viešpačiui. Taip žmogus pamažu ims suprasti, kas yra tikrasis gyvenimas ir patirs visišką pasitenkinimą.

Visi trokštame visiško vidinio pasitenkinimo – *ātma-suprasāda*, bet pirmiausia turime išsiaiškinti, kas yra mūsų tikrasis „aš“. Žodis *ātma*, „aš“, reiškia kūną, protą ir sielą. Iš tikrųjų mūsų „aš“ yra siela, vilkinti dviejų rūšių „drabužius“. Lygiai kaip vyras vilki švarką ir marškinius, taip ir „aš“ – siela vilki grubųjį kūną, sudarytą iš fizinių juslių, bei subtilųjį kūną, sudarytą iš proto, intelekto ir klaidingos savimonės. Klaidinga savimonė verčia žmogų tapatintis su kūnu. Į klausimą, kas jis toks, žmogus atsako: „aš – amerikietis“ arba „aš – indas“ ir t.t. Tačiau tai tik kūnui priskirtinos sąvokos, jos nenurodo tikrosios žmogaus tapatybės.

Vedų raštai moko, kad savo tikrosios tapatybės suvokimas ateina tada, kai žmogus išsamonina: *aham brahmāsmi* – „esu Brahmanas, dvasinė siela.“ Todėl „Vedānta-sūtroje“ yra pasakyta: *athāto brahmājijñāsā* – „atėjo laikas klausti apie dvasią.“ Žmonėmis gimstame tam, kad įgytume kuo daugiau žinių apie dvasią, nes jos atveria kelią į tikrąją laimę.

Kiekvienas iš mūsų trokšta laimės, nes pagal prigimtį esame laimingi: *ānandamayo bhvyāsāt* („Vedānta-sūtra“ 1.1.12). Mes – sielos, o laimė, palaima plaukia iš sielos prigimties. Kenčiame todėl, kad mus gaubia penki grubiosios materijos pradaai – žemė, vanduo, ugnis, oras ir eteris – ir trys subtiliosios materijos pradaai – protas, intelektas ir klaidinga savimonė. Tapatinantys save su šiais dangalais materialistai siekia džiaugsmo per minėtus grubiuosius ir subtiluosius pradus, kurie sudaro mūsų kūną. Kitaip sakant, jie tesiekia juslinių malonumų, fizinės laimės. Materialiam pasaulyje žmonės lieja prakaitą tik dėl fizinės laimės. Vieni siekia laimės dirgindami fizines jusles, kiti – dailės, poezijos ir filosofijos priemonėmis dirgindami protą. Tačiau nei grubūs, nei subtilūs jusliniai malonumai negali suteikti tikrosios laimės, nes tikroji laimė yra sielos ypatybė. Visi matome, kad nors viso pasaulio žmonės siekia fizinių patogumų ir juslinių malonumų, iš tikrųjų jie nėra laimingi. Jie ir negali būti laimingi, nes ignoruoja pamatinę laimės principą.

Sakykime, jūs turite gražų švarką. Rodydami jį kitiems, jį lygindami ir rūpestingai prižiūrėdami jūs nesijausite laimingas. Kitaip sakant, dabar žmogus siekia laimės rūpindamasis vien švarku, savo kūnu, tačiau taip jis niekada jos nepasieks. Laimė įmanoma tik tada, kai laiminga jaučiasi siela. Jei laikote paukštį narvelyje ir be atvangos blizginate narvelį užmiršdami palesinti paukštį, jis nebus laimingas. Materialus kūnas yra sielos narvas ir jei rūpinatės tik savo kūnu, siela nebus laiminga. Taigi pirmasis dvasinio pažinimo žingsnis yra suvokimas, kad siela yra įkalinta kūno ir proto narve ir kad nei fizinis komfortas, nei proto patenkinimas niekada nesuteiks sielai tikros laimės.

Kas gi gali suteikti sielai laimę? Kaip yra sakoma pastarajame „Śrīmad-Bhāgavatam“ posme, siela jaučiasi laiminga tiktai gyven-dama pagal aukščiausiąją *dharma*. Paprastai žodis *dharma* verčiamas kaip religija, tačiau, kaip jau minėta anksčiau, tikslesnė jo reikšmė yra „egzistencijos šaltinis“ arba „svarbiausioji savybė“. Kiekvienas dalykas pasaulyje turi vieną svarbiausiąją savybę. Pavyzdžiui, svarbiausioji čili pipirų savybė yra jų aštrumas. Atėję į turgų nusipirk-ti čili pipirų tikriname jų aštrumą. Jei pipirai nepakankamai aštrūs, jų neperkame. Taigi čili pipirų *dharma* yra aštrumas, o cukraus *dharma* – saldumas.

Kas gi yra sielos *dharma*? Materialiame pasaulyje įkalinta siela vykdo daug jos prigimčiai svetimų *dharmų*, kurios grindžiamos klaidingu fizinės tapatybės suvokimu. Taip induistų šeimoje gimęs žmogus laiko save induistu, musulmonų šeimoje gimęs žmogus – musulmonu, krikščionių šeimoje gimęs žmogus – krikščionimi. Tačiau kaip jau sakiau, iš tikrųjų aš esu dvasinė siela: *aham brah-māsmi* – „Esu Brahmanas, dvasinė siela.“ Pasiekus šį dvasinio pažinimo lygmenį aiškiai suvokiama mūsų svarbiausioji savybė. Posme sakoma: *sa vai puṁsāṁ parō dharmo yato bhaktir adhokṣaje*. Aukščiausioji sielos *dharma* yra *bhakti*, arba pasiaukojimo tarnystė Aukščiausiajam Viešpačiui. Tai mūsų esminė ypatybė. Visi esame tarnai – tarnaujame savo šaliai, visuomenei, šeimai, žmonai, vai-kams, juslėms. Neatsiras nė vieno, kuris galėtų pasakyti: „Aš niekam netarnauju.“ Tarnystė *neišvengiama*, nes tai mūsų *dharma*. Jei žmogus neturi kam tarnauti, jis įsigyja katę arba šunį ir tarnauja jiems. Taigi tarnystė iš meilės yra mūsų esminė ypatybė. Tik bėda,

kad tarnaujame ne tam, kam reikia. Mylime kates, šunis, mylime viską aplink, tik ne Dievą. Todėl ir nepatiriame tikros laimės. Jei nukreipsime savo meilę į tinkamą objektą – Adhokšają, Kṛṣṇą, mes būsime laimingi.

Jei *dharmą* interpretuosime kaip religiją, tai, pasak šio „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmo, aukščiausia religijos forma yra transcendentinė meilės tarnystė Viešpačiui. Naimišāranyos girioje susirinę išminčiai iškėlė klausimą: „Kuri religija yra geriausia, kuri gali padėti bet kam pasiekti dvasinį išsivadavimą?“ Vieni sakys, kad geriausia religija – induizmas, kiti – krikščionybė, treči – islamas, ketvirti – budizmas ir t.t. Tačiau „Śrīmad-Bhāgavatam“ nepasisako nei už induizmą, nei už krikščionybę, nei už islamą, nei už budizmą. Ji pateikia bendrą geriausios religijos apibūdinimą: „Geriausia religinė praktika yra tokia praktika, kuri sudaro prielaidas tapti Adhokšajos bhaktu*.“

„Adhokšaja“ yra Aukščiausiojo Dievo Asmens vardas sanskritu. Paraidžiui „Adhokšaja“ reiškia „Tas, kuris nuvainikuoja ar pakerta (*adha*) bet kokius mėginimus pažinti Jį kaupiant žinias juslinio suvokimo (*akṣa-ja*) priemonėmis.“ Šis Dievo vardas (Adhokšaja) – atsakymas filosofams teoretikams, bandantiems atsakyti į klausimą „Kas yra Dievas?“ ir prirašiusiems šia tema toms knygu. Jiems Adhokšajos vardas byloja: „Filosofuokite nors ir tūkstančius metų, bet jūsų spekuliacijos nepadės pažinti Dievo.“

Žmonės dažnai sako: „Dievas yra didis“, tačiau iš tiesų nesuvokia *visos* Jo didybės. Dievo didybę puikiai išreiškia vardas „Kṛṣṇa“. Jei norite surasti žodį, kuris geriausiai apibrėžtų sąvoką „Dievas“, tai tas žodis yra *kṛṣṇa*, nes *kṛṣṇa* reiškia „visų patraukliausias“. Jei Dievas nėra visų patraukliausias, jis negali būti didis. Didybė yra neatsiejama nuo patrauklumo. Pavyzdžiui, Johnas D. Rockefelleris ir Henris Fordas laikyti iškiliais žmonėmis dėl savo turtų. Turtai juos padarė patrauklius. Taigi turtai yra vienas iš patrauklumą lemiančių bruožų. Vadinasi, Dievas turėtų būti visų turtingiausias. Kitas patrauklumą lemiantis bruožas yra grožis – taigi Dievas turėtų būti ir visų gražiausias. Nemažai žmonių, pamatę Kṛṣṇos

* *bhaktas* – Viešpačiui atsidavęs Jo pasekėjas.

atvaizda, neabejodami sako, kad nieko gražesnio už Jį nėra matę, nors Jis ir juosvas. Be to, Kṛṣṇai būdingi tokie patrauklūs bruožai, kaip absoliuti galia, išmintis, šlovė ir atsižadėjimas. Kadangi šie šeši lobiai – absoliutus turtingumas, grožis, galia, išmintis, šlovė ir atsižadėjimas daro Jį visų patraukliausiu, Dievas garsėja vardu „Kṛṣṇa“. Turėdamas šiuos transcendentinius lobius Jis gali sužavėti patį turtingiausią, patį gražiausią, patį stipriausią, patį išmintingiausią, patį garsiausią, o taip pat ir labiausiai pasaulio atsižadėjusį žmogų. Jusliniu suvokimu besiremiantis filosofo teoretiko protas yra nepajėgus aprėpti šių nepaprastų patrauklumo aspektų, todėl Kṛṣṇa turi dar ir Adhokṣajos vardą, kuriuo Jis vadinamas šiame „Śrīmad-Bhāgavatam“ posme.

Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam“ pateikia labai paprastą geriausios religijos apibrėžimą: geriausia religija yra ta religija, kurios išpažinimas skatina pasiaukojimą ir meilę Dievui. Puiki apibrėžtis! Nesvarbu, kurią religiją išpažįstate – krikščionybę, induizmą, budizmą ar islamą. Sėkmės matas yra meilė Dievui. Jei jūs išsiugdėte meilę Dievui, vadinasi, iš tiesų vykdėte religinius priesakus. Kas eina į šventyklą, mečetę ar bažnyčią tik formaliai atlikti apeigas ar duoti išmalda, o išėjęs iš šventyklos užmiršta ir Dievą, ir Jo priesakus, tas religiją supranta klaidingai. Tai ne religija. Tarkime, kažkokį žmogų pripažįsta didžiu. Kas liudija apie jo didybę? Apie jo didybę liudija jo turtai, išsilavinimas, įtaka, grožis ir t.t.. Lygiai taip, galime paklausti, kas liudija apie žmogaus religingumą? Apie žmogaus religingumą liudija jo meilė Dievui. Religingas yra tas, kuris myli Dievą.

Žinoma, atsiras ir tokių, kurie sakys, kad myli Dievą. Bet kyla klausimas, ko verta ta meilė? Iš gyvenimo patirties žinome, kaip dažnai vyrai pamilsta gražias moteris. Bet kiek trunka tokia meilė? Ji trunka tol, kol nenuvysta jų grožis. Merginos taip pat myli vaikus, bet kiek trunka jų meilė? Tol, kol vaikinų kišenės pilnos šlamančių. Tai ne meilė – tai aistra. Potraukis kūnui arba pinigams nėra meilė. Šiame „Śrīmad-Bhāgavatam“ posme yra pasakyta, kad meilė Dievui turi būti *ahaitukī* – be savanaudiškų motyvų, tokių, kaip pavyzdžiui: „O Dieve, aš Tave myliu nes tu duodi man duonos kasdieninės.“ Visuose maldos namuose: bažnyčioje, šventykloje, mečetėje – žmonių maldos dažniausiai vienodos: „O Dieve, duok man duonos kasdieninės.“ Indijos šventyklose žmonės meldžiasi:

„O Kṛṣṇa, aš turiu sunkumą, padėk man juos įveikti“ arba „Man reikia pinigų. Duok man milijoną dolerių.“ Tai ne meilė Dievui.

Žinoma, net ir tokia religija yra geriau už bedievybę. Viešpats Kṛṣṇa sako „Bhagavad-gītoje“ (7.16): *catur-vidhā bhajante mām janāḥ sukṛtino 'rjuna*. Kas kreipiasi į Dievą prašydamas kokios nors malonės, laikytinas dievobaimingu žmogumi. Bet jis nėra bhaktas – Viešpaties tarnas. Jį galima priskirti prie dievobaimingų žmonių, nes jis pripažįsta Dievo viršenybę, tačiau jis neturi to, kas svarbiausia religijai, – meilės Dievui.

Viešpats Śrī Caitanya taip apibūdina Dievo meilę Savo „Śikṣāṣṭakoje“ (7):

*yugāyitaṁ nimeṣeṇa
cakṣuṣā prāvṛṣāyitam
śūnyāyitaṁ jagat sarvaṁ
govinda-virahaṇa me*

„O Govinda! Nematant Tavęs ir akimirka man virsta dešimtmečiu.“ Visiems pažįstamas šis jausmas. Kai mylite žmogų ir laukiate mylimojo ateinant, sekundė virsta ištisa diena. Kai Kṛṣṇos nėra šalia, Viešpats Caitanya sako: *cakṣuṣā prāvṛṣāyitam* – „Ašaros plūsta man iš akių tarytum lietaus srautai“, ir priduria: *śūnyāyitaṁ jagat sarvam* – „ir pasaulis man regis tuščias.“ Jį kankina išsiskyrimo su Govinda, Kṛṣṇa, ilgesys: *govinda-virahaṇa me*. Jei išsiskyrimas su Govinda tampa nebepakeliamas, tai reiškia, kad žmogus pamilo Dievą tyrai ir be jokių išskaičiavimų.

Tyrą meilę Dievui „Śrīmad-Bhāgavatam“ posme apibūdina ir žodis *apratihatā* („nevaržomas jokių kliūčių“). Kartais žmonės sako: „Kaip galiu tinkamai mylėti Kṛṣṇą, kai esu toks neturtingas“ arba „kaip galiu mylėti Kṛṣṇą, kai neturiu išsilavinimo ir negaliu studijuoti Vedāntos filosofijos.“ Visa tai netiesa. Norint mylėti Kṛṣṇą nereikalingi jokie materialūs turtai ar sugebėjimai. Žadinti meilę Kṛṣṇai galima tiesiog atnešus Kṛṣṇos Dievybei šventykloje gėlę ar vaisių. Tai vienas iš šešių meilės požymių, kuriuos Rūpa Gosvāmī apibūdino savo „Upadeśāmṛtoje“ (4):

*dadāti pratigrhṇāti
guhyaṁ ākhyāti pṛcchati*

*bhukte bhoyate caiva
ṣaḍ-vidhaṁ prīti-lakṣaṇam*

Mylimajam duodame ir iš jo gauname. Jei tik imame, bet nieko neduodame – tai ne meilė. *Guhyam ākhyāti prcchati*: mylimajam atskleidžiame visas slapčiausias mintis ir jis taip pat atskleidžia visas savo slapčiausias mintis. *Bhukte bhoyate caiva*: mylimąjį vaišiname ir jis taip pat mus vaišina. Praktikuojant šias šešias meilės mainų su Kṛṣṇa formas, yra puoselėjama tyra meilė Dievui. Dievo meilė turi būti nevaržoma ir be materialių išskaičiavimų.

Jei išsiugdysite Dievui tokią meilę, pajusite *su-prasīdati* – visišką pasitenkinimą. Išnyks rūpesčiai ir kartėlis. Pasaulis atrodo kupinas džiaugsmo (*viśvaṁ pūrṇa-sukhāyate*). Taigi geriausia religija yra ta religija, kuri moko pamilti Dievą, o geriausias būdas nesavanaudiškai pasitarnauti žmonijai – skelbti tyros meilės Dievui žinią. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas kaip tik ir siekia šių tikslų. Kṛṣṇos sąmonė – nuostabus dalykas. Ji nepriklauso nuo jokių materialių mokėjimų ir pralaužia visas materialias kliūtis. Bet kuriame pasaulio kampe lyje – namuose ar už jų sienų – galite džiaugsmingai kartoti Hare Kṛṣṇa mantrą ir per labai trumpą laiką pelnyti meilę Dievui.

2

Kr̥ṣṇai – taip, iliuzijai – ne

.....

*vāsudeve bhagavati
bhakti-yogaḥ prayojitaḥ
janayaty āśu vairāgyaṁ
jñānaṁ ca yad ahaitukam*

**Su atsidavimu tarnaujant Dievo Asmeniui Śrī
Kr̥ṣṇai išsyk yra pelnomas žinojimas ir pasaulio
atsižadėjimas.**

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.7

Žmonės, laikantys pasiaukojimo Aukščiausiajam Viešpačiui Śrī Kr̥ṣṇai tarnystę savotišku materialaus sentimentalumo pasireiškimu, dažnai įrodinėja, kad apreikštieji šventraščiai rekomenduoja aukojimus, labdarą, asketizmo praktiką, teorinį pažinimą, mistinių galių įgijimą ir panašius transcendentinės savivokos metodus. Pasak jų, *bhakti* – pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui skirta tiems, kurie yra nepasirengę aukštesnio lygio praktikai. Paprastai sakoma, kad *bhakti* kultas* skirtas *sūद्रoms, vaiśyams* ir moterims,

* „Religinio garbinimo ir apeigų sistema“ (American Heritage Dictionary)

nepasižyminčioms dideliu protu. Bet tai netiesa. *Bhakti* kultas yra aukščiausia visų transcendentinių praktikų forma, todėl jis sykiu yra ir iškilnus, ir lengvas. Iškilnus jis tyriems bhaktams, kurie labai rimtai siekia užmegzti ryšį su Aukščiausiuoju Viešpačiu, o lengvas neofitams, dar tebestovintiems ant *bhakti* slenksčio. Užmegzti ryšį su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu Śrī Kṛṣṇa yra tikras mokslas, bet tai lengvai gali padaryti visos gyvosios būtybės: *sūdras*, *vaišyai*, moterys, žmonės, žemesni už žemiausios kilmės *sūdras*, juolab tokie iškilūs žmonės kaip kvalifikuoti brahmanai ir dvasinį susivokimą pasiekę didieji valdovai. Kitos aukščiausio lygio veiklos formos – aukojimai, labdara, asketizmas ir t.t. – yra tiesioginė tyrojo ir mokslinio *bhakti* kulto išdava.

Žinios ir atsižadėjimas – du svarbūs transcendentinį pažinimą skatinantys veiksniai. Dvasinio tobulėjimo kelias atveda į visišką materijos ir dvasios pažinimą, o iki galo pažinus materiją ir dvasią, išnyksta materialūs prisirišimai ir atsiranda potraukis dvasinei veiklai. Neprisirišimas prie materialių dalykų nėra visiškas pasyvumas, kaip kad mano neišmanėliai. *Naiṣkarmya* – tai veiklos, sukeliančios tiek geras, tiek ir blogas pasekmes, atsisakymas. Neigti nereikia neigti tai, kas pozityvu. Neigti neesminius dalykus nereikia neigti tai, kas esminga. Lygiai taip ir materialiujų formų neigimas nereikia pozityviųjų formų neigimo. *Bhakti* kultas skirtas pažinti pozityviają formą. Pažinus pozityviają formą, negatyviosios savaime atkrinta. Todėl *bhakti* kultui plėtojantis, kai pozityviai tarnaujama pozityviajai formai, savaime atsižadama žemesnių dalykų ir atsiranda potraukis aukštesniems. *Bhakti* kultas, kaip aukščiausia gyvosios būtybės veiklos forma, padeda atsisakyti materialių julinčių malonumų. Jų atsisakymas yra tyro bhakto požymis. Tyras bhaktas nėra kvailys, jis nesidomi žemesniosiomis energijomis ir materialūs dalykai jam neturi vertės. Šis būvis nepasiekiamas bevaisiais teoriniais išvedžiojimais, jis pasiekiamas Visagalio malone. Tyras bhaktas pasižymi ne tik atsidavimu, bet ir kitomis dorybėmis – žiniomis, atsižadėjimu ir t.t., o žmogus, galintis pasigirti tik žiniomis ir atsižadėjimu, nebūtinai gerai išmano *bhakti* pagrindus. *Bhakti* – aukščiausia žmogaus veiklos forma.

Žinios, igyjamos praktikuojant *bhakti*, leidžia mums atsakyti į klausimą: „Kas aš esu?“. Sąlygotos būties studijoje gyvename be

žinių, nesusivokdami kas esame, tarytum gyvūnai. Gyvūnai nesi-domi savęs pažinimu. Jų sąmonėje vyrauja kūniškoji būties samp-rata. Šuo mano: „Aš – šuo. Aš – kūnas.“ Žinoma, jis neskiria sąvokų „šuo“ arba „katė“. Šuns vardą jam yra davęs žmogus. Tačiau jis suvokia save kaip kūną ir mano privalęs tenkinti savo fizinius porei-kius. Tai jo vienintelis rūpestis. Ištisa parą jis rūpinasi vien tik savo fizinių poreikių patenkinimu. Tai visiško tamsumo požymis.

Kai mes peraugame kačių bei šunų lygį ir gimstame žmonė-mis, mus nušviečia supratimas: „Aš nesu kūnas, aš esu dvasinė siela.“ Neveltui „Vedānta-sūtroje“ yra pasakyta: *athāto brahma-jijñā-sā*. „Gimę žmogumi turime klausti apie Absoliučią Tiesą.“ Gali-mybė gimti žmogaus kūnu pasiekama po daugybę metų trukusio persikūnijimo iš vienos žemiausios gyvybės formos į kitą, o jų yra 8 000 000. Todėl gimus žmogumi nevalia nugyventi savo gyvenimo bergždžiai, kaip jį nugyvena katės ir šunys, kurie rūpinasi vien maistu, miegu, savigyna ir seksu. Šie fiziologiniai poreikiai būdingi tiek gyvūnams, tiek ir žmonėms. Tačiau kuo ypač vertingas gimimas žmogumi? Žmogus turi galimybę suvokti buvimo pasaulyje vertingumą, būties problemas ir atrasti jų sprendimo būdus. Tuo žmogus ir skiriasi nuo katės ar šuns, kurie dieną dieną rūpinasi vien savo fiziniais poreikiais.

Šventraščiai nuolat išpėja apie gyvūno lygio egzistencijos pavojus. Viešpats *Ṛṣabhadeva* sako („Śrīmad-Bhāgavatam“ 5.5.1): *nāyārñ deho deha-bhājāñ nṛloke kaṣṭhāñ kāmāñ arhate viḍ-bhujāñ ye*. „Žmo-gaus gyvenimas yra skirtas ne tam, kad jis tarytum išmatas ēdan-tis paršas nežmoniškomis pastangomis siektų juslinių malonumų.“ Žinoma, be maisto negalima apsieiti, bet negalima nusiristi iki paršo, nuo ryto iki vakaro ieškančio šlykštaus ēdesio – išmatų lygio. Jei žmonės sukūrė tokią civilizaciją, kad turi nuo aušros iki sutemos dirbti dėl duonos kąsnio, tai reiškia, kad šios civilizacijos atstovai gyvena kaip paršai. Tai žmogaus nevertas gyvenimas. Žmogaus gyvenimas turėtų būti ramus. Jis turėtų be vargo gauti maisto, tin-kamai maitintis ir skirti daugiau laiko Kṛṣṇos sąmonės pratyboms. Toks turėtų būti žmogaus gyvenimas. Bet jei mes patys sukuriame kačių, šunų ir kiaulių vertą civilizaciją, Kṛṣṇa suteiks mums galimybę dirbti nuo aušros iki sutemos dėl maisto, miego, sekso ir savigybos. Dabar žmonės taip ir gyvena, nes patys to nori.

Iš tikrųjų pasaulyje nėra jokio maisto trūkumo. Kṛṣṇa yra labai maloningas ir parūpina maisto kiekvienam (*eko bahūnām yo vida-dhāti kāmān*). Jis yra trilijonų gyvųjų būtybių maitintojas. Pasaulyje gyvena milijardai paukščių. Kas juos maitina? Juos maitina Kṛṣṇa. Taigi tikrosios pasaulio problemos nėra gyventojų perteklius ar maisto trūkumas. Problema yra Dievo sąmonės trūkumas. Žmonės kenčia dėl Dievo sąmonės trūkumo. Tai nereiškia, kad rūpintis fiziniais poreikiais apskritai nereikia, juos būtina patenkinti. Bet neturėtume tam skirti visų savo jėgų. Mes – dvasinės sielos, o siela turi savus poreikius. Šiuos poreikius turime tenkinti. Tada būsimė laimingi.

Dvasinės sielos poreikius galima patenkinti vykdant šio posmo priesakus ir tokiu būdu galima pasiekti *jñāna* ir *vairāgya*, žinias ir atsižadėjimą. Atsižadėjimo neįmanoma pasiekti be žinių. Tikrosios žinios – tai supratimas, kad „aš – ne kūnas.“ Supratę, kad nesame kūnas, suprasime ir tai, kad jusliniai malonumai mums nereikalingi. Šis supratimas ir yra atsižadėjimas, *vairāgya*. Neturėdami *jñāna*, mes manome, kad privalome siekti juslinių malonumų. Kai mūsų sąmonėje dominuoja kūniška būties samprata, o ji yra *ajñāna* – neišmanymas, mums atrodo, kad vienintelis žmogaus rūpestis yra jusliniai malonumai.

Jusliniais malonumais yra grindžiamas viso pasaulio gyvenimas. Kai susitinka jaunuolis ir mergina, jų širdyse užsiplieskia labai stiprus juslinių malonumų troškimas. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (5.5.8) pasakyta:

*puṁsaḥ striyā mithunī-bhāvam etaṁ
taylor mitho hr̥daya-granthim āhuḥ
ato gr̥ha-kṣetra-sutāpta-vittair
janasya moho 'yam ahaṁ mameti*

Vyrą vilioja moteris, o moterį vilioja vyras, ir kai tik jie lytiškai suartėja, abipusis potraukis užsiplieskia visu stiprumu. Jaunuoliai susituokia – jiems reikia būsto (*gr̥ha*), jiems reikia darbo užsidirbti gyvenimui ar žemės auginti maistą (*kṣetra*). Pora susilaukia vaikų (*suta*), plečiasi draugų ir giminaičių (*āpta*) ratas, užgyvenamas turtas (*vittaiḥ*). Taip gyvoji būtybė išpainioja į iliuzijos tinklus ir svarsto: „Aš – kūnas, mano šeima ir nuosavybė priklauso man.“

Iš tikrųjų gyvajai būtybei niekas nepriklauso. Kai ateina mirtis, ji keliauja į kitą kūną ir viską, kas jai „priklausė“, praranda. Nelieka nieko – nei nuosavybės, nei žmonos, nei vaikų, nei visuomenės, nei šalies, kurioje gyveno. „Bhagavad-gītoje“ (10. 4) Kršna sako: *mṛtyuḥ sarva-haraś cāham*. „Išikūnijęs mirtimi Aš atimu viską!“. Savo bhaktams Śrī Kršna apsireiškia toks, koks Jis yra iš tikrųjų – gražus, fleita grojantis jaunuolis, kitiems gi Kršna ateina išikūnijęs mirtimi. Štai tada jie ir išvysta Dievą. Ateistai niekina Dievą mesdami išsūkį: „Kur tavo Kršna? Kur tavo Dievas?“, bet galų gale jie taip pat pamato Jį, bet mirties pavidalu.

Taigi Kršną regi tiek ateistai, tiek ir teistai, bet ateistai regi Jį prieš mirtį visa naikinančios mirties pavidalu, o teistai nuolat regi Kršną Jo pirmapradžiu pavidalu savo širdyje, nes myli Jį (*premāñjana-cchurita-bhakti-vilocanena santaḥ sadaiva hṛdayeṣu vilokayanti* [Bs 5.38]). Ankstesniame „Śrīmad-Bhāgavatam“ posme (1.2.6) meilės Dievui puoselėjimas buvo aprašytas kaip aukščiausia žmogaus *dharma*: sa vai puṁsāṁ paro dharmo yato bhaktir adhokṣaje. Šios dvasinės veiklos poreikis didžiulis. Žmogus gali išpažinti bet kokią religiją: induizmą, islamą, krikščionybę ir t.t., – bet daugiausia apie jo religumą pasako tai, kiek jis myli Dievą. Jei jūsų religinė praktika nežadina meilės Dievui, ji yra nieko verta.

Kartais žmonės klausia: „O jūs matėte Dievą?“. Pamatyti Dievą visai nesunku. Tereikia pelnyti teisę pamatyti Dievą, o ši teisė pelnoma Jį pamilus. Pamilęs Dievą žmogus regi Jį nuolat. Toks yra receptas. Jei jums nepavyko išplėtoti Kršnos sąmonės tokiu laipsniu, kad nuolat regėtumėte Kršną savo širdyje, jūs galite pamatyti Jį materialiam pasaulyje, jei vadovausitės šventraščių priesakais. Pavyzdžiui, „Bhagavad-gītoje“ (7.8) Kršna sako, *raso 'ham apsu kaunteya* – „Aš esu vandens skonis.“ Taigi jūs galite regėti Kršną gerdamas vandenį, jei atsiminsite, kad geriamo vandens skonis yra Kršna. Ar tai sunku? Tikrai ne. Dar Kršna sako, *prabhāsmi śaśi-sūryayoḥ* – „Aš – saulės ir mėnulio šviesa.“ Jei gerdamas vandenį jūs pamiršote, kad Kršna yra vandens skonis, galite pamatyti Jį prisimindami, kad Jis yra saulės ir mėnulio šviesa. Todėl į klausimą „Ar jūs matėte Dievą“ mes atsakome: „Taip, matėme, ir jūs Jį matėte, nes Kršna sako: 'Aš esu saulės šviesa.'“ Kas nėra matęs saulės šviesos?! Taigi pamatykite Dievą būtent taip – atmindami Jį, kai geriate

vandenį, kai matote saulės šviesą ir t.t. Dievo atsiminimas tolygus Jo matymui. Dvasinis matymas nėra susijęs tik su akimis. Kṛṣṇa yra absoliutas, todėl regėti Jį galima ir kartojant Jo vardus arba Jį apibūdinant. *Śravanam kīrtanam viṣṇoḥ smaraṇam pāda-sevanam* (ŚB 7.5.23). Klausydamiesi pasakojimų apie Kṛṣṇą, jūs matote Kṛṣṇą, kartodami maldas apie Kṛṣṇą, jūs matote Kṛṣṇą, galvodami apie Kṛṣṇą, jūs matote Kṛṣṇą. Toks yra Dievo regėjimo kelias.

Jei klausotės pasakojimų apie Kṛṣṇą, jei kartojate maldas apie Kṛṣṇą, jei galvojate apie Kṛṣṇą, jei garbinate Kṛṣṇą, jei pasitar-naujate Kṛṣṇai, jei viską aukojate Kṛṣṇai – Kṛṣṇą regėsite nuolat, ištisą parą. Tokia *bhakti-yogōs* esmė. Mano mokiniai, priklausantys Kṛṣṇos sąmonės bendrijai, vykdo šiuos priesakus: jie gamina maistą Kṛṣṇai, šoka Kṛṣṇai, gieda Kṛṣṇai, kalba apie Kṛṣṇą, keliauja po pasaulį dėl Kṛṣṇos – viską daro dėl Kṛṣṇos. Šiuos priesakus vykdyti gali kiekvienas. Argi tai sunku? *Vāsudeve bhagavati bhakti-yogaḥ prayojitaḥ*. Jei praktikuosite Kṛṣṇos sąmonę taikydami šį metodą, tai *janayaty āśu vairāgyam jñānam ca yad ahaitukam* – neilgai trukus specialiai nesistengdamas pelnysite žinias ir atsižadėjimą.

Jogas mistikas padeda nemažai pastangų siekdamas atsižadėti šio pasaulio. Jis praktikuoja *yamos* (draudimai), *niyamos* (nustatytos pareigos), *āsanos* (sėdimosios pozos), *prāṇāyāmos* (kvėpavimo valdymas), *pratyāhāros* (juslių atitraukimas nuo juslių objektų), *dhāraṇos* (minčių sutelkimas), *dhyānos* (meditacija) ir *samādhi* (transas) metodus. Tai aštuonialypė mistinės jogos sistema. Koks jos tikslas? Materialaus pasaulio atsižadėjimas. Mūsų dienomis jogos tikslu žmonės laiko sveikatą. Tačiau sveikata nėra jogos tikslas. Jogos tikslas atitraukti mus nuo materijos ir padėti užmegzti ryšį su Aukščiausiuoju. Tokia jogos esmė.

Yra įvairių jogos metodų, tačiau aukščiausią iš jų „Bhagavad-gītoje“ (6.47) Kṛṣṇa apibūdina taip:

*yoginām api sarveṣām
mad-gatenāntar-ātmanā
śraddhāvān bhajate yo mām
same yuktatamo mataḥ*

„Tas iš jogų, kuris karštai tikėdamas nuolat gyvena Manyje, galvoja apie Mane ir tarnauja Man su transcendentine meile, yra

artimiausiai susijęs su Manimi jogos ryšiais ir visų aukščiausias. Tokia Mano nuomonė.“ Taigi aukščiausias iš jogų yra tas, kuris yra nuolat pasinėręs į mintis apie Kṛṣṇą, o lengviausias ir paprasčiausias būdas galvoti apie Kṛṣṇą – kartoti Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Kartojant šventuosius vardus liežuvis, balsas ir klausia sutelkiami į Kṛṣṇą, o tai jau yra *samādhi* – pasinėrimas į mintis apie Kṛṣṇą.

Pasinėrimas į Kṛṣṇą yra pasiekiamas tik atsiribojus nuo juslių objektų. Kṛṣṇa sako „Bhagavad-gītoje“ (2.44):

*bhogaiśvarya-prasaktānām
tayāpahṛta-cetasām
vyavasāyātmikā buddhiḥ
samādhau na vidhīyate*

Vergiškai prie juslinių malonumų ir turtų prisirišę žmonės negali pasiekti *samādhi*, t.y. pasinerti į Kṛṣṇos sąmonę. Jie mano, kas jusliniai malonumai ir turtai suteiks jiems laimę, todėl juos dažnai vadina *apahṛta-cetasām* (paklydusiais). Tačiau praktikuojant *bhakti-yogą* atsižadėjimas pasiekiamas be specialių pastangų, o pasiekus atsižadėjimą ateina ir pasinėrimas į Kṛṣṇos sąmonę.

Kṛṣṇos sąmonės judėjimas yra grindžiamas dviem svarbiausiais principais – žiniomis ir atsižadėjimu. Šiuo metu mes skendime neišmanyme ir svarstome taip: „Aš esu kūnas. Aš neatsiejamai susijęs su žmona, vaikais, vaikaičiais, marčiomis, žentais ir t.t.“ Taip apie mus randasi prisirišimo objektų ratas. Tačiau nuo prisirišimų nereikia atsiriboti paskubomis, juos būtina susieti su Kṛṣṇos sąmonė. Šį principą suformulavo Śrīla Rūpa Gosvāmī:

*anāsaktasya viṣayān
yathārtham upayauñjataḥ
nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe
yuktaḥ vairāgyam ucyate*

Vyras ir moteris turėtų gyventi šeimoje puoselėdami ryšį su Kṛṣṇa ir kiekvienas atlikti savo pareigas, t.y. tarnauti Kṛṣṇai. Visi šeimos nariai – vyras, žmona ir vaikai – turėtų vykdyti su Kṛṣṇos sąmonė susijusias pareigas, tada fiziniai prisirišimai paprasčiausiai išnyks.

Bet kuri šeima gali garbinti Vāsudevą, Kṛṣṇą. Namuose galima pasistatyti nedideles Dievybes arba Kṛṣṇos atvaizdą ir jį garbinti. Pavyzdžiui, mes visi valgome ir gaminamės valgi. Gaminkite puikius vegetariškus valgius Kṛṣṇai, paaukokite juos Dievybėms arba Kṛṣṇos atvaizdui ir vaišinkitės *prasādam* – Kṛṣṇos ragauto maisto likučiais. Tai jau *bhakti-yoga*. Dievybes galima įrengti ne tik šventykloje. Kodėl Jų neturėti namuose? Nors Kṛṣṇa yra *virāṭ-puruṣa*, kitaip sakant, turi pavidalą dydžiu prilygstantį visatai, Jis gali apsireikšti net ir jūsų kambaryje nedidelės Dievybės pavidalu. *Aṅor anīyān mahato mahīyān*. Dievas yra mažesnis už mažiausią ir didesnis už didžiausią. Tuo pasireiškia Jo didybė.

Taigi bet kuris iš mūsų gali praktikuoti *bhakti-yogą* vadovaujamas *bona fide* dvasinio mokytojo, kuris gerai išmano Kṛṣṇos mokslą. Gimimas žmogumi suteikia šią galimybę – nepraleiskite jos. Praktikuokite *bhakti-yogą*, išsamoninkite Kṛṣṇą ir pasiekite gyvenimo tikslą. Mūsų misija – skelbti šio mokslo tiesas. Su komercija, kai už žinias reikalaujama susimokėti, ji neturi nieko bendra. Žinias mes teikiame nemokamai. Mes tiesiog raginame visus kartoti Hare Kṛṣṇa mantra. Argi tai sunku? Tiesiog giedokite Hare Kṛṣṇa ir šokite! Kam eiti į klubą? Visa šeima gali giedoti ir šokti namuose. Jūs būsite laimingi, o neilgai trukus suvoksite, kad pagal prigimtį esate Kṛṣṇos tarnai.

Svarbiausia žmogaus gyvenimo misija – suvokti, kad jis yra Viešpaties tarnas. Tai suvokus savaime ateina *vairāgya*, atsižadėjimas. Geriausiai tai įrodo svarbiausių Śrī Caitanyos Mahāprabhu mokinių Sanātanos Gosvāmio ir Rūpos Gosvāmio pavyzdys. Prieš sutikdami Viešpatį Caitanyą jie buvo vyriausi karaliaus Nawabo Husseino Shaho patarėjai ir bendravo su aukščiausių aristokratijos sluoksnių atstovais. Bet po susitikimo su Śrī Caitanya Mahāprabhu jie nutarė atsisakyti pareigų karaliaus dvare ir prisijungti prie Viešpaties Caitanyos Kṛṣṇos sąmonės judėjimo. Jiems skiriamos šios eilės – *tyaktvā tūrṇam aśeṣa-maṇḍala-pati-śreṇīm sadā tuccha-vat*. Jie atliko svarbų vaidmenį visuomenės gyvenime, tačiau netrukus atsisakė savo pareigų, laikydami jas nereikšminga veikla. Į ką jie ją iškeitė? *Bhūtvā dīna-gaṇeśakau karuṇayā kaupīna-kanthāśritau*. Vardan visos žmonijos gerovės, jie tapo klajūnais, gyvenančiais iš išmaldos, ir mokė Kṛṣṇos sąmonės.

Posme žodžiai *dīna-gaṇa* reiškia „platus vargšų sluoksnius“. Rūpa ir Sanātana Gosvāmiai laikė žmones vargšais todėl, kad jie nežino, koks yra gyvenimo tikslas ir kaip jį pasiekti. Tikrasis vargšas yra transcendentinių žinių neturintis žmogus. Kalbama ne apie materialų skurdą. Žmogus gali nuskursti, o vėliau prakusti – skurdą reikia pakeisti: *tāms titikṣasva bhārata*. Net jei žmogui pinigų pakanka, bet jis neturi transcendentinių žinių, jis bus nelaimingas. Tikrasis turtas – tai transcendentinės žinios. Neveltui Indijoje brahmanai (žmonės, kurie pažino Aukščiausiąjį Brahmaną Kṛṣṇą ir todėl yra turtingi žiniomis) tradiciškai buvo gerbiami net labiau už karalių.

Taigi mes turėtume būti turtingi žiniomis ir atsižadėjimu. Dėl ilgus metus mus pančiojusių prisirišimų mes niekaip negalime ištrūkti iš materialistinės gyvensenos pinklių. Gyvename neturėdami žinių. Vienam gyvenimui pasibaigus prasideda kitas gyvenimas kitu kūnu – atverčiame naują puslapį. Taip ir teka mūsų gyvenimas. Bet jei norime padaryti galą nuolatiniam persikūnijimui, turime atsižadėti materialistinės gyvensenos.

Deja, žmonės yra tokie neišmanėliai, kad į sielų persikūnijimo procesą nežiūri itin rimtai. Jie galvoja: „Tebūnie taip, kaip yra. Turėsiu kitą kūną – na ir kas. Kas bus, tas bus.“ Tai ne itin protinga. Žinios būtinos. Jų galime pasisemti jau išanginėje „Bhagavad-gītoje“ (2.11) išdėstyto Kṛṣṇos mokymo dalyje: *aśocyān anvaśocas tvam prajñā-vādāmś ca bhāṣase*. „Arjuna, kalbi kaip išmintingas *paṇḍītas*, bet kalbi vien apie kūną, kuris nevertas tiek dėmesio.“ *Gatāsūn agatāsūmś ca nānuśocanti paṇḍitāḥ*. „Tikriems *paṇḍītam*s kūnas nelabai rūpi – kūniški dalykai yra kvailių ir nenaudėlių gyvenimo esmė.“ Štai tikrasis *jñānos* – žinojimo pavyzdys.

Ši *jñānos* lygi pasiekti visai nesunku. Paklauskite kaip? Kṛṣṇa tai paaiškina „Bhagavad-gītoje“ (10.10):

*teṣāṁ satata-yuktānāṁ
bhajatām prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ
yena mām upayānti te*

Jei su atsidavimu tarnausite Aukščiausiąjam Dievo Asmeniui – Kṛṣṇai, Vāsudevai, jūsų širdyje glūdintis Kṛṣṇa suteiks jums žinias.

Tačiau tarnauti būtina su meile ir tikėjimu, taip, kaip moko Kṛṣṇos samonės judėjimas. Kṛṣṇa yra jūsų širdyje, todėl Jis pažįsta jus kaip nuluptą. Jo neapgausi. Kai Kṛṣṇa mato, kad jūs nuoširdžiai siekiate Jį pažinti, Jis suteikia žinių, kurios leidžia pas Jį sugrižti. Šios žinios yra žinios apie *bhakti-yogą*, kaip Kṛṣṇa aiškiai sako aštuonioliktame „Bhagavad-gīto“ (18.55) skyriuje:

*bhaktyā mām abhijānāti
yāvān yaś cāsmi tattvataḥ
tato mām tatvato jñātvā
viśate tad-anantaram*

„Pažinti Mane, Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, toki, koks Aš esu, galima tik per pasiaukojimo tarnystę. Ir kai per atsidavimą žmogus iki galo išsamonina Mane, jis išengia į Dievo karalystę.“

Taigi žmogui nereikia specialiai stengtis norint įgyti žinių. Pastarajame „Śrīmad-Bhāgavatam“ posme pasakyta: *janayaty āśu vairāgyam jñānam ca yad ahaitukam* – „Tarnaudamas Vāsudevai žmogus pelno žinias ir atsižadėjimą.“ Todėl nuoširdus bhaktas turi tobulas žinias, nes gavo jas tiesiai iš širdyje glūdinčio Aukščiausiojo Dievo Asmens. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradžioje (1.1.1) pasakyta: *tene brahma hr̥dā ādi-kavaye* – „Viešpaties Brahmos širdyje glūdintis Kṛṣṇa apšvietė jam protą, kad jis galėtų kurti visatą.“ Jis apšvies protą ir mums, jei tapsime nuoširdžiais Jo tarnais.

Kai Kṛṣṇa apšviečia protą, materialių juslinių malonumų poreikis savaime atkrinta. Materialaus pasaulio gyventojų protą temdo neišmanymas, jie siekia juslinių malonumų sau, o dvasinio pasaulio gyventojų protas nušviestas žinojimo – jie stengiasi suteikti kuo daugiau džiaugsmo Aukščiausiam Dievo Asmeniui. „Caitanya-caritāmṛto“ (*Ādi-līlā* 4.165) dveilis puikiai paaikškina skirtumą tarp materialios ir dvasinės motyvacijos:

*ātmendriya-prīti-vāñchā-tāre bali 'kāma'
kṛṣṇendriya-prīti-icchā dhare 'prema' nāma*

„Noras įgyvendinti savo juslinius troškimus yra *kāma*, geismas, o noras suteikti džiaugsmo Kṛṣṇai yra *prema* – tyra dvasinė meilė.“

Kāmos ir *premos* skirtumus matome Arjunos elgesyje. Iš pradžių

jis norėjo pataikauti savo juslėms: „O Kṛṣṇa, aš negaliu pakelti rankos prieš savo pusbrolius, senelį ir savo mokytoją Droṇācāryą.“ Tačiau po to, kai paskelbęs „Bhagavad-gītā“ Kṛṣṇa jo paklausė, – „Na, tai ką nusprendei?“ – Arjuna atsakė:

*naṣṭo mohah smṛtir labdhā
tvat-prasādān mayācyuta
sthito 'smi gata-sandehah
kariṣye vacanaṁ tava*

„O Kṛṣṇa, Tavo malonės dėka man neliko abejonių, aš atgavau savo pirminę Kṛṣṇos sąmonę.“ (BG 18.73) Prie kokios išvados priėjo Arjuna? „Mano pareiga – patenkinti Tave, o ne pataikauti savo juslėms.“ Taip Arjuna vėl ėmėsi vykdyti Kṛṣṇos bhakto pareigą ir stojo į Kuruksetros mūšį.

Kṛṣṇos sąmonė, arba tyra meilė Dievui, nėra svetima mūsų prigimčiai. Iš pradžių būtina laikytis *bhakti-yogos* reglamentuojančių taisyklių, bet prabėgs šiek tiek laiko ir mumyse nubus spontaniška meilė Dievui. Viešpats Caitanya taip sako Sanātanai Gosvāmiui „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Madhya-līlā* 22.107):

*nitya-siddha kṛṣṇa-prema 'sādhyā' kabhu naya
śravaṇādi-śuddha-citte karaye udaya*

„Tyra meilė Kṛṣṇai amžinai glūdi visų gyvųjų būtybių širdyse. Jos nepasisemsi iš kito šaltinio. Kai klausantis pasakojimų apie Kṛṣṇą ir Jį šlovinant apsilvalo širdis, meilė Kṛṣṇai nubunda savaimė.“

Taigi meilė Dievui glūdi mumyse, nes esame neatsiejamos Jo dalelės, tačiau dabar ją yra užgožęs geismas, kurį sukelia materialūs ryšiai. Kai veidrodis padengtas dulkių, žmogus nemato jame savo atvaizdo – kad aiškiai išvystum savo veidą, reikia nuvalyti dulkes. Lygiai taip *bhakti-yogos* praktika nuvalo dulkes nuo širdies veidrodžio ir, kai jį nublizginsite iki spindėjimo, pamatysite, kas esate ir ką turite daryti, kad būtumėte laimingas. Viskas taps aišku kaip diena.

Todėl mes raginame jus labai rimtai apsvarstyti galimybę dalyvauti Kṛṣṇos sąmonės judėjime ir prisidėti prie tarnystės Kṛṣṇai.

3

Netemdomos šviesos ir dvasios regėjimas

.
*dharmah svanuṣṭhitah puṁsām
viṣvaksena-kathāsu yaḥ
notpādayed yadi ratim
śrama eva hi kevalam*

Bet kokia profesinė veikla pagal padėtį visuomenėje, jei ji nepažadina noro klausytis apie Dievo Asmenį, yra bergždžias triūsas.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.8

Gyvenimą žmonės suvokia skirtingai, todėl skiriasi ir jų veiklos pobūdis. Grubiam materialistui, nesugebančiam pamatyti daugiau nei jam leidžia grubus materialus kūnas, egzistuoja tik tai, kas neišeina už jo jutiminio patyrimo ribų. Todėl jo veikla ribojasi siauruoju ir išplėstiniu egoizmu. Siaurasis egoizmas sutelktas į savo paties kūną. Paprastai jis pasireiškia tarp žemesniųjų gyvūnų. Išplėstinis egoizmas pasireiškia tarp žmonių ir yra nukreiptas į šeimą, visuomenę, bendruomenę, tautą ar viso pasaulio gyventojus, siekiant

užtikrinti patogias gyvenimo sąlygas grubiajam fiziniam kūnui. Abstraktūs mąstytojai yra aukštesnė už grubius materialistus kategorija. Jų mintys plevena aukštesnėse minties sferose; jie rašo eiles, kuria filosofines teorijas arba propaguoja įvairius „izmus“, tačiau ir jie tesiekia egoistinių tikslų, kurie ribojasi vien kūnu ir protu. Bet virš kūno ir proto egzistuoja snaudžianti dvasinė siela, be kurios kūno ir proto lygiu besireiškiantis egoizmas yra niekinis. Deja, menkesnės nuovokos žmonės neturi žinių apie dvasinės sielos poreikius.

Kvailiai nieko nenutuokia apie sielą ir apie tai, kad ji yra anapus kūno ir proto įtakos sferos, todėl vykdydami savo nustatytas pareigas jie nepatiria jokio pasitenkinimo. Čia yra keliamas sielos pasitenkinimo klausimas. Savasis „aš“ egzistuoja anapus grubaus ir subtilaus dangalų – kūno ir proto. Siela yra nepaprastai stiprus aktyvus pradas, išjudinantis kūną ir protą. Nežinant snaudžiančios sielos poreikių ir tenkinant tik kūno ir proto užgaidas, neįmanoma būti laimingam. Kūnas ir protas – tai pertekliniai išoriniai dvasinės sielos dangalai. Tenkinami turi būti dvasinės sielos poreikiai. Nepakanka vien valyti paukščio narvelį, reikia žinoti paukščio poreikius, antraip jis nebus laimingas.

Dvasinės sielos poreikis – ištrūkti iš ankšto materijos narvo ir tokiu būdu įgyvendinti savo norą džiaugtis visiška laisve. Ji nori išsiveržti pro aklina didžiosios visatos luobą ir išvysti laisvą netemdomą šviesos ir dvasios viešpatiją. Absoliuti laisvė pasiekama susitikus su absoliučia dvasia – Dievo Asmeniu. Meilė Dievui glūdi visų mūsų širdyse, tačiau dvasios gyvastis reiškiasi per grubų kūną ir protą iškreiptai – potraukio grubiajai ir subtiliajai materijai forma. Todėl mes turime imtis tokios veiklos, kuri pažadintų mumyse dievišką sąmonę. Tai pasiekama tik klausantis pasakojimų apie Aukščiausiojo Viešpaties žygius ir juos apdainuojant. Posmas sako, kad bet kuri kita veikla, jei ji nesužadina noro klausytis transcendentinės Dievo žinios ir jos atkartoti, yra tuščias darbas, nes, kad ir koks tai būtų „izmas“, jis negali sielos išvaduoti. Beprasmybiais laikytini net ir išsigelbėti norinčių žmonių veiksmai, kadangi jie nepažįsta svarbiausiojo laisvės šaltinio. Užkietėjęs materialistas gali savo kailiu įsitikinti, kad tiek šiame, tiek kitame pasaulyje jo materialius laimėjimus riboja laikas ir erdvė. Net ir tuo atveju, jei jis pasieks

Svargaloką, ramybės ištroškusi jo siela neras amžino prieglobsčio. Nerimstančią sielą galima nuraminti tik ėmus praktikuoti tobula moksliskai pagrįstą metodą – pasiaukojimo tarnystę.

Kaip jau minėjome, atsidavimo Dievui tarnystė yra tikroji visų žmonių *dharma* (religija). Žmonės sukūrė daugybę religijų pagal skirtingas savo gyvenimo sąlygas ir šalies tradicijas, bet visų jų esmė – tarnystė Dievui. Štai žmogus sako: „Aš atlieku visas savo šventraščiuose aprašytas apeigas ir laikaisi savo religijos dogmų.“ Tai labai gerai. Bet koks turėtų būti jo religinės praktikos rezultatas? Nesvarbu, ar žmogus vykdo Biblijos, Vedų ar Korano priesakus, rezultatas turėtų būti užsidegimas išgirsti Dievo žodį. Tačiau jei jis tiki, kad Dievas neturi pavidalo, kad Aukščiausioji Tiesa yra beasmenė substancija, kyla klausimas, apie kokius jos žygius ir kokių pasakojimų klausyti? Tik „Dievas neturi pavidalo“, „Dievas neturi pavidalo“, „Dievas neturi pavidalo“? Kaip ilgai ištengsite to klausytis? Jei Dievas neturi pavidalo, apie Jį nebus ką pasakoti, nes Jis juk nieko neveikia.

Dievas nėra beformis. Jis – asmenybė, todėl Jis veikia ir turi pavidalą. Jei Dievas nieko neveikia, kodėl „Bhagavad-gītoje“ (4.9) Jis sako:

*janma karma ca me divyam
evam yo vetti tattvataḥ
tyaktvā dehaṁ punar janma
naiti mām eti so 'rjuna*

„Kas pažino transcendentinę Mano apsireiškimo ir žygių esmę, tas pasitraukęs iš kūno daugiau nebegimsta šiame materialiaame pasaulyje, o pasiekia Mano amžinąją buveinę, o Arjuna.“

Čia Kṛṣṇa kalba apie Savo „gimimą“ (*janma*), tačiau Jo „gimimas“ panašus į saulėtekį. Iš tikrųjų nei Dievas, nei gyvoji esybė negimsta. „Bhagavad-gītoje“ (2.20) Kṛṣṇa sako: *na jāyate mriyate vā kadācit* – gyvosios esybės niekada negimsta ir nemiršta. Tai kas iš tikrųjų yra mirtis ir gimimas? Gyvajai esybei mirtis ir gimimas reiškia kūno (grubaus kūno, o ne subtilaus kūno, kurį sudaro protas, intelektas ir savimonė) pakeitimą.

Mes „mirštame“ kiekvieną naktį. Grubusis kūnas nejudėdamas guli lovoje, o subtilusis kūnas nusineša mus į tolimą sapnų kara-

lystę. Sapne mes galime nueiti pas draugą ir su juo kalbėtis arba sapnuojame, kad elgiamės kitaip nei tada, kai nesapnuojame. Ši kasdieninė patirtis rodo, kad turime dviejų tipų kūnus – grubųjį, kurį sudaro kūnas ir kraujas, ir subtilųjį, kurį sudaro protas, intelektas ir savimonė. Subtilus kūnas yra nematomas, tačiau, kaip visi žinome, jis egzistuoja. Taigi ištikus mirčiai mes nusimetame savo „apsiaustą“, t.y. grubųjį kūną, ir kartu su subtiliuoju kūnu apsivelkame naują „apsiaustą“.

Mes nematome subtilaus kūno ir sielos, todėl nematome ir to, kaip siela su nepakitusiu subtiliu kūnu pereina iš vieno grubaus kūno į kitą. Tačiau pasiekus išvadavimą atsikratoma net subtilaus kūno ir keliaujama į dvasinę karalystę jau tik su dvasiniu kūnu. Todėl gyvendami savo dabartiniu grubiuoju kūnu turime ugdyti subtilų kūną taip, kad jį visiškai sudvasintume.

Subtilus kūnas ugdomas praktikuojant Kṛṣṇos sąmonę. Jei mūsų mintyse viešpatauja Kṛṣṇa, jei mūsų intelektas dalyvauja Kṛṣṇai skirtoje tarnystėje, tada ir mūsų protas ir intelektas įgis dvasinę kokybę, o tuo pačiu bus sudvasintas ir mūsų ego – susivokimas. Šiuo metu mes galvojame taip: „Aš – amerikietis“, „aš – indas“, „aš – baltaodis“, „aš – juodaodis“ ir t.t. Ši dabartinį susivokimą būtina keisti. Save suvokti turėtume kaip amžiną Kṛṣṇos tarną.

Jei taikysite šį savęs ugdymo metodą, jei perorientuosite savo subtiliojo kūno veiklą nuo materijos į dvasią, mirties akimirką drauge su grubiuoju kūnu nusimesite subtilųjį kūną ir sugrįšite namo, atgal pas Dievą savo dvasiniu kūnu. Šio metodo moko Kṛṣṇos sąmonės judėjimas. Mirties akimirką automatiškai išsivaduojame nuo grubaus kūno. Tačiau turime išmokti nusimesti ir subtilųjį kūną. Norint tai padaryti yra būtina išsiugdyti *premą* – meilę Dievui.

Pirmasis žingsnis ugdant meilę Dievui yra įgyti *śraddhā* (tikėjimą ar pagarbą). Pavyzdžiui, jei žmogus užsuka į vieną iš mūsų Kṛṣṇos sąmonės centrų išgirsti apie Dievą, tai yra pagarbos Dievo šlovinimui ženklas. Žmogus žino, kad išgirs apie Dievą, nes vienintelis mūsų darbas – kalbėjimas apie Dievą. Mūsų centruose kalbame ne apie politiką, visuomenės gyvenimą ar ką nors kita – tik apie Kṛṣṇą. Žinoma, neišvengiamai kyla diskusijų ir įvairiomis gretutinėmis temomis, bet svarbiausia tema mums yra Dievas. Tuos, kas kalba apie Dievą, vadina šventaisiais, transcendentalistais.

Šiame pasaulyje gyvena dviejų tipų žmonės: transcendentalistai ir materialistai. Transcendentalistai, dvasiniu gyvenimu besidomintys žmonės, kalba apie Dievą ir savęs pažinimą, o materialistai kalba su kūnu susijusiomis temomis: apie politiką, apie visuomenės gyvenimą, labdaringą veiklą ir t.t. Svarbiausias tokių pokalbių šaltinis yra laikraščiai, kuriuose gausu įvairių naujienų, reklamos, nuotraukų iš mados pasaulio ir t.t. Materialistas skaito laikraščius, o mes skaitome „Śrīmad-Bhāgavatam“. Tai toks skirtumas. Visi mes skaitome – skiriasi tik tema. Kaip Śukadeva Gosvāmis sakė karaliui Parīkṣitui („Śrīmad-Bhāgavatam“ 2.1.2):

*śrotavyādīni rājendra
nṛṇām santi sahasraśaḥ
apaśyatām ātma-tattvam
gr̥heṣu gr̥ha-medhinām*

„O karaliau, materialistas turi šimtus tūkstančių temų aptarinėjimui.“ Išleidžiama tūkstančiai romanų, vadinamosios filosofijos knygu, laikraščių, kino žurnalų. Šia literatūra labai domisi *apaśyatām ātma-tattvam* (savęs pažinimui abejingi žmonės) ir *gr̥heṣu gr̥ha-medhinām* (besirūpinantys vien savo kūnu, žmona, vaikai, namais ir t.t.) Jie nežino apie sielą, todėl kalba apie kūną ar protą. Vienas filosofas iškelia vieną teoriją, kitas – kitą, prirašoma tomų knygu, bet visa tai absurdiška, nes nieko, išskyrus spekuliatyvias teorijas, jose nerbsite.

Dažnai filosofų spekuliacijų rezultatas yra ateizmas. Nuo amžių šiame pasaulyje gyvena dviejų tipų žmonės: ateistai (*asurai*) ir teistai (*devai*). Ateistai nėra tik mūsų dienų reiškiny, tam tikros pakraipos ateistai gyveno Indijoje dar prieš tūkstančius metų. Galimas daiktas, kad ateistų šiais laikais yra padaugėję, bet jų būta visada. Štai prieš daugelį amžių gyveno ateistas vardu Cārvāka Munis. (Jį vadino *muniu*, mąstytoju, nes jis garsėjo savo teorinėmis spekuliacijomis). Taigi minėtasis Cārvāka Munis suformulavo savo ateistinės filosofijos esmę taip:

*ṛṇām kṛtvā ghṛtaṁ pibet
yāvaj jīvet sukhaṁ jīvet*

*bhasmī-bhūtasya dehasya
kutaḥ punar āgamano bhavet*

Cārvāka dėstė, kad, kol gyvas, žmogus turi valgyti kuo daugiau lydyto sviesto. Šis termiškai išvalytas sviestas Indijoje yra vienas svarbiausių skanėstų ingredientų. Visi mėgsta skaniai pavalgyti, todėl Cārvāka Munis patarė vartoti kuo daugiau lydyto sviesto. Jei sakysite, kad neturite pinigų ir negalite jo nusipirkti, Cārvāka Munis jums atrėš, kad galima prašyti, skolintis arba vogti – svarbiausia bet kokia kaina gauti lydyto sviesto ir džiaugtis gyvenimu. O jei paprieštarausit, kad už nuodėmės teks atsakyti, Cārvāka Munis jus patikins: „Atsakyti neteks. Kai jums mirus jūsų kūną kremuos, iš jo liks vien pelenai ir viskam ateis galas. Todėl gyvenkite linksmai, skaniai valgykite ir tenkinkite jusles iki pat mirties.“ Tai ateizmas, filosofija, kurią išpažįsta *apaśyatām ātma-tattvam* – neregintys tiesos apie sielą.

Jei pranešite tokiam žmogui, kad egzistuoja 8 400 000 gyvybės rūšių ir kad siela keliauja iš vieno kūno į kitą, jam tai nepadarys jokio išpūdžio. Net jei sakysite, kad Cārvākos filosofijos sekėjas kitą gyvenimą gims medžiu, jis atvirai prisipažins: „Man tai nė motais, aš noriu džiaugtis gyvenimu. O kas čia baisaus, jei tapsiu medžiu? Juk užmiršiu, kaip gyvenau šį gyvenimą.“ Žmonėms taip nuseko smegenys, kad jie nebesuvokia, kas jiems patiems yra naudinga. Jie samprotauja kaip vaikai. Jūs sakote vaikui: „Jei tik žaisi ir nelankysi mokyklos, liksi neišsilavinęs ir vėliau pats kentėsi – neturėsi vietos visuomenėje.“ O vaikas atšauna: „Na ir kas?!“ – net nesuvokdamas, kad jam tikrai teks kentėti. Lygiai taip, jei šiuolaikiniam žmogui papasakosite apie sielos persikūnijimą ir paaiškinsite, kad dėl nuodėmių kitą gyvenimą jis bus priverstas tapti žvėrimi, vandens gyviu ar ropliu, jis atsakys, kad jam tai nerūpi arba kad jis tuo netiki. Taip elgtis neprotinga, nes sielų persikūnijimas yra neginčijama tiesa.

Praeitis, dabartis ir ateitis neatsiejama nuo žmogaus bet kuriuo jo gyvenimo laikotarpiu. Jaunuolis prisimena vaikystę, gyvena dabartyje ir kuria planus, kaip gyvens senatvėje. Jei taip, kyla klausimas, ar senas žmogus neturi jokios ateities? To paprasčiausiai *negali* būti. Jo ateitis – gimimas kitu kūnu (gyvūnu, medžiu, pusdieviu ar Dievo palydovu). Kṛṣṇa sako „Bhagavad-gītoje“ (9.25):

yānti deva-vratā devān
pitṛn yānti pitṛ-vratāḥ
bhūtāni yānti bhūtejyā
yānti mad-yājino 'pi mām

„Tie kas garbina pusdievius, gims tarp pusdievių, tie kas garbina protėvius, keliaus pas protėvius, šmėklų ir dvasių garbintojai gims tarp šmėklų ir dvasių, o tie, kas garbina Mane, gyvens su Manimi.“

Taigi, tai koks bus kitas jūsų kūnas, nulemia dabartinio gyvenimo poelgiai. Aukščiausias tikslas – pelnyti kūną Dievo karalystėje. Tai aukščiausias tobulumas (*samsiddhiḥ paramam*). Klausiate kodėl? Kṛṣṇa atsako („Bhagavad-gītā“ 8.15): *mām upetya punar janma duḥkhālayam aśāśvatam nāpnuvanti*. „Kas ateina pas Mane, tas nebegims materialiu kūnu materialiam pasaulyje.“ O kuo blogas gyvenimas materialiam pasaulyje? Jis blogas tuo, kad yra laikinas ir kupinas kančių (*duḥkhālayam aśāśvatam*). Sakykime, jūs – amerikietis. Jūs svarstote: „Amerika turtinga, čia daug žemės ir išteklių. Aš amžinai būsiu amerikietis.“ Ne. Jūs galite būti amerikietis, tarkime, šimta metų, bet amžinai amerikiečiu jūs tikrai nebūsate. Net Viešpats Brahmā, kurio diena trunka milijonus metų, negali amžinai išlikti Brahma. Nei skruzdė, nei katė, nei dramblys, nei žmogus, nei pusdievis negali gyventi amžinai. Nuožmusis demonas Hiranyakašipu užsimanė gyventi amžinai. Siekdamas nemirtingumo, jis griežtai tramdė kūną, tačiau jam nepavyko. Žinoma, atsiranda nuo tikrovės atitrūkusių mokslininkų, kurie žada, kad mokslo pažanga padarys žmogų nemirtingą. Tačiau tai paprasčiausiai neįmanoma.

Todėl žmonės, turintys galvą ant pečių, siekia aukščiausio persikūnijimo tikslo – sugrižti namo, atgal pas Dievą. Toks turėtų būti gyvenimo tikslas. Deja, žmonės to nežino. Todėl mes nuolankiai stengiamės pasitarnauti žmonijai ir mokome: „Žmonės ieško laimės visais įmanomais būdais, tačiau atranda vien nusivylimą. Praktikuokite Kṛṣṇos sąmonę – ir tikrai surasite laimę.“ Šios žinios skelbimas yra mūsų misija.

4

Tikrasis dharmos tikslas

.

*dharmasya hy āpavargyasya
nārtho rthāyopakalpate
nārthasya dharmaikāntasya
kāmo lābhāya hi smṛtaḥ*

Neabejotina, kad visų nustatytųjų pareigų tikslas yra visiškas išsivadavimas. Jų nevalia vykdyti viliantis materialios naudos. Maža to, pasak išminčių, vykdamis aukščiausią nustatytąją tarnystę neturėtų naudotis materialiomis gėrybėmis siekdamas juslinių malonumų.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.9

Jau kalbėjome, kad su tyru atsidavimu tarnaujant Viešpačiui savaime įgyjamos tobulos žinios ir atsikratoma prisirišimo prie materialios būties. Vis dėlto yra žmonių, kurie mano, kad nustatytosios pareigos, taip pat ir religinės, vykdomos vardan materialios naudos. Paprastas žmogus, nesvarbu kuriame pasaulio kampelyje jis gyvena, atlikdamas religinę ar bet kurią kitą nustatytąją pareigą, paprastai tikisi išpešti kokios nors naudos. Net Vedų raštai gundo

atlikti įvairius religinius veiksmus, žadėdami atitinkamą materialų atpildą, ir daugelis susivilioja religinės praktikos teikiamomis gėrybėmis arba malonėmis. Kodėl vadinamuosius tikinčiuosius vilioja materialioji nauda? Ogi todėl, kad materialios naudos gavimas sudaro prielaidas įgyvendinti savo troškimus ir taip patirti juslinių malonumų. Nustatytųjų pareigų vykdymas rikiuojasi į nuoseklią grandinę – vadinamoji religinė praktika teikia materialią naudą, kuri, savo ruožtu, leidžia įgyvendinti troškimus. Įvairių profesijų žmonės atkakliai dirba siekdami juslinių malonumų. Tačiau Sūta Gosvāmis, antrindamas „Śrīmad-Bhāgavatam“ išvadoms, pastarajame posme ši kelią pasmerkia ir atskleidžia tikrąjį religijos tikslą.

Sūta Gosvāmis sako: *dharmasya hy āpavargyasya* – *dharmos* (religija) tikslas nurodyti žmogui kelią į išsivadavimą iš gimimo ir mirties. Labai svarbi reikšmė čia tenka žodžiui *apavarga*. *Apavarga* yra žodžio *pavarga* (materialios būties kančios) antonimas. Pagal sanskrito taisyklę, *pavarga* žymi raides *pa*, *pha*, *ba*, *bha* ir *ma*, o jos, savo ruožtu, reiškia skirtingas materialias kančias. *Pa* reiškia *parīśramā* (alinantis darbas). Šiame materialiaame pasaulyje norintieji mėgautis jusliniais malonumais turi sunkiai dirbti. *Pha* reiškia *phenilā* (putos). Sunkiai dirbant iš burnos ima dribti putos, kaip arkliams ir kitiems galvijams. *Ba* reiškia *byarthatā* (nusivylimas). Žmogus sunkiai dirba, bet galų gale jaučia nusivylimą. *Bha* reiškia *bhaya* (baimė). Žmogus sunkiai dirba, bet vis tiek baiminasi dėl ateities. Galiausiai raidė *ma* reiškia *mṛtyu* (mirtis). Mes liejame prakaitą nuo aušros iki sutemos ir vis tiek mirtis mūsų neaplenkia. Mokslo pasaulis labai stengiasi įveikti mirtį, tačiau nepaisant visų pastangų patys mokslininkai vis tiek miršta. Jie negali sustabdyti mirties. Mokslininkai gali sukurti branduolinę bombą, nuo kurios žūtų milijonai žmonių, bet vaisto nuo mirties sukurti jie nepajėgia, nes tai neįmanoma. Taigi žodis *pavarga* (žymintis raides *pa*, *pha*, *ba*, *bha* ir *ma*) simbolizuoja penkias kančių rūšis šiame pasaulyje.

Čia Sūta Gosvāmis sako: *dharmasya hy āpavargyasya* – reikia pašalinti *pavargā* praktikuojant religiją. Daugiau jokio alinančio darbo, jokių iš burnos drimbančių putų, jokių nusivylimų, jokios baimės, jokios mirties. Kitaip sakant, mūsų *dharma* turi padėti mums iškilti virš šio materialaus pasaulio, nes materialiaame pasaulyje tenka labai sunkiai dirbti ir kentėti dėl mūsų veiksmų pasekmių. Jei

žmogus mano, kad jis yra išskirtinis ir jam nereikia dirbti, jis labai klysta. *Na hi suptasya simhasya praviśanti mukhe mṛgāḥ*. Liūtas garsėja kaip girių karalius, tačiau ir jam tenka paplušėti. Liūtas negali voliotis ant žemės tikėdamasis, kad koks nors žvėris ateis pas jį ir pasakys: „Mielas liūte, prašom atverti savo nasrus ir leisti man pačiam į juos įlipti.“ Taip nebūna. Liūtas pats stipriausias žvėris miške, bet ir jam tenka paprakaituoti, kad gautų maisto. Panašiai ir Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas, pats įtakingiausias žmogus šalyje, sunkiai dirba vykdydamas savo pareigas.

Taigi šiame pasaulyje nieko neišmanoma pasiekti be sunkaus darbo. Bet dirbti mes nenorime, todėl savaitės pabaigoje skubame išvykti iš miesto, kad laisvalaikiu užmirštume apie alinantį savaitės triūšą. Bet ateina pirmadienis ir mums tenka sugrįžti į darbą. Taip yra visame pasaulyje.

Kadangi gyvoji esybė pagal savo prigimtį yra neatsiejama Dievo dalelė, ji nori džiaugtis gyvenimu, o ne lieti prakaitą darbe. Šią savybę ji paveldėjo iš Kṛṣṇos. Kṛṣṇa nedirba, Jis linksmai leidžia dienas drauge su Rādhārāṇī ir kitomis *gopēmī*s. Niekur „Śrīmad-Bhāgavatam“ arba kituose Vėdų raštuose nėra parašyta, kad Kṛṣṇa turi eiti dirbti į didžiulę gamyklą devintą valandą ryto tam, kad užsidirbtų ir galėtų pasilinksinti su Rādhārāṇī. Niekio panašaus. Vėdos skelbia: *na tasya kāryam karanam ca vidyate*. Dievas neturi jokių pareigų.

Ką gi tuomet veikia Kṛṣṇa? Jis paprasčiausiai džiaugiasi gyvenimu. Kartą vienas europietis atvyko į Kalkutą ieškodamas šventyklos, kurioje gyvena Dievas. Jis aplankė nemažai Kālī šventyklų, pabuvojo keliose Śivos šventyklose ir tik tada, kai peržengė Rādhā-Kṛṣṇos šventyklos slenkstį, atsiduso: „Čia gyvena Dievas.“ Kodėl? Į šį klausimą jis atsakė tokia pastaba: „Kitose šventyklose mačiau, kad deivė Kālī ir Viešpats Śiva dirba, o čia pastebėjau, kad Dievas tiesiog džiaugiasi gyvenimu.“ Šią mintį patvirtina „Vedānta-sūtra“ (1.1.12), kuri skelbia: *ānandamayo bhyāsāt* – „Dievas iš prigimties yra kupinas transcendentinio džiaugsmo“ ir „Brahma-samhitā“ (5.1), kurioje sakoma, kad Kṛṣṇa turi amžiną, žinojimu ir palaima spinduliuojantį pavidalą (*sac-cid-ānanda-vigraha*).

Kadangi Dievas džiaugiasi gyvenimu ir neprivalo dirbti, mes taip pat norime džiaugtis gyvenimu ir nedirbti. Vis dėlto, nors esame

neatsiejamos Kṛṣṇos dalelės, nors ir turime palaimingą prigimtį, mes patekome Kṛṣṇos išorinės, materialios energijos įtakon, todėl turime sunkiai dirbti vien tam, kad galėtume tiesiog išgyventi. Kartais mums tenka taip sunkiai dirbti, kad iš burnos ima dribsni putos, bet nepaisant to, negalime būti tikri dėl sėkmės. Be to, mus persekioja nuolatinė baimė, nes galų gale, kad ir kaip sunkiai dirbtume, mūsų laukia neišvengiama mirtis. Tokia mūsų lemtis.

Taigi šiame „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.2.9) posme Sūta Gosvāmis sako: *dharmasya hy āpavargyasya* – religijos uždavinys eliminuoti penkių rūšių materialias kančias: alinantį darbą, iš burnos drimbančias putas, nusivylimą, baimę ir mirtį. Toks *dharmos* tikslas. Tačiau visame pasaulyje krikščionys atėję į bažnyčią meldžiasi: „Dieve Tėve, duok mums duonos kasdieninės“, nors Dievas ir neprašytas parūpina maisto viso pasaulio katėms ir šunims, paukščiams ir bitėms. Kodėl Jis turėtų neduoti maisto mums? Reikėtų kreiptis į Jį tokia malda: „O Dieve, malonėk užimti mane tarnyste Tau, kad išsivaduočiau nuo šių penkių negandų“. Tokia malda būtų pati tinkamiausia.

Žinoma, žmogus, einantis į bažnyčią ir malda prašantis Dievą duonos, yra tūkstantį kartų geresnis nei Dievu netikintis nedorėlis ateistas. Ateistai sako: „Kas yra tas Dievas? Aš pats Dievas. Savo rankomis aš užauginsiu duonos į valias. Kam man dar eiti į bažnyčią?“ Iš Dievo duonos prašantis žmogus yra visa galva aukštesnis už tokį nenaudėlį, nes, nors jis ir nežino, ko derėtų prašyti Dievo, jis bent Jį tiki. Toks žmogus yra dievobaimingas. Kṛṣṇa paaiškina „Bhagavad-gītoje“ (7.16):

*catur-vidhā bhajante mām
janāḥ sukṛtino 'rjuna
ārto jijñāsur arthārthī
jñānī ca bharatarṣabha*

Į Dievą kreipiasi keturių kategorijų pamaldūs žmonės. Pirmą kategoriją – tai nelaimingieji. Bet kuris nelaimės prislėgtas žmogus, jei jis dievobaimingas, kreipsis į Dievą malda: „O Viešpatie, būk maloningas ir padėk man išbristi iš šios nelaimės.“ Kita kategorija – neturtingi žmonės, kurie eina į šventyklą, mečetę arba bažnyčią ir prašo Dievą pinigų. Jie taip pat dievobaimingi. Trečia kategorija –

smalsuoliai. Jie eina į bažnyčią arba šventyklą galvodami: „Kas yra Dievas? Aš turiu atrasti atsakymą į šį klausimą.“ Pagaliau ketvirtoji kategorija – apsišvietę eruditai, kurie rimtai domisi Dievu ir nori Jį pažinti. Visi šie žmonės yra dievobaimingi.

Bet yra tokių, kurie neigia patį Dievo buvimą, kurie stengiasi išspręsti savo problemas pasikliaudami tik savo žiniomis. Juos Kṛṣṇa apibūdina taip:

*na māṁ duṣkṛtino mūḍhāḥ
prapadyante narādhamāḥ
māyayāpahṛta-jñānā
āsurāṁ bhāvam āśritāḥ*

„Tiktai nedoreliai, visiški kvailiai, žemiausieji iš žmonių, kurių išmanymą pasiglemžė iliuzija ir kurie yra užsikrėtę demonų bedievyste, neatsiduoda Man.“ („Bhagavad-gītā“ 7.15). Čia gali kilti klausimas: „Pasaulyje yra daugybė Dievo buvimo nepripažįstančių garsių filosofų ir mokslininkų. Vadinasi, ir jie nieko neišmano?“ Čia Kṛṣṇa sako: *māyayāpahṛta-jñānāḥ* – „Jų žinios yra bevertės, nes svarbiausias žinias – žinias apie Dievą iš jų yra pasiglemžusi iliuzija.“

Taigi „Bhagavad-gītā“ sako, kad tik Dievą tikintis žmogus laikytinas pamaldžiu, o iš jų iškiliausias tas, kuris nuoširdžiai siekia pažinti Dievą. Iš esmės religija (*dharma*) skirta tiems, kurie nuoširdžiai siekia pažinti Dievą ir ištrūkti iš gyvenimo materialioje nelaisvėje. Štai kas yra tikroji *dharma*, o ne materialios naudos iš Dievo prašinėjimas apsilankius šventykloje ar bažnyčioje.

Tiesa, pradinės stadijos *dharma* apima materialiais išskaičiavimais grindžiamą religiją, kuri priskiriama vienam iš keturių Vedų nustatytų gyvenimo tikslų (*dharma*, *artha*, *kāma* ir *mokṣa*). Vėdiškojoje civilizacijoje žmogus buvo pripažįstamas žmogumi, jei siekė šių keturių tikslų: religingumo, materialinės gerovės, juslinių malonumų ir išvadavimo. Žmogus turi praktikuoti vienokią ar kitokią *dharma*, nes be religinio gyvenimo jis niekuo nesiskiria nuo gyvūno (*dharmeṇa hīnāḥ paśubhiḥ samānāḥ*). Kad žmogus galėtų vadintis žmogumi, jis turi išpažinti *vieną* iš religijų, nesvarbu kurią: krikščionybę, induizmą, islamą ar dar kurią nors. Paprastai žmonės svarsto taip: „Jei būsiu religingas, gyvensiu gerai. Man nereikės drebėti dėl duonos kašnio.“ Jie visiškai teisūs, nes *dharma* gimdo *artha* (pinigai).

O kam mums reikalingi pinigai? Pinigai reikalingi jusliniams malonumams. Kai juslinių malonumų siekiai patiria fiasko, mes užsima-nome *mokṣos* (išsivadavimas iš gimimų ir mirčių ciklo). Nusivylę pasauliu mes skelbiame: *brahma satyaṁ jagan mithyā* – „Šis pasaulis netikras, tikrovė yra Brahmanas.“

Tačiau tai nėra tikras atsižadėjimas. Tikras atsižadėjimas yra juslinių malonumų siekio atsisakymas ir nuoširdi tarnystė Viešpačiui. Kitaip sakant, atsižadėjimas – tai ne pastangos atsižadėti pasaulio, bet darbas šiame pasaulyje aukojant savo darbo vaisius Kṛṣṇos tarnystei. Visi dirba norėdami pasiekti rezultata materialiam pasaulyje. Rezultata sukelia bet koks darbas: ir doras, ir nedoras. Nebhaktai siekia pasinaudoti gautais rezultatais ir patenka į pinkles, o bhaktai aukoja savo darbo vaisius Kṛṣṇai ir pasiekia išsivadavimą. Kṛṣṇa paaiškina „Bhagavad-gītoje“ (3.9):

*yajñārthāt karmaṇo 'nyatra
loko 'yaṁ karma-bandhanaḥ
tad-arthaṁ karma kaunteya
mukta-saṅgaḥ samācara*

„Jei aukosi savo darbo vaisius Višnu, Kṛṣṇai, pasieksi išvadavimą. Jei ne, pateksi į savo veiklos padarinių pinkles.“ Tarkim, kad jūs padarėte doringą darbą ir dabar esate turtuolio sūnus. Turtai ir aukšta kilmė, geras išsilavinimas ir fizinis grožis yra doringų darbų rezultatas. Nedori poelgiai sukelia priešingą rezultata – apie turtus, grožį, išsilavinimą ir aukštą kilmę belieka pasvajoti. Tačiau ir dorų, ir piktų darbų rezultatai surakina žmogų ir jis yra priverstas patirti gimimo ir mirties šiame materialiam pasaulyje kančias.

Taigi paprastai *dharma* suvokiama kaip dori ir nedori darbai, tačiau čia „Bhāgavatam“ sako: *dharmasya hy āpavargyasya nārtho 'rthāyopakalpate* – „Dharma vykdytina ne dėl materialios naudos, o siekiant pašalinti materialios būties vargus.“ Materialios būties negandos slegia ir turtuolį, ir vargšą. Alinančio darbo, baimės, ligų, senatvės ir mirties negali išvengti ir turtuolis. Tie patys vargai persekioja ir vargšą. Tad ar verta praktikuoti *dharma* dėl turtų? Tikrosios religijos esmė – materialių vargų pašalinimas: *dharmasya hy āpavargyasya*.

Žinoma, čia jūs galite paprieštarauti: „Bet juk norėdamas išgy-

venti be pinigų neapsieisi!“ Taip, tai tiesa. Todėl mes laikomės principo: *yāvad artham* – sąžiningu darbu pelnytis tiek, kiek reikia palaikyti gyvybę. Mes nesiekiamo lenkti nugarą vardan nežaboto kaupimo. Toks gyvenimas vertas asilo. Indijoje skalbėjas laiko asilą, kuris ant savo kupros neša sunkiausius ryšulius su skalbiniais prie upės. Paupyje jis paleidžiamas parupšnoti žolės. Bet laisvai besigandydamas ir laukdamas sunkių ryšulių su skalbiniais, kuriuos jam teks nešti atgal, jis nesusimąsto: „Žolės aplink kiek tik širdis geidžia ir niekas manęs nelaiko. Kam aš vergauju tam skalbėjui?“ Asilas per kvailas, kad jo galvą nušviestų tokia mintis, todėl jį ir vadina asilu. Taip ir žmogus, jei jis lieja prakaitą nuo aušros iki sutemos vien tam, kad išmaitintų save bei savo šeimą ir nesilaiko jokių *dharmos* principų, yra tiesiog *mūḍha* (asilas). Jis velka *Māyos* (iliuzija) jam užnertą jungą.

Darbu turime pelnytis tiek, kad nenumirtume iš bado. Tada turėsime daugiau laisvo laiko ir galėsime jį skirti pastangoms išsivaduoti iš penkių materialistinio gyvenimo vargų: alinančio darbo, iš burnos drimbančių putų, nusivylimo, baimės ir mirties. Štai kas yra *dharma*. O jei praktikuodamas *dharmą* gausite daugiau pinigų, negu jums reikia, neiššvaistykite jų jusliniams malonumams, skirkite juos Krišnos tarnystei. Žiloje senovėje turtingi žmonės neretai statydavo bažnyčias, šventyklas arba mečetes. Ši praktika buvo paplitusi visame pasaulyje, nes žmonės suprato, kad atliekamus pinigus reikia skirti Dievo tarnystei. Šiandien bažnyčios dažnai virsta gamybinėmis patalpomis, nes žmonės užmiršo religiją. Užmiršęs religiją žmogus tampa gyvūnu. O ar gyvūnijos pasaulyje įmanoma taika ir gerovė?

Taigi čia „Śrīmad-Bhāgavatam“ Sūta Gosvāmis kalba apie tai, kad siekiant taikos ir vidinio pasitenkinimo reikia praktikuoti aukščiausio lygio *dharmą*. Iš pradžių jis sako:

*sa vai puṁsām paro dharmo
yato bhaktir adhokṣaje
ahaituky apratihātā
yayātmā suprasīdati*

„Jeigu norite dvasios ramybės, jei norite vidinio pasitenkinimo, rinkitės tą *dharmą*, religiją, kuri padės jums pažengti praktikuo-

jant nemotyvuotą ir nepaliaujamą atsidavimo Viešpačiui tarnyste.“ („Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.6)

Vėliau priduria:

*vāsudeve bhagavati
bhakti-yogaḥ prayojitaḥ
janayaty āśu vairāgyaṁ
jñānaṁ ca yad ahaitukam*

„Jei atsidėsite Vāsudevos, Kṛṣṇos, tarnystei, tai ne už ilgo būtinai igysite tobulas žinias ir atsižadėjimą.“ („Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.7)

Po to jis perspėja:

*dharmāḥ svanuṣṭhitaḥ
puṁsām viṣvaksena-kathāsu yaḥ
notpādayed yadi ratim
śrama eva hi kevalam*

„Jei nevykdysi religijos priesakų ir neplėtosi Dievo sąmonės, tavo laikas ir pastangos nueis perniek.“ („Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.8)

O pastarajame posme Sūta Gosvāmī sako:

*dharmasya hy āpavargyasya
nārtho rthāyopakalpate
nārthasya dharmaikāntasya
kāmo lābhāya hi smṛtaḥ*

„Dharmos nevalia vykdyti vien dėl materialių gėrybių, o materialiomis gėrybėmis naudotis dėl juslinių malonumų.“ Kaip *privalu* naudotis materialiomis gėrybėmis pasakojama kitame posme.

Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam“ siekia suteikti žinių viso pasaulio žmonėms. Jos filosofinės tiesos skirtos ne kažkokiai religinei sektai, o visai žmonijai. Žmonės turėtų pasimokyti iš „Śrīmad-Bhāgavatam“ priesakų ir pasiekti gyvenimo tobulumą. Tokia mūsų Kṛṣṇos sąmonės judėjimo misija.

5

Kam skirtos juslės

.

*kāmasya nendriya-prītir
lābho jīveta yāvata
jīvasya tattva-jijñāsā
nārtho yaś ceha karmabhiḥ*

Žmogaus norai neturi krypti į juslinius malonumus. Jam derėtų galvoti tik apie sveiką gyvenseną, kitaip sakant, apie savisaugą, nes žmogaus paskirtis – gilintis į Absoliučią Tiesą. Tiktai toks turėtų būti jo veiklos tikslas.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.10

Siekdama įgyvendinti su jusliniais malonumais susijusius troškimus, orientyrus praradusi material civilizacija žengia klaidinga kryptimi. Visose tokios civilizacijos gyvenimo sferose galutinis tikslas yra juslių tenkinimas. Politikoje, visuomeninėje, altruistinėje bei filantropinėje veikloje ir net išsigelbėjimo beieškančių pastangose vis ryškiau dominuoja tas pats juslinių malonumų motyvas. Politiniai visuomenės lyderiai kaunasi tarpusavyje tegalvodami apie savo juslinius malonumus, o rinkėjai garbina vadinamuosius lyde-

rius tik tada, kai šie žada juslinius malonumus. Nepatenkinti savo juslių tenkinimo lygiu rinkėjai kaip mat nuverčia lyderius. Lyderiais visada nusiviliama, kai jie nepatenkina rinkėjų lūkesčių, susijusių su jusliniais malonumais. Tas pats vyksta ir kitose žmogaus veiklos sferose; niekas rimtai nesidomi esminėmis gyvenimo problemomis. Net pasirinkusieji išsivadavimo kelią trokšta susiliesti su Absoliučia Tiesa, kitaip sakant, dėl juslinių malonumų siekia įvykdyti dvasinę savižudybę.

Tačiau čia „Bhāgavatam“ sako, kad žmogus neturėtų gyventi vien dėl juslinių malonumų. Juslės tenkintinos tiek, kiek tai būtina savisaugai, o ne malonumui sukelti. Kadangi fizinį kūną sudaro juslės, kurios taip pat turi tam tikrus poreikius, šventraščiai juslių tenkinimą reguliuoja. Tačiau juslės neturi būti tenkinamos be jokių apribojimų. Pavyzdžiui, santuoka, t.y. vyro ir moters sąjunga, yra skirta ne jusliniams malonumams, o giminei pratęsti. Kai niekas savo valia nenori susilaikyti, išskyla poreikis propaguoti šeimos planavimą, bet kvailiems žmonėms neateina į galvą, kad tarp Absoliučios Tiesos ieškančių žmonių šeimos planavimas vyksta savaime. Kas ieško Absoliučios Tiesos, tas niekada nesusigundys tuščiais jusliniais malonumais, nes rimti tiesos ieškotojai yra labai užsiėmę ir paprasčiausiai neturi tam laiko. Štai kodėl visose gyvenimo srityse galutinis žmogus tikslas turėtų būti Absoliučios Tiesos paieškos. Siekdamas Absoliučios Tiesos žmogus jausis laimingas, nes mažiau laiko skirs įvairiems jusliniams malonumams.

Žmogui gyvenime neskirta vien valgyti, miegoti, poruotis ir rūpintis saugumu. Galbūt tai tinka katėms ir šunims, bet žmogus pašauktas įgyvendinti aukštesnę tikslą. Civilizuotos visuomenės sąranga turėtų sudaryti žmonėms galimybę nepamesti galvos ir susimąstyti apie didžiąsias gyvenimo tiesas – teirautis apie Dievą, mus supančią materialią gamtą, mūsų ryšį su Dievu ir būtimi bei panašius dalykus. Tai yra *tattva-jijñāsa* (gilinimasis į Absoliučią Tiesą). Gilintis į Absoliučią Tiesą yra kiekvieno iš mūsų pareiga. Šią pareigą vykdyti turi ne tik induistas, bet ir musulmonas ar krikščionis. Tiesa yra tiesa. Tai, kad du plius du lygu keturi, priima ir induistai, ir musulmonai, ir krikščionys, ir apskritai visi žmonės. Mokslas yra mokslas. Todėl domėtis mokslu, kuris tiria Absoliučią Tiesą, turi kiekvienas.

Kur ieškoti atsakymų į Absoliučią Tiesą besigilinančiam žmogui? „Bhāgavatam“ (11.3.21) sako: *tasmād gurum prapadyeta jijñāsuḥ śreya uttamam* – „Besidomintieji Absoliučia Tiesa turėtų kreiptis į guru.“ Žodis „besidomintis“ (*jijñāsā*) vartojamas ne tik skyriaus pradžioje pateiktame posme, bet ir ką tik pacituotame vienuoliktos giesmės posme. Juo apibūdinamas tas, kuris kreipiasi į vyresnįjį ir klausia. Pavyzdžiui, kai vaikas klausinėja tėvą, tai taip pat yra *jijñāsā*. Protingas vaikas apipila tėvą klausimais: „Tėte, kas tai? O kas tai?“ ir tėvas viską jam paaiškina. Taip vaikas įgyja žinių.

Į ką kreiptis, kad sužinotum apie Absoliučią Tiesą? Į šį klausimą Kṛṣṇa atsako „Bhagavad-gītoje“ (4.34): *upadekṣyanti te jñānam jñāninas tattva-darśinaḥ*. Žinių apie Absoliučią Tiesą jums suteiks ją regintieji (*tattva-darśiai*). Pasak Vėdų raštų, *tattva-darśis* turi būti labai tyros širdies žmogus. Todėl su klausimais apie Absoliučią Tiesą paprastai kreipiamasi tik į kvalifikuotą brahmaną. Viešpats Kṛṣṇa išvardija brahmano savybes „Bhagavad-gītoje“ (18.42):

*śamo damas tapaḥ śaucam
kṣāntir ārjavam eva ca
jñānam vijñānam āstikyam
brahma-karma svabhāva-jam*

„Ramumas, savitvarda, asketiškumas, švarumas, pakantumas, sąžiningumas, išprusimas, išmintis ir pamaldumas – tai brahmanui būdingos būdo savybės.“

Taigi pagal Vėdų sistemą, pirmasis guru reikalavimas yra tas, kad jis turi būti brahmanas. Jis nebūtinai turi būti kilęs iš brahmanų šeimos, svarbiausia, kad jis turėtų brahmano savybes. Tačiau turėti brahmano savybes nepakankama sąlyga – brahmanas negali tapti guru, jei jis nėra *vaiṣṇavas*. Šāstros nurodo:

*ṣaṭ-karma-nipuṇo vipro
mantra-tantra-viśāradaḥ
avaiṣṇavo guru na syād
vaiṣṇavaḥ śva-paco guruḥ*

„Net jei brahmanas puikiai išmano Vedų raštus ir žino šešias nustatytąsias brahmanų pareigas*, bet nėra Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktas, jis negali tapti dvasiniu mokytoju. Dvasiniu mokytoju gali tapti tik tyras Viešpaties bhaktas, net jei jis kilęs iš šunėdų šeimos.“

Taigi guru turi būti *vaiṣṇavas*, Aukščiausiojo Dievo Asmens bhaktas. Antraip jis negali pažinti Viešpaties Kṛṣṇos tokio, koks Jis yra iš tikrųjų. Neveltui Kṛṣṇa sako Arjunai „Bhagavad-gītoje“ (4.3): *bhaktō 'si me sakhā ceti rahasyaṁ hy etad uttamam* – „Mielas Arjuna, šis slaptas Kṛṣṇos sąmonės mokslas suprantamas tau tik todėl, kad esi Mano bhaktas ir Mano bičiulis.“ Vadinasi guru privalo būti Kṛṣṇos bhaktas, kitaip sakant, Kṛṣṇos atstovas.

Tarnaudami guru ir jo klausinėdami, mes galime pasiekti toki lygį, kad Kṛṣṇa ims mokyti mus iš vidaus. Kṛṣṇa, aukščiausias guru, iš pradžių sudėjo žinias į Brahmos, pirmosios visatos gyvosios būtybės, širdį (*tene brahma hr̥dā ādi-kavaye* [„Śrīmād-Bhāgavatam“ 1.1.1]). Kṛṣṇa glūdi visų širdyse Supersielos pavidalu ir, kai žmogus dvasiškai apsilavo, Kṛṣṇa prabyla iš vidaus. Iš tikrųjų, Jis visą laiką kalba su mumis, tačiau, kai mūsų širdis užteršta, mes Jo negirdime. „Bhagavad-gītoje“ (15.15) Kṛṣṇa patvirtina, kad yra mūsų žinių šaltinis: *sarvasya cāhaṁ hr̥dī sanniviṣṭo mattaḥ jñānam apohanam ca*. „Aš esu visų širdyse, ir iš Manęs plaukia atmintis, žinios ir užmarštis.“ Taigi kaip Paramātmā (Supersiela) Kṛṣṇa yra visada pasirengęs ištiesti pagalbos ranką kiekvienam mūsų, jei, žinoma, mes Jam tarnaujame ir mokomės iš Jo. „Bhagavad-gītoje“ (10.10) Kṛṣṇa sako:

*teṣāṁ satata-yuktānāṁ
bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ
yena mām upayānti te*

„Tiems, kurie su atsidavimu ir meile visada Man tarnauja, Aš suteikiu supratimą, kuris atveda pas Mane.“

Jeigu norime pažinti Absoliučią Tiesą, turime pasirinkti tinkamą

* Šešios brahmano pareigos: 1) gerai išmanyti Vedų raštus, 2) mokyti jų tiesų, 3) kvalifikuotai garbinti Viešpatį ir pusdievius, 4) mokyti garbinimo kitus, 5) priimti aukas ir 6) aukoti pačiam.

praktiką, o ji visai nesudėtinga – tereikia su meile tarnauti Viešpačiui ir vieną gražią dieną Absoliučią Tiesą išvysime savo akimis. Ribotos materialios juslės, kurias dabar turime, neleidžia mums tiesiogiai patirti Absoliučios Tiesos, Aukščiausiojo Dievo Asmens. Atšipusiu peiliu nieko neatpjausi. Kad peilis gerai pjautų, jį reikia pagalasti. Lygiai taip norint pažinti Absoliučią Tiesą reikia „paašt-rinti“, apvalyti savo jusles ištraukiant jas iš Viešpaties tarnystę. Dabar mes nematome Dievo, Krišnos. Bet jei apvalysime savo akis ir kitus jutimo organus, regėsime Dievą, girdėsime Jį, kalbėsime su Juo, t.y. bendrausime su Juo visavertiškai. Tai galima pasiekti *bhakti* pratybomis.

„Nārada Pañcarātra“ apibrėžia *bhakti* taip:

*sarvopādhi-vinirmuktam
tat-paratvena nirmalam
hr̥ṣīkena kṛṣīkeṣa-
sevanm bhaktir ucyate*

Šiuo metu mus klaidina įvairūs materialūs įvardijimai (*upādhi*), todėl jusles naudojame ne pagal paskirtį. Štai pavyzdžiui, galvojame: „Tai mano ranka ir aš ja naudosisiuo savo tikslais,“ – arba: „Tegul mano ranka pasitarnauja mano šeimai, bendruomenei ar šaliai.“ Iš tikrųjų ranka priklauso Krišnai, todėl ja reikia naudoti vienu vieninteliu tikslu – įgyvendinant Krišnos valią. Neveltui vienas iš Krišnos vardų yra Hriškeša – juslių valdovas. Kai savo jusles ištraukiame iš Krišnos tarnystę, išsivaduojame nuo materialų įvardijimų magijos ir mūsų juslės apsivalo. Tai *bhakti* – Krišnos sąmonė.

Mes visi turime pažadinti šią sąmonę, o pradėti reikia nuo *tattva-jijñāso*, gilinimosi į Absoliučią Tiesą. Atsakymus į jūsų klausimus Krišna sudėjo į „Śrīmad-Bhāgavatam“, „Bhagavad-gītā“ ir daugybę kitų išminties knygų. Mes privalome pasinaudoti šiuo žinių lobynu. Deja, žmonės verčiau skaito pluoštus nieko vertų laikraščius. Kasryt paštininkas pristato laikraštį, o po valandos jis atsiduria šiukšliadėžėje. Taip žmonių dėmesys nukreipiamas į tomus kvailos beletristikos ir niekam neberūpi Absoliuti Tiesa, niekas neieško jos tikrų tikriausiame žinių lobyne „Śrīmad-Bhāgavatam“. Neveltui

pastarajame posme „Śrīmad-Bhāgavatam“ ispēja: *jīvoasya tatva-jijñā-sā nārtho yaś ceha karmabhiḥ* – „Vienintelė tavo pareiga yra gilintis į Absoliučią Tiesą.“ Kas yra Absoliuti Tiesa, išsamiai paaiškina kitas posmas.

6

Absoliučios Tiesos apibrėžtis

*vadanti tat tattva-vidas
tattvaṁ yaj jñānam advayam
brahmeti paramātmēti
bhagavān iti śabdyate*

Išprusę transcendentalistai, kurie pažino Absoliučią Tiesą, vadina šią nedualią substanciją Brahmanu, Paramātma arba Bhagavānu.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.11

Absoliuti Tiesa sykiu yra ir subjektas, ir objektas. Jai nebūdingos kokybinės skirtybės. Todėl kokybės prasme Brahmanas, Paramātmā ir Bhagavānas yra tapatūs. Viena ir tą pačią substanciją *Upaniṣadų* tyrinėtojai suvokia kaip beasmenį Brahmaną, *hiraṇyagarbhos* (jogai) – kaip Paramātmą, o bhaktai – kaip Bhagavāną. Kitaip sakant, Bhagavānas – tai Dievo Asmuo yra aukščiausia Absoliučios Tiesos išraiška; Paramātmā – tai dalinis Dievo Asmens pasireiš-

kinas; o beasmenis Brahmanas – tai Dievo Asmens skleidžiama akinama šviesa. Dievo Asmens šviesa sklinda iš Jo lygiai taip pat, kaip saulės spinduliai sklinda iš saulės dievo. Nuovokos stingantys pastarųjų dviejų mokyklų šalininkai dažnai ginčijasi ir gina savo požiūrį, tačiau iki galo pažinusieji Absoliučią Tiesą puikiausiai supranta, kad tai trys vienos Absoliučios Tiesos aspektai, matomi iš skirtingų perspektyvų.

Pirmame pirmojo „Bhagavatam“ skyriaus posme paaikškinta, kad Aukščiausioji Tiesa yra sau pakankama, turi sąmonę ir yra neveikiama reliatyvumo iliuzijos. Reliatyviame pasaulyje pažinimo subjektas nėra tapatus pažinimo objektui, tačiau Absoliučioje Tiesoje ir pažįstantis, ir tai kas pažįstama yra viena ir tas pat. Reliatyviame pasaulyje pažįstantysis yra gyva dvasia, aukštesnioji energija, o pažinimo objektas – inertiška materija, žemesnioji energija. Todėl jam būdingas dviejų energijų (žemesniosios ir aukštesniosios) dualizmas, o absoliuto viešpatijoje tiek pažįstantysis, tiek pažinimo objektas priklauso tai pačiai, aukštesniajai energijai. Aukščiausiasios energijos šaltinis skleidžia trijų rūšių energijas. Tarp energijos ir jos šaltinio nėra jokio skirtumo, tačiau kokybiškai energijos skiriasi. Absoliuto viešpatija ir gyvosios esybės priklauso tai pačiai, aukščiausiai energijai, o materialusis pasaulis – žemesniajai. Susidūrusi su žemesniąja energija, gyvoji esybė pasiduoda iliuzijai ir ima laikyti save žemesniąja energija. Todėl materialiaame pasaulyje ir egzistuoja reliatyvumo pojūtis. Absoliuto viešpatijoje skirtybės tarp pažinimo subjekto ir objekto pojūčio nėra, todėl jame viskas yra absoliutu.

Čia pateikta saulės ir saulės šviesos analogija padeda suprasti tris Absoliučios Tiesos aspektus: Brahmaną, Paramātmą ir Bhagavāną. Galima sakyti, kad tarp šių trijų aspektų nėra skirtumo, lygiai kaip nėra skirtumo tarp saulės šviesos, saulės rutulio ir saulės dievo Vivasvāno. Visi trys aspektai yra šviesa. Saulės rutulio gyventojai, kurių viršiausias yra Vivasvānas, turi ugnies kūnus, todėl Saulėje viskas spinduliuoja šviesą. Iš toli mes matome saulę kaip žaižaruojantį ir šviesos spindulius skleidžiantį rutulį.

Taigi Brahmanas yra tarsi saulės šviesa, Paramātmā – erdvėje lokalizuotas saulės rutulys, o Bhagavānas – saulės dievas. Brahmanas, Paramātmā ir Bhagavānas sudaro vienovę ta prasme, kad visi

yra gryna Absoliučios Tiesos šviesa, ir vis dėlto tarp jų yra skirtumų: jei stovite saulės atokaitoje, tai nereiškia, kad jūs nukeliavote į saulės rutulį ar pamatėte viršiausią saulės dievybę Vivasvānā. Be to, skirtingi Absoliučios Tiesos pažinimo metodai duoda skirtingus rezultatus. Kas siekia pažinti Absoliutą remdamasis teoriniais samprotavimais, galiausiai suvokia Jį kaip beasmenį Brahmaną; kas siekia pažinti Absoliutą meditacinės jogos pratybomis, daugių daugiausia gali Jį suvokti kaip Paramātmā; o praktikuojantis *bhakti-yogā* pasiekia visišką Absoliučios Tiesos pažinimą – jam Ji atsiskleidžia kaip dvasinis pirminio visos būties šaltinio Dievo Asmens Bhagavāno pavidalas.

Pulkai filosofų ieško atsakymo į klausimą, kas yra pirminis visos būties šaltinis. Mokslininkai taip pat ieško šio šaltinio. Jie priėjo prie išvados, kad viskas atsirado iš materijos – tai šiuolaikinės gyvybės atsiradimo iš cheminių medžiagų teorija. Nors anot vadinamųjų mokslininkų teorijos viskas, įskaitant gyvybę, atsirado iš materijos, gyvybės iš chemikalų jie taip ir nesugebėjo sukurti.

„Vedānta-sūtra“ nurodo, kad mes *turime* ieškoti pirminio visa ko šaltinio – Absoliučios Tiesos. Tačiau visa vediškoji išmintis skelbia išvadą, kad tas šaltinis yra gyvoji būtybė, o ne materija. „Kāṭha Upaniṣadoje“ pasakyta: *nityo nityānām cetanaś cetanānām eko bahūnām yo vidadhāti kāmān* – „Tarp visų sąmoningų gyvųjų būtybių viena yra aukščiausioji – ji tenkina visų kitų būtybių poreikius.“ „Bhagavad-gītoje“ (10.8) Kṛṣṇa atskleidžia, kad Jis yra ta aukščiausia gyvoji būtybė: *aham sarvasya prabhavo mattaḥ sarvaṃ pravartate* – „Aš esu visa ko šaltinis.“ Minėtasis *aham* („Aš“) yra Kṛṣṇa, aukščiausia gyvoji būtybė, o ne negyva materija. Be to, kiek anksčiau „Bhagavad-gītoje“ (7.7) Kṛṣṇa sako:

*mattaḥ parataram nānyat
kiñcid asti dhanañjaya
mayi sarvaṃ idaṃ protaṃ
sūtre mañi-gaṇā iva*

„O turtų užkariautojau, nėra tiesos aukštesnės už Mane. Viskas laikosi ant Manęs kaip perlai vėrinyje suverti ant siūlo.“

Taigi turime suprasti, kad Kṛṣṇa – Bhagavānas yra aukščiausia

Absoliučios Tiesos išraiška. „Bhagavad-gītoje“ (14.27) Kṛṣṇa tvirtina esąs beasmenio Brahmano pagrindas (*brahmaṇo hi pratiṣṭhāham*). Saulės šviesos šaltinis yra saulė, lygiai taip visatą nutvieskiančios Brahmano šviesos šaltinis yra Kṛṣṇa. Ši tiesa paaiškinta „Brahma-samhitoje“ (5.40):

*yasya prabhā prabhavato jagad-aṇḍa-koṭi
koṭiṣv aśeṣa-vasudhādi vibhūti-bhinnaṃ
taḍ brahma niṣkalam anantam aśeṣa-bhūtaṃ
govindam ādi-puruṣaṃ tam ahaṃ bhajāmi*

Brahmano švytėjimą – *brahmajyoti* skleidžia Kṛṣṇos kūnas ir iš šio švytėjimo randasi materialus pasaulis. „Bhagavad-gītoje“ (9.4) Kṛṣṇa sako: *mayā tatam idaṃ sarvaṃ jagad avyakta-mūrtinā* – „Mano beasmenis aspektas, Brahmano švytėjimas, pasklides visur.“ *Mat-sthāni sarva-bhūtāni* – „Viskas glūdi šiame Brahmano švytėjime.“ *Na cāhaṃ teṣv avasthitaḥ* – „Bet pats Aš esu anapus jo.“ Tai *tattva-jñāna*, Absoliučios Tiesos pažinimas.

Jei mėginsime pažinti Absoliučią Tiesą pasikliaudami savo minties jėga, geriausiu atveju pasieksime beasmenio aspekto supratimą, lygiai kaip, jei mėginsime pažinti saulę pasikliaudami vien savo jėgomis, geriausiu atveju pamatysime saulės šviesą. Visai kas kita, jei norime ištyrinėti saulės rutulį ar pažinti viršiausią saulės dievybę. Šiuo atveju pamatyti saulės šviesą nepakanka – reikalingas metodas, kuris leistų nukeliauti į saulės rutulį ir susitikti su saulės dievu. Teoriniais samprotavimais pažinti beasmenį Brahmaną galima, tačiau Paramātmos – Viešpaties skleidinio, glūdinčio visų širdyse, arba Bhagavāno – Aukščiausiojo Dievo Asmens, iš kurio kyla Brahmanas ir Paramātmā, tokiu metodu nepažinsi.

Viena aišku, Kṛṣṇos – Bhagavāno pažinimas apima bet kokią kitą pažinimą. Neveltui Vedos skelbia: *kasmin tu bhagavo vijñāte sarvaṃ idaṃ vijñātaṃ bhavati*. Jei pažinsite Kṛṣṇą, pažinsite ir Brahmano, ir Paramātmos aspektus. Nėra jokio reikalo atskirai gilintis į Brahmaną ar Paramātmą – pažinkite Kṛṣṇą ir jūs pažinsite abu kitus aspektus.

Štai dar vienas pavyzdys – įsivaizduokite, kad iš labai toli žvelgiate į kalną. Jūs matysite miglotus, neaiškius jo kontūrus. Priėjęs

arčiau, kalną matysite kur kas ryškiau. Pastebėsite kalne boluojančią žalumą, į akis kris jo dydis. O jei įkopsite į kalną, matysite gyvūnus, žmones, namus, medžius. Objektas, į kurį žvelgiate, yra vienas ir tas pats, bet iš skirtingų perspektyvų jis atrodo skirtingai.

Taigi Kṛṣṇos pažinimas sykiu yra ir Brahmano, ir Paramātmos pažinimas, tačiau būtina, kad Kṛṣṇos pažinimas būtų tikras. Kṛṣṇa sako „Bhagavad-gītoje“ (4.9):

*janma karma ca me divyam
evam yo vetti tattvataḥ
tyaktvā dehaṁ punar janma
naiti mām eti so 'rjuna*

„Tas, kas pažino transcendentinę Mano apsireiškimo ir žygių esmę, pasitraukęs iš kūno daugiau negimsta šiame materialiaame pasaulyje, o pasiekia Mano amžinąją buveinę, o Arjuna.“ Posme vartojamas žodis *tattvataḥ* – „tikras“. Mes nededame pastangų pažinti Kṛṣṇą iš tikrųjų, todėl laikome Jį paprastu žmogumi. Taip mąsto kvailiai ir nenaudėliai (*avajānanti mām mūḍhāḥ* [„Bhagavad-gītā“ 9.11]). Iš tikrųjų Kṛṣṇa nėra šio materialaus pasaulio gyventojas. Kas pažino Kṛṣṇą iš tikrųjų, kas suvokė, kad Jis yra Absoliuti Tiesa, tas jau įvykdė savo gyvenimo misiją ir nugyvenęs šį gyvenimą neturės vėl gimti materialiaame pasaulyje – jis sugriš namo, atgal pas Dievą.

Kaip siekti šio pažinimo, paaiškina kitas posmas.

7

Dievo regėjimas širdyje

*tac chraddadhānā munayo
 jñāna-vairāgya-yuktayā
 paśyanty ātmani cātmanāni
 bhaktyā śruta-grhītayā*

Rimtas ir smalsus tiesos ieškotojas – išminčius, apsiginklavęs žiniomis ir atsižadėjimu, pažįsta Absoliučią Tiesą su atsidavimu Jai tarnaudamas, kaip tai nurodo daryti Vedānta-śruti.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.12

Absoliuti Tiesa pažįstama iki galo su atsidavimu tarnaujant Viešpačiui Vāsudevai – Dievo Asmeniui, visavertei Absoliučiai Tiesai. Brahmanas yra transcendentinis Jo kūno švytėjimas, o Paramātmā – dalinis Jo pasireiškimas. Todėl pažindami Absoliučią Tiesą kaip Brahmaną ar Paramātmą, pažįstame Ją tik iš dalies. Yra keturių kategorijų žmonės: *karmiai*, *jñāniai*, jogai ir bhaktai. *Karmiai* – tai materialistai, o kitų trijų kategorijų žmonės – tai transcendentalistai. Aukščiausio lygio transcendentalistai – tai Aukščiausiąjį Asmenį pažinusieji bhaktai, antros kategorijos transcendentalistai –

tai žmonės, kurie iš dalies pažino absoliučios asmenybės visavertę dalį, o trečios kategorijos transcendentalistai – žmonės, kurie dar tik pradeda suvokti absoliutaus asmens dvasinę esmę. Kaip pasakyta „Bhagavad-gītoje“ ir kituose Vedų raštuose, Aukščiausiasis Asmuo suvokiamas per pasiaukojimo tarnystę, grindžiamą išsamiomis žiniomis ir materialių ryšių atsižadėjimu. Jau kalbėjome apie tai, kad su atsidavimu tarnaujant Viešpačiui yra igyjamos žinios ir atsižadama materialių ryšių. Kadangi Brahmano ir Paramātmos pažinimas Absoliučią Tiesą atskleidžia ne iki galo, tai Brahmano bei Paramātmos pažinimo būdai, t.y. *jñānos* ir jogos keliai, yra netobuli. Rimtam ir smalsiam tiesos ieškotojui vienintelis ir tobulas būdas pažinti Absoliučią Tiesą yra pasiaukojimo tarnystė, kuri remiasi išsamiomis žiniomis, derinamomis su materialių ryšių atsižadėjimu, ir turi tvirtus pagrindus, gautus klausantis „Vedānta-śruti“.

Taigi pasiaukojimo tarnystė nėra skirta menkesnio išmanymo transcendentalistui. Bhaktai skiriami į tris (t.y. aukščiausią, antrą ir trečią) kategorijas. Žinių neturinčius ir materialių ryšių neatsižadėjusius trečios kategorijos bhaktus neofitus, kuriems patraukliausia parengiamoji pasiaukojimo tarnystės forma (Dievybių garbinimas šventykoje), vadina bhaktais materialistais. Jiems labiau rūpi ne transcendentinė, o materiali nauda. Todėl būtina ryžtingai pereiti nuo materialios prie antros kategorijos pasiaukojimo tarnystės. Antros kategorijos bhaktas su atsidavimu tarnaudamas aiškiai išskiria keturias kategorijas: Dievo Asmenį, Jo bhaktus, tamsuolius ir priešiškaį Jo atžvilgiu nusiteikusius žmones. Būtina pakilti bent iki antros kategorijos tarnystės lygio ir tokiu būdu pelnyti teisę pažinti Absoliučią Tiesą.

Todėl trečios kategorijos bhaktas turi semtis žinių apie pasiaukojimo tarnystę iš tokio autoritetingo šaltinio, kaip *Bhāgavata*. *Bhāgavatų* yra du: autoritetingas bhaktas ir Dievo žinia. Pirmasis *bhāgavata* yra labai svarbus, todėl nurodymų, kaip praktikuoti pasiaukojimo tarnystę, trečios kategorijos bhaktas turėtų kreiptis į autoritetingą bhaktą. Autoritetingas bhaktas nėra profesionalas, besipelnantis duonai iš „Bhāgavatam“ deklamavimo. Toks bhaktas, kaip Sūta Gosvāmī, turi būti Śukadevos Gosvāmīo atstovas ir skelbti pasiaukojimo tarnystės kultą visos žmonijos labui. Bhaktas neofitas nelin-

kęs klausytis, ką kalba autoritetai. Profesionalaus deklamuotojo jis klausosi dėl akių, norėdamas patenkinti savo jausmus. Tokio pobūdžio „Bhāgavatam“ klausymasis ir deklamavimas diskreditavo šį metodą, todėl reikia būti labai apdairiam ir nepasirinkti ydingo kelio. Šventa Dievo žinia, kurią skelbia „Bhagavad-gītā“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, pagal prigimtį neabejotinai yra transcendentiška, bet vis dėlto transcendentinių jų žodžių geriau nesiklausyti iš skaitovo profesionalo lūpų, nes jis apnuodija šiuos žodžius, kaip gyvatė apnuodija piena, prisilietusi prie jo liežuviu.

Todėl norėdamas tobulėti nuoširdus bhaktas turi būti pasirengęs išklausyti senovės autoritetų, Gosvāmių, parašytus Vedų raštus, *Upaniṣadas*, „Vedānta“ ir kitus šventraščius. Jei nesiklausysime šių šventraščių skelbiamų žinių, tobulėti bus neįmanoma. Pasiukojimo tarnystė, kai nesiklausoma šių šventraščių ir nesivadovaujama priesakais, yra parodomoji ir beprasmė, ji tampa savotiška kliūtimi tikros pasiukojimo tarnystės kelyje. *Śruti*, *smṛti*, *purāṇų* ir *pañcarātros* priesakais nesiremianti ir dėl akių praktikuojama pasiukojimo tarnystė turi būti atmesta. Neautoritetingo bhakto jokia būdu negalima pripažinti tyru bhaktu. Pasisėmęs žinių iš Vedų raštų, žmogus nuolat regės savo širdyje Dievo Asmenį visa persmelkiančiu lokaliizuotu aspektu. Ši būseną vadinama *samādhi*.

Čia „Śrīmad-Bhāgavatam“ sako, kad pirmoji prielaida pasiekti *samādhi* yra *śraddha* (tikėjimas). „Caitanya-caritāmṛta“ (*Madhya* 22.62) *śraddhā* apibrėžia taip:

*‘śraddhā’-śabde-viśvāsa kahe sudṛḍha niścaya
kṛṣṇe bhakti kaile sarva-karma kṛta haya*

Tvirtas tikėjimas, kad vien tapus Kṛṣṇos bhaktu yra pasiekiamas aukščiausias tobulumas, yra *śradhhā* (autentiškas tikėjimas). „Bhagavad-gīto“ (18.66) pabaigoje Kṛṣṇa sako:

*sarva-dharmān parityajya
mām ekaṁ śaraṇam vraja
ahaṁ tvām sarva-pāpebhyo
mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ*

„Atsiduok Man savo valia ir Aš tave globosiu. Aš apsaugosiu tave nuo visų nuodėmių padarinių, dėl nieko nesirūpink,“ – sako

Kr̥ṣṇa. Kai žmogus paklūsta šiam Kr̥ṣṇos nurodymui ir nedvejojamas Jam atsiduoda, tai vadinama *śraddha*. Kas turi tokį tikėjimą ir atsiduoda Kr̥ṣṇai, tas tampa *muniu* ar *mahātma*, iškilus proto siela, apdovanota žiniomis ir atsižadėjimu (*tac chraddadhānā munayāḥ jñāna-vairāgya-yuktayā*). Žmogaus gyvenimo tikslas – įgyti žinių ir pasiekti atsižadėjimą. Žinios pačios savaime nieko nelemia, būtinias dar ir atsižadėjimas. Neveltui Mayavados mokyklos pradininkas Śrīpāda Śaṅkarācārya sakė savo sekėjams: „Pirma tapk *sannyāsiu*, tada kalbėk.“ Taigi tikras *jñānis* (išminčius) sykiu turi būti ir *vairāgis* (atsikratęs prisirišimo prie materialių dalykų). Kai žmogus atsiduoda Kr̥ṣṇai, kai turi tikėjimą, žinias ir atsižadėjimą, jis regi Paramātmą – Aukščiausiąją Sielą savo mintyse ir širdyje (*paśyanty ātmani cātmānam*). Šią tiesą patvirtina kitas „Śrīmad-Bhāgavatam“ (12.13.1) posmas: *dhyānāvasthita-tad-gatena manasā paśyanti yaṁ yoginaḥ* – „Tobulybę pasiekęs jogas nuolat regi Aukščiausiąjį Dievo Asmenį savo širdyje.“

Tobulam jogui būdinga *prema*, tyra meilė Kr̥ṣṇai. „Brahma-saṁhitoje“ (5.38) pasakyta: *premāñjana-cchurita-bhakti-vilocanena santāḥ sadaiva hṛdayeṣu vilokayanti* – „Bhaktas, kurio akys yra suvilgytos meilės Dievui balzamu, nuolat regi nuostabaus grožio juosvo gymio Kr̥ṣṇos pavidalą savo širdyje.“ Mums sunku išsivaizduoti, koks Kr̥ṣṇa gražus. Sakoma, kad Jo kūnas grožiu pranoksta milijonus Kupidonų (meilės dievas) (*kandarpa-koṭi-kamanīya-viśeṣa-śobham* [Bs. 5.30]). Meilės dievas Kupidonas nepaprastai gražus, bet net jei kartu sudėsime milijonus Kupidonų, jų grožis nėra iš tolo neprilygs Kr̥ṣṇos grožiui. Tai supras tik tas, kurio akys suvilgytos meilės Dievui balzamu.

Dievo negalime pažinti dabartinėmis ribotomis joslėmis, kurios ieško vien materialaus pasitenkinimo. Kaip materialiomis joslėmis galime patirti Dievą, kuris yra grynoji dvasia? Tai paprasčiausiai neįmanoma. Todėl turime apvalyti jusles *bhakti* pratybomis:

*ataḥ śrī-kr̥ṣṇa-nāmādi
na bhaved grāhyam indriyaiḥ
sevonmukhe hi jihvādau
svayam eva sphuraty adaḥ*

„Užterštomis materialiomis joslėmis nei vienas žmogus negali pažinti Šrī Kṛṣṇos vardo, pavidalo, savybių ir žygių transcendentinės prigimties. Transcendentinis Viešpaties vardas, pavidalas, savybės ir žygių prigimtis atsiskleidžia žmogui tik tada, kai per transcendentinę tarnystę Viešpačiui jis pasisotina dvasiškai.“ („Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ 1.2.234)

Tarnystė Viešpačiui mums padeda pasiekti žinojimo (*jñāna*) ir atsižadėjimo (*vairāgya*) lygmenį. Žino tas, kuris suvokia: *aham brahmāsmi* – „esu ne kūnas, o dvasinė siela.“ Mes įvardijame save fizinėmis kategorijoms: „aš – amerikietis“, „aš – indas“, „aš – brahmanas“, aš – juodaodis“, „aš – baltaodis“, „esu stiprus“, „esu silpnas“, „esu stambus“, „esu lieknas“ ir t.t. Visi šie įvardijimai susiję su fiziniu kūnu. Kai žmogus atsisako šių įvardijimų ir suvokia esąs amžinas Kṛṣṇos tarnas, jis pasiekia tikrą *jñāna* (žinojimas).

Kaip minėta anksčiau, su atsidavimu tarnaujant Kṛṣṇai išsyk pelnomas žinojimas ir pasaulio atsižadėjimas. Tačiau, kaip sakoma pastarajame posme, pasiaukojimo tarnystę būtina praktikuoti laikantis Vedų raštų priesakų. Šrīla Rūpa Gosvāmī patvirtina šią tiesą savo „Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.101):

*śruti-smṛti-purāṇādi-
pañcarātra-vidhiṁ vinā
aikāntiki harer bhaktir
utpātāyaiva kalpate*

„Pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui, nepaisant tokių Vedų raštų, kaip *Upaniṣados*, *Purāṇos* ir „Nārada Pañcarātra“ priesakų, tėra visuomenės ramybės drumstimas.“

Šias knygas būtina įsisavinti per mokinių seką (*paramparā*). Kitaip sakant, norint permąstyti *bhakti* mokslą, būtina pasirinkti Kṛṣṇos pradėtai mokinių sekai priklausančią guru. Štai norint suprasti „Bhagavad-gītā“, ją nuolankumo ir tarnystės dvasia reikia priimti iš Kṛṣṇos ar Jo atstovo, kaip tai padarė Arjuna. Arjuna priklauso mokinių sekai. Kadangi mokinių seka buvo nutrūkusi ir „Bhagavad-gīto“ žinios prarastos, Kṛṣṇa dar kartą paskelbė „Bhagavad-gītā“ Arjunai. Taigi jei jūs suprasite „Bhagavad-gītā“ ir Kṛṣṇą taip, kaip juos suprato Arjuna, jūsų supratimas bus nepriekaištingas. Bet

jei ieškosite kažkokių įsivaizduojamų „Bhagavad-gītos“ prasmių, veltui gaišite laiką.

Negaiškite laiko. Stenkitės pažinti Kṛṣṇą toki, koks Jis yra, išgirs-kite, kaip Jis Pats apibūdina Save „Bhagavad-gītoje“. Jei Dievas sako: „Aš esu toks“, kam gaišti laiką ieškant kitokių Dievo pažini-mo būdų ir priemonių? Kṛṣṇa sako jums: „Aš – Dievas. Štai mano vardas, mano adresas, Mano darbai.“ Jums suteikiama išsami infor-macija. Kodėl jūs nenorite sužinoti apie Dievą iš Paties Dievo lūpų? Kodėl išsigalvojate savus Jo pažinimo būdus?

Kṛṣṇos sąmonės judėjimas pateikia ne kažkieno išgalvotą Dievo pažinimo metodą. Jis pristato pripažintą metodą. „Bhagavad-gītoje“ (18.65) Kṛṣṇa sako: *man-manā bhava mad-bhaktō mad-yājī māṁ namas-kuru* – „Galvok apie Mane, tapk Mano bhaktu, garbink Mane, lenkis Man.“ Mes mokome to paties. Metodas labai paprastas. Jį praktikuoti gali kiekvienas. Kartais žmonės sako, kad paskleidęs Kṛṣṇos sąmonę visame pasaulyje aš atlikau kažkokį nepaprastą žygį. Vienintelis mano nuopelnas tas, kad pristaciau Kṛṣṇą toki, koks Jis yra. Štai kur visa paslaptis. Taigi kiekvienas gali pažinti Kṛṣṇą toki, koks Jis yra, skaitydamas „Bhagavad-gītā“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir taip pasiekti tobulumą. Bet koks kitas žmogaus išgalvotas Dievo pažinimo būdas nevertas nė sudilusio skatiko.

8

Tobula visuomenės sąranga

*ataḥ pumbhir dvija-śreṣṭhā
varṇāśrama-vibhāgaśaḥ
svanuṣṭhitasya dharmasya
samsiddhir hari-toṣaṇam*

O geriausias iš dukart gimusiųjų, neveltui yra sakoma, kad suteikti džiaugsmo Dievo Asmeniui yra aukščiausias tobulumas, kokį tik žmogus gali pasiekti vykdydamas nustatytąsias savo luomui ir āśramui pareigas.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.13

Žmonių visuomenė visame pasaulyje skirstoma į keturis luomus ir keturis āśramus. Keturis luomus sudaro – intelektualai, kariai, gamintojai ir darbininkai. Žmonės skirstomi į luomus ne pagal gimimą, o pagal darbą ir savybes. Be luomų yra ir keturi gyvenimo etapai: studijų metas, gyvenimas šeimoje, materialios veiklos atsižadėjimas ir visiškas atsidėjimas pasiaukojimo tarnystei.

Tokia visuomenės sąranga būtina pačios žmonijos labui. Be jos jokia socialinė struktūra negalėtų normaliai vystytis. Vienintelis bet kurio luomo ir *āśramo* tikslas – suteikti džiaugsmo Dievo Asmeniui – Aukščiausiam valdovui.

Ši bazinė žmonių visuomenės sąranga vadinama *varṇāśrama-dharma*. Tai visiškai natūrali civilizuoto gyvenimo forma. *Varṇāśramos* institutas egzistuoja ne tam, kad vienam luomui dirbtinai būtų sudaromos sąlygos primesti savo valią kitam luomui, o tam, kad žmonės turėtų galimybę pažinti Absoliučią Tiesą. Kai dėl vergiško prisirišimo prie *indriya-prīti* (jusliniai malonumai) užmirštamasis svarbiausias gyvenimo tikslas, t.y. kai nesiekama pažinti Absoliučios Tiesos, savanaudiški žmonės, kaip jau kalbėta ankščiau, *varṇāśramos* institutą panaudoja kaip priemonę dirbtinai primesti savo valią silpnesnėms visuomenės grupėms. Kali-yugoje, nesantarvės amžiuje, dirbtinis dominavimas jau yra giliai įleidęs šaknis, tačiau sveikiau mąstanti visuomenės dalis puikiai supranta, kad vienintelis visuomenės skirstymo į luomus ir *āśramus* tikslas – harmonizuoti socialinius santykius ir paskatinti žmones susimąstyti apie kilnesnius dalykus, t.y. apie savęs pažinimą.

Šis „Bhāgavatam“ posmas sako, kad aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas, o tuo pačiu ir *varṇāśrama-dharmos* sistemos tobulumas – tai žmonių bendradarbiavimas siekiant suteikti džiaugsmo Aukščiausiam Viešpačiui. Ši mintis yra patvirtinta ir „Bhagavad-gītoje“ (4.13).

Čia Sūta Gosvāmī kreipiasi į klausytojus žodžiais *dvija-śreṣṭhāḥ*, „o geriausieji iš brahmanų“. Tai rodo, kad jie yra Kṛṣṇos bhaktai ir geriausi iš išsilavinusių raštų žinovų. Šiame amžiuje visi gimstame *sūdromis*, ketvirtos kategorijos žmonėmis (*janmanā jāyate sūdraḥ*). Apsivalymo praktika padeda tapti trečios kategorijos žmogumi – *dvija* (*saṁskārād bhaved dvijaḥ*). Žinios ir kultūros puoselėjimas padeda tapti antros kategorijos žmogumi – *vipra* (*vedaḥ-pāṭhād bhaved vipraḥ*). Tačiau aukščiausios kategorijos žmogumi, brahmanu, laikomas tik Brahmaną pažinęs žmogus (*brahma jānātīti brāhmaṇa*). Kadangi Naimiṣāraṇyos išminčiai yra geriausieji iš brahmanų, jie pažįsta ne tik Brahmaną, bet ir Bhagavānā – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį.

Brahmanų klasė yra esminis tikrai civilizuotos visuomenės ele-

mentas, o civilizuotos visuomenės pagrindas yra varnāśrama-dharmos (keturių *varṇų* ir keturių *āśramų*) socialinė sistema. *Varṇas* sudaro: brahmanai (dvasininkija ir intelektualai), *kṣatriyai* (kariai ir administratoriai), *vaiśyai* (ūkininkai ir prekijai) ir *śūdro* (fizinį darbą dirbantys žmonės). Keturis *āśramus* sudaro: *brahmacāriai* (skaistybės besilaikantys mokiniai), *gṛhasthos* (šeimos žmonės), *vānaprasthos* (pasitraukę iš aktyvaus gyvenimo) ir *sannyāsiai* (tie, kas gyvena atsižadėję). Jei visuomenė nėra organizuota pagal mokslinius šios *varṇāśramos* sistemos principus, ji laikytina gyvulių banda. Tai ne žmonių visuomenė. Gyvūnijos pasaulyje neverta tikėtis susidurti su proto apraiškomis, dorybėmis, Dievo idėja. Tai paprasčiau- siai neįmanoma.

Varṇāśramos sistema yra natūrali, nes ją sukūrė Dievas. Mūsų kūną sudaro keturios dalys: smegenys, rankos, pilvas ir kojos. Visuomenę taip pat sudaro keturios dalys: brahmanai, *kṣatriyai*, *vaiśyai* ir *śūdro*. Tai natūrali struktūra. Tačiau ko vertas kūnas, jei jam nukertama galva? Be galvos jis yra lavonas. Šiuolaikinėje visuomenėje brahmaniškosios kultūros nėra, todėl ji begalvė. Visuomenė gali turėti labai tvirtas rankas (*kṣatriyai*), gerai aprūpintus ūkininkus (*vaiśyai*), gausią darbininkiją (*śūdro*), bet neturėdama galvos (brahmanai), ji panaši į lavoną. Dėl to kenčia visi.

Kr̥ṣṇos sąmonės judėjime, mes rengiame brahmanus, nes norime išgelbėti visuomenę. Žinoma, svarbios yra ir kitos klasės. Smegenys kūnui labai svarbios, bet svarbios yra ir kojos, nes, jei kojos nefunkcionuoja, žmogus negali judėti, ir čia smegenys neišgelbės. Vadinasi, visos kūno dalys turi bendradarbiauti tarpusavyje. Nors smegenys yra svarbiausia kūno dalis, reikalingos taip pat ir kojos, rankos ir pilvas. Lygiai taip, kad visuomenė normaliai funkcionuotų, reikalingos visos *varṇāśrama-dharmos* socialinės ir dvasinės klasės.

Taigi, mes nemenkiname nei vienos iš socialinių klasių, mes tik sakome, kad visų klasių atstovai savo darbu turi suteikti džiaugsmo Kr̥ṣṇai: *samsiddhir hari-toṣanam*. Taip kiekvienas visuomenės narys pasieks tobulumą. Nesvarbu, kokį darbą dirba žmogus, jei savo meno kūriniais, protu ir išsilavinimu, kitaip sakant, savo darbu, jis patenkina Kr̥ṣṇą, jo gyvenimą galima laikyti sėkmingu. Mes neraginame žmonių nedirbti savo darbo. Dirbkite savo darbą, bet skirkite

jį Kṛṣṇai – tada pasieksite tobulumą. Antraip jūsų laukia pragaras: *śrama eva hi kevalam* („Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.8).

Atsiras tvirtinančių: „Aš – filosofas ir aš sąžiningai vykdau savo pareigas.“

„Bet ar tu pažinai Dievą, ar tu Jam tarnauji?“

„Taip, aš pažinau Dievą – aš esu Dievas.“

Tokie absurdiški plepalai nieko neduoda. Įsivaizduokite, kad paprastas žmogus ima įrodinėti esąs Jungtinių Valstijų prezidentas. Visiems aišku, kad jam galvoj negerai. Lygiai taip, kai koks nors nenaudėlis sakosi esąs Dievas, mums turi būti aišku, kad jis yra kuoktelėjęs.

Turime stengtis suteikti pasitenkinimą Aukščiausiam Viešpačiui savo tarnyste, o ne Jį pamėgdžioti. Niekur „Bhagavad-gītoje“ Kṛṣṇa nerekomenduoja skelbtis Dievu. Ne, jokių būdu. Jis sako: *sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇam vraja* („Bhagavad-gītā“ 18.66). „Man vienam patikėk savo sielą.“ Jis niekada nėra pasakęs: „Būk lygus Man.“ Tai absurdas. Kṛṣṇa bus patenkintas jumis, jei atsiduosite Jam ir stengsitės pasitarnauti, o ne tada, kai be jokio pagrindo įrodinėsite: „aš esu Kṛṣṇa“, arba „Kṛṣṇa miręs ir aš tapau Dievu“ arba „Dievo nėra“. Tokiomis niekšybėmis Kṛṣṇos tikrai nenudžiuginsite.

Taigi „Bhāgavatam“ nurodo: *svanuṣṭhitasya dharmasya saṁsiddhir hari-toṣaṇam* – „Tobulumas pasiekiamas sąžiningai vykdant savo pareigas, siekiant suteikti pasitenkinimą Hari (Kṛṣṇai).“ Keturių *varṇāśramos* sistemos socialinių ir keturių dvasinių klasių atstovų veikla kartais gali pasirodyti esanti materiali, tačiau jei ji vykdoma siekiant suteikti pasitenkinimą Kṛṣṇai, ji jau ne materiali, o dvasinė. Kas nors yra „materialu“, jei užmirštas Kṛṣṇa, štai ir viskas. Jei Kṛṣṇa nepamirštas, nieko materialaus nėra. Neįsisąmoninusieji Kṛṣṇos iki galo brėžia perskyrą tarp materijos ir dvasios, bet, kai žmogus įsisąmonina Kṛṣṇą iki galo, jis regi būties vienovę: *ekatvam anupaśyataḥ* („Īśopanisada“ 7). Tai reiškia, kad jis regi, kaip viskas yra susiję su Kṛṣṇa.

Kṛṣṇa – Aukščiausiasis, ir visa kyla iš Jo energijos, kuriai būdinga didžiulė įvairovė. Čia tiktų saulės pavyzdys. Saulė skleidžia spindulius, kuriuos sudaro dvi energijos: šiluma ir šviesa. Materialios kūrinijos egzistavimo pagrindas yra šiluma ir šviesa. Jei saulė neskleistų

šilumos ir šviesos, medžiai stovėtų nuogi. Nors mes skiriame saulės skleidžiamą šiluminę ir šviesos energiją, aukštesnioji prasme, jos sudaro vienovę, nes abi yra saulės šviesos dalys.

Lygiai taip pat ir šiame pasaulyje veikia dvi pamatinės Kṛṣṇos energijos: materiali ir dvasinė. Materialiąją energiją sudaro žemė, vanduo, ugnis, oras, eteris, protas, intelektas ir ego, o dvasinė – gyvosios esybės (*jīva-bhūtām mahā-bāho yayedam dhāryate jagat* [„Bhagavad-gītā“ 7.5]). Taigi materialus pasaulis yra Kṛṣṇos dvasinės ir materialios energijų derinys. Kadangi 99,9% procento gyvųjų esybių yra pamiršusios Dievą, atsiranda ta materialių ir dvasinių energijų perskyra. Sukaupę dvasinių žinių ir išisąmoninę Kṛṣṇą, materijos niekur nematome, viską matome kaip dvasią: *sarvam khalv idam brahma*. Śrī Caitanya Mahāprabhu taip sako „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Madhya* 8.274):

*sthāvāra-jaṅgama dekhe, nā dekhe tāra mūrti
sarvatra haya nija iṣṭa-deva-sphūrti*

„Dvasios aukštumą pasiekęs Kṛṣṇą išisąmoninės žmogus mato visus judančius ir nejudančius objektus, bet visose jų formose, visur jis regi savo garbinamo Viešpaties apraiškas.“ Ateistas mato priešingai: net atėjęs į šventyklą ir žvelgdamas į Kṛṣṇos Dievybę jis mato tik akmeninę skulptūrą. Dvasiškai pažengęs žmogus žvelgdamas į Dievybę mato patį Kṛṣṇą. Įėjęs į Purio šventyklą ir išvydęs Jagannāthos Dievybę Caitanya Mahāprabhu sušuko: „Štai mano Kṛṣṇa!“ ir nualpo.

Taigi norint įveikti užmarštį ir prisiminti Kṛṣṇą, vienintelis mūsų tikslas turėtų būti suteikti Jam pasitenkinimą (*samśiddhir hari-toṣanam*). Jei jūsų tikslas – suteikti pasitenkinimą Kṛṣṇai, tai reiškia, kad jūsų gyvenimas tobulas.

Patikimas būdas pažinti Dievą

*tasmād ekena manasā
bhagavān sātvatām patih
śrotaṅgāḥ kīrtitavyaś ca
dhyeṅgāḥ pūjyaś ca nityadā*

Todėl sukaupus visą savo dėmesį reikia nuolat klausytis pasakojimų apie Dievo Asmenį – bhaktų gynėją, Jį šlovinti, atminti ir garbinti.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.14

Jei Absoliučios Tiesos pažinimas yra aukščiausias gyvenimo tikslas, jo reikia siekti visomis įmanomomis priemonėmis. Šlovinimas, klausymasis, atsiminimas ir garbinimas – keturi metodai, kurių taikymas yra bendra pareiga, nesvarbu, kokiai iš anksčiau minėtų luomų ar *āśramų* priklauso žmogus. Be šių gyvenimo principų įgyvendinimo, niekas negali egzistuoti. Gyvųjų būtybių veikla yra neišvengiamai susijusi su šiais keturiais gyvenimo principais. Klausymasis ir šlovinimas, galima sakyti, yra bet kurios veiklos, ypač

mūsų dienų visuomenėje, pagrindas. Bet kuris žmogus, nepriklausomai nuo jo socialinio statuso, labai greitai tampa gerai žinomas visuomenėje, jei dienraščiai ima jį pelnytai ar nepelnytai liaupsinti. Kartais, kai dienraščių propagandininkai imasi reklamuoti vienos ar kitos politinės partijos lyderius, niekuo neišsiskiriantis žmogus bemat tampa svarbia asmenybe.

Tačiau nepelnytos, propagandinės liaupsės nekompetentingam žmogui nežada gero nei jam, nei visuomenei. Tokia propaganda gali duoti laikinų rezultatų, bet ilgalaikio poveikio ji neturės, todėl yra tuščias laiko švaistymas. Tikrasis šlovinimo objektas yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, kuris sukūrė viską, kas mus supa. Polinkis šlovinti ir klausytis kitų turėtų būti nukreiptas į tikrąjį šlovinimo objektą – Aukščiausiąją Būtybę, nes tada mes būsime laimingi.

Tikras pasitenkinimas pajuntamas tiktai suteikus pasitenkinimą Aukščiausiajam Viešpačiui. Kaip tai padaryti? Pirmiausiai reikia sutelkti į Jį visas savo mintis (*ekena manasā*). Dėmesys turi būti sutelktas ne į kažkokius kitus objektus, o į Aukščiausiąjį Viešpatį – Bhagavānā. Anksčiau „Bhāgavatam“ jau mokė, kad Absoliuti Tiesa vadinama Brahmanu (Viešpaties beasmenis švytėjimas), Paramātma (Supersiela) ir Bhagavānu (Dievo Asmuo). Jei kalbėtume apie dėmesio sutelkimą į Absoliutą, tai sutelkti jį reikia į Aukščiausiąjį Dievo Asmenį – Viešpatį Kṛṣṇā. Kaip kitaip sutelkti dėmesį? Sutelkti mintis į beasmenį aspektą arba į Supersielą nepaprastai sunku. Pažinti beasmene Absoliučią Tiesą galima filosofinėmis spekuliacijomis, o Supersielą – meditacija, tačiau abu šie metodai labai sudėtingi. Minčių sutelkimas į Bhagavānā, atvirkščiai, yra paprastas ir praktiškas.

Mes be vargo sutelksime mintis į Kṛṣṇā žvelgdami į Jo atvaizdą šventykoje, skaitydami Jo priesakus „Bhagavad-gītoje“, klausydami ir kartodami Jo šventuosius vardus ir įvairiais kitais būdais. Tai visai nesudėtinga. Bet jei mėginsite pasinerti mintimis į Brahmaną arba Supersielą, teks nemažai pavargti. Kaip Kṛṣṇā sako „Bhagavad-gītoje“ (12.5): *kleśo 'dhikataras teṣām avyaktāsakta-cetasām* – „Prisirišusiems prie beasmenio Absoliučios Tiesos aspekto tobulėjimo kelias yra be galo sunkus.? Kṛṣṇos bhaktams, priešingai, tobulėjimas yra džiaugsmingas procesas – jie kartoja Hare Kṛṣṇā mantra, palaimingai šoka ir vaišinasi prašmatniu *kṛṣṇa-prasādam*.

Vis dėlto, jei jūs pasirinkote duobėtą impersonalistinio pažinimo kelią, po daugelio gyvenimų, paskirtų varginančiam darbui siekiant atskirti dvasią nuo materijos teorinių spekuliacijų metodu „neti, neti“ („tai ne Brahmanas ir tai ne Brahmanas“), jums vis tiek teks atsiduoti Kṛṣṇai, jei norite susilaukti sėkmės: *bahūnām janmānām ante jñānavān mām prapadyate*.

Žinoma, atsiras ir sakančių: „Bhagavānų yra daug, todėl galiu sutelkti savo mintis į bet kuri iš jų.“ Mūsų laikais žmonės prikurdė tiek „Bhagavānų“, kad nors vežimu vežk. Tačiau čia „Bhāgavatam“ sako: *bhagavān sātvatām patih* – „Sutelkite mintis į Bhagavānā, kuri bhaktai laiko savo Viešpačiu.“ Tegul Bhagavānų devynios galybės, bet visi nepalenkiami bhaktai, *ācāryos* ir tokie mokytojai, kaip Brahmā ir Śiva, savo Viešpačiu pripažįsta tiktai Aukščiausiajį Dievo Asmenį Kṛṣṇą. Minia gali pripažinti Bhagavānų paprastą žmogų ir skelbti: „Štai Dievo išikūnijimas“, bet tai paprasčiausia kvailystė. Kṛṣṇa yra Dievas, apie tai Jis Pats sako „Bhagavad-gītoje“ (7.7, 10.8). *Mattaḥ parataram nānyat* – „Nėra nieko aukštesnio už Mane.“ *Aham sarvasya prabhavaḥ* – „Aš esu visa ko šaltinis.“ *Mattaḥ sarvaṁ pravartate* – „Viskas kyla iš Manęs.“ *Iti matvā bhajante mām budhā bhāva-samanvitāḥ* – „Tikrai išsilavinę žmonės žino, kad Aš esu visa ko šaltinis, todėl jie tampa Mano bhaktais.“

„Brahma-saṁhitā“ (5.1) antrina „Bhagavad-gītai“:

*īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ
sac-cid-ānanda-vigrahaḥ
anādir ādir govindaḥ
sarva-kāraṇa-kāraṇam*

„Aukščiausias Dievas yra Kṛṣṇa, Jis turi amžiną, palaima ir žinojimu spinduliuojantį pavidalą.“ Dievų, ar valdovų, yra daug, bet Kṛṣṇa – Aukščiausias Dievas. Už Jį nėra aukštesnio. Todėl Kṛṣṇa yra *anādi* (neturintis šaltinio). Visi turime šaltinį, o Kṛṣṇa jo neturi, nes Jis Pats yra visų šaltinis (*ādih*). Jį vadina Govinda, nes Jis yra bekraštis palaimos vandenynas ir visų priežasčių priežastis (*sarva-kāraṇa-kāraṇam*).

Čia gali kilti klausimas: „Kokiu būdu galima sutelkti savo mintis į Bhagavāną?“

„Bhāgavatam“ atsako – *śrotavyaḥ*: „Klausykis žodžių apie Jį.“

„O į ką kreiptis, norint apie Jį išgirsti?“

Geriausia kreiptis į Patį Kṛṣṇą, kuris maloningai papasakojo apie Save „Bhagavad-gītoje“. Tarkime, jūs norite sužinoti apie mane. Jūs galite kreiptis į draugą ir galbūt jis šį tą papasakos. Bet visų geriausia, jei pats jums apie save papasakočiau. Lygiai taip, jei norite pažinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, geriausia išklaudyti Jį Patį. Bet jei jūs atmetate šį metodą ir siekiate pažinti Dievą teorinėmis spekuliacijomis, jūs nieko nepešite, nes jūsų julsės ir protas yra netobuli.

Kitas „Bhāgavatam“ rekomenduojamas metodas – tai kartojimas (*kīrtitavyaś ca*). Jei tik klausysite pasakojimų apie Kṛṣṇą ir nepersakysite jų kitiems, sparčios pažangos Dievo pažinimo srityje nesitikėkite. Viską, ką išgirstate ar perskaitote, persakykite kitiems. Tai ir yra tobulumas. Būtent dėl šios priežasties mes pradėjome leisti žurnalą „Back to Godhead“. Mūsų mokiniai kasdien klausosi ir skaito apie Kṛṣṇą, o apmaste, kas išgirsta ir perskaityta, imasi plunksnos ir rašo apie Kṛṣṇos sąmonės mokslą. Kas rašo ar pasakoja apie Kṛṣṇą, suprantama, apie Jį ir galvoja (*dheyah*). Dar „Bhāgavatam“ rekomenduoja Viešpaties garbinimą (*pūjyah*). Todėl būtina reguliariai lankytis šventykloje ir garbinti ten esančias Dievybes.

Taigi „Bhāgavatam“ nurodo sukaupus dėmesį klausytis pasakojimų apie Viešpatį, šlovinti Jį giesmėmis, mąstyti apie Jį ir Jį garbinti. Tai būtina daryti reguliariai (*nityadā*). Šis metodas vadinamas *bhakti-yoga*. Kiekvienas, kuris jį taiko, pažins Absoliučią Tiesą. Tai aiškiai skelbia pastarasis „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmas.

10

Atminties kalavijas

*yad-anudhyāsinā yuktāḥ
karma-granthi-nibandhanam
chindanti kovidās tasya
ko na kuryāt kathā-ratim*

Atmindamas Dievo Asmenį maštantis žmogus tarsi kalaviju perkerta tvirtai susimezgzusius pasekmes sukeliančios veiklos (karma) mazgas. Tad ar atsiras Jo žodžiams abejingas žmogus?

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.15

Dvasios kibirkščiai suėjus į sąlytį su materijos pradais susimezga mazgas, kuri būtina perkirsti, norint išsivaduoti iš karminės veiklos ir jos padarinių vergystės. Išsivaduoti – reiškia sustabdyti pasekmes sukeliančių veiksmų ciklą. Kas nuolat atmena transcendentinius Dievo Asmens žygius, tas išsivadavimą pasiekia savaime, nes Aukščiausiojo Viešpaties darbai (Jo *līlā*) yra transcendentiški materialios energijos *guṇų* atžvilgiu. Dvasiniai Aukščiausiojo Viešpaties darbai žavi visus, todėl nuolatinis sąlytis su jais palengva sudvasina sąlygotąją sielą ir galiausiai perkerta materialios vergystės mazgą.

Todėl išsivadavimas iš materialios vergystės yra šalutinis pasiaukojimo tarnystės rezultatas. Dvasinių žinių nepakanka išsivadavimui pasiekti. Dvasinės žinios turi būti derinamos su pasiaukojimo tarnyste, kol galų gale ims vyrauti vien pasiaukojimo tarnystė. Tada atsivers kelias į išsivadavimą. Savo veiklos vaisiais siekiantį pasinaudoti žmogų į išsivadavimą gali atvesti net pasekmes sukelianti veikla, jei ji derinama su pasiaukojimo tarnyste. Karma, derinama su pasiaukojimo tarnyste, vadinama *karma-yoga*, o su pasiaukojimo tarnyste derinamas empirinis pažinimas – *jñāna-yoga*. Tačiau tyra *bhakti-yoga* yra visiškai savarankiškas, nuo karmos ir *jñānos* nepriklausomas metodas, nes jis gali ne tik išvaduoti žmogų iš sąlygoto gyvenimo, bet ir dovanoti jam transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui.

Todėl kiekvienas mąstantis ir iš neišmanėlių būrio išsiskiriantis žmogus turi visada atminti Dievo Asmenį be paliovos mąstydamas ir klausydamasis pasakojimų apie Jį, Jį šlovindamas ir garbindamas. Tai tobulas pasiaukojimo tarnystės kelias. *Bhakti* kultą skelbti Śrī Caitanyos Mahāprabhu igalioti Vṛndāvanos Gosvāmiai griežtai laikėsi šios taisyklės ir vardan žmonijos gerovės parašė visą pluoštą transcendentinio mokslo principus dėstančių knygų. Remdamiesi „Śrīmad-Bhāgavatam“ bei kitų autoritetingų šventraščių mokymu ir atsižvelgdami į luomų bei *āśramų* skirtumus jie nurodė kelią visų klasių žmonėms.

Jei neskaitysime šių knygų, nesiklausysime ir neatmingsime, kas jose sakoma, mes negalėsime perkirsti mūsų karminių padarinių mazgo. Įsivaizduokite virvėmis tvirtai supančiotą žmogų. Surištomis rankomis ir kojomis jis negali laisvai judėti. Lygiai taip mus yra supančioje materialios gamtos įstatymai. Kuo labiau nusidedame, tuo stipriau material gamta mus supančioja. Žmogus materialiaame pasaulyje susaistytas valstybės įstatymų – jis privalo laikytis baudžiamojo ir civilinio kodeksų. Nusizengusio baudžiamajam kodeksui laukia griežta bausmė. Nusizengimas civilinio proceso kodeksui užtraukia švelnesnę bausmę, tačiau ir vienu, ir kitu atveju bausmė yra neišvengiama.

Materialiajame pasaulyje gyvenančioms sąlygotoms gyvosioms esybėms bausmė yra pats kūnas. Tačiau žmonės to nežino ir kaip tik įmanydami siekia patirti fizinius malonumus – tarytum paršai.

Kaime gyvenantis paršas nesuvokia kaip baisu, kad jis turi paršo kūną, kad yra priverstas misti išmatomis ir voliotis purve. Jis jaučiasi laimingas, jei jam pavyksta pasismaginti su kiaule – nesvarbu, ar kiaulė yra jo sesuo, ar motina, ar dukra. Toks paršo gyvenimas – jis ėda išmatas ir smaginas su kiaulėmis. Mes suvokiame jo padėties baisumą, o jis sau galvoja: „Ak, koks aš laimingas! Aš mėgaujuosi pirmarūšiu maistu ir myliuosi kiek širdis geidžia. Tai bent gyvenimėlis!“

Iš tikrųjų visa tai yra *māyā* (iliuzija). *Māyā* sudaro dvi energijos: *āvaraṇātmikā-śakti* ir *prakṣepātmikā-śakti*. *Āvaraṇātmikā-śakti* aptemdo gyvosios esybės protą. Nors gyvoji esybė gyvena siaubingomis sąlygomis, ji vis tiek galvoja: „Aš labai laiminga. Man viskas gerai.“ Jos tikrąjį žinojimą temdo neišmanymas. *Prakṣepātmikā-śakti* nubloškia gyvąją esybę į materialios būties vandenyną ir neleidžia jai išplaukti. Jei žmogus susidomi Kṛṣṇos sąmone, *prakṣepātmikā-śakti* jį užsipuola: „Ka tu pametei toje Kṛṣṇos sąmonės bendrijoje? Ten juk daugybė visokių draudimų. Verčiau mesk ją.“ Tuomet sąlygotoji siela krapšto pakaušį: „Na taip, iš tikrųjų ta Kṛṣṇos sąmonė kažkoks absurdas. Reikia ją mesti.“

Kuo žmogus yra didesnis nusidėjėlis, tuo labiau *māyā* trukdo jam įsisąmoninti Kṛṣṇą. Toks tad nedėkingas *māyos* uždavinys. *Māyā* yra tarsi policininkė. Policija nėra žmonių priešas, bet kai kuris nors žmogus padaro nusikaltimą, policijos darbuotojai jį suima, jis uždaromas į kalėjimą ir jam paskiriama bausmė. Lygiai taip aukščiausias valdovas Kṛṣṇa paveda *māyai* bausti nusidėjusias gyvasias esybes.

Taigi materialistinės gyvensenos mazgas labai tvirtas, o pirmasis veiksnys, padedantis jį užmegzti, yra lytinis gyvenimas. Stiprus lytinis potraukis ištūmė visą pasaulį į materialios gamtos įstatymų gniaužtus. Seksas yra ašis, apie kurią sukasi ne tik žmonių, bet ir gyvūnų gyvenimas. Žmonės lenkia nugarą dėl pinigų, nes nori mėgautis lytiniais malonumais. Net hipiai negali jo atsisakyti. Jie atsisakė visko: tėvų turto, laimingo gyvenimo namuose, – bet sekso atsisakyti negali.

Nors materialaus gyvenimo mazgą sunku perkirsti, „Bhāgavatam“ nurodo būdą: *yad-anudhyāsīnā yuktāḥ karma-granthi-nibandhanam chindanti* – „Atmindamas Kṛṣṇą tarsi kalaviju tu perkirsi tvirtą materialaus gyvenimo mazgą.“ Geriausias būdas atminti Kṛṣṇą – be

paliovos kartoti Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare/ Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Paimkite į rankas šį kalaviją – kartokite *mahā-mantrą*, nes mūsų amžiuje tai vienintelė priemonė perskirsti materialaus gyvenimo mazgą.

Materialus gyvenimas yra karma (pasekmes sukelianti veikla). Atlikdamas šį gyvenimą karminę veiklą žmogus ruošia sau kūną kitam gyvenimui. Gyvenantis nuodėmėje gali gimti šunimi, paršu arba medžiu, o gyvenantis doringai gali pelnyti pusdievio kūną. Bet tai taip pat „mazgas“, tai nėra laisvė, nes net pusdieviai – labiausiai išsivysčiusios gyvosios būtybės visatoje – yra mirtingi.

Žmonės ieško laimės siekdami materialios pažangos. Jie nežino, kad gyvenimo tikslas yra Kṛṣṇos sąmonė (*na te viduḥ svārtha-gatiṁ hi viṣṇum*). Jie galvoja: „Pagaminsime daugiau automobilių ir būsime laimingi.“ Tai *māyā* (iliuzija). Automobiliai nesuteiks jums laimės. Automobilinė civilizacija išgyvens daugių daugiausia šimtą metų. Visi mūsų kūriniai – ir vadinamosios imperijos, ir vadinamoji materialinė civilizacija – kada nors išnyks. Visa tai yra mazgai mūsų širdyje, apžavintys mus ir verčiantys galvoti: „Kokia nauda iš to Kṛṣṇos sąmonės judėjimo? Verčiau nusipirksiu tris dešimtis automobilių ir tris dešimtis vyno butelių – tada tai tikrai būsiu laimingas.“ Visa tai yra iliuzija.

Taip vienoje savo giesmių Narottama dāsa Ṭhākura perteikia iliuzijos supančiojo žmogaus nuotaiką:

*sat-saṅga chāḍī' kainu asate vilāsa
te-kāraṇe lāgila ye karma-bandha-phāṅsa*

„Deja, aš atsisakiau Kṛṣṇos bhaktų draugijos, nes ieškojau iliuzinės materialios laimės. Taip patekau į karmos pinkles.“ Čia Narottama vartoja sąvoką *sat-saṅga*, kuri reiškia „Kṛṣṇos bhaktų draugija“. *Sat-saṅga* atrasime Kṛṣṇos sąmonės bendrijoje, kur bhaktai klausosi „Śrīmad-Bhāgavatam“, kartoja Hare Kṛṣṇa ir mokosi tyrumo. *Sat-saṅgos* priešybė yra *asat-saṅga*, bloga draugija, skatinanti svajinimąsi, draudžiamus lytinius santykius, girtuoklystę ir daugelį kitų nuodėmingų praktiškų. Reklamuotojai yra *asat-saṅgos* pavyzdys: „Rūkyk „Kool“ cigaretės ir būsi kietas, nesikarščiuosi.“ Nenaudėliai! Kaip galima rūkant tapti „kietu“ ir šalto proto? Argi ugnis

atšaldys? Tačiau reklamos mirga tokiais užrašais ir jų aukos, norėdami būti „kieti“ ir šaltakraujai, traukia dėmą. Tai *māyos* pavyzdys.

Galvą ant pečių turintis žmogus išsyk pastebės prieštaravimą šioje reklamoje: „Reklamoje sakoma, kad rūkydamas būsiu kietas, šalto proto. Kokia nesąmonė.“ Lygiai taip protingas žmogus perpanta *māyos* triukus ir išvelgia prieštaravimus visose jos vilionėse.

Neveltui šiame „Bhāgavatam“ posme vartojama sąvoka *kovida* (protingas žmogus). Protingas žmogus klausia savęs: „Kodėl aš toks nelaimingas? Aš nenoriu mirti, bet mirsiu. Kodėl? Aš nenoriu sirgti, bet sergu. Kodėl? Aš nenoriu pasenti, bet prieš savo valią senstu. Kodėl? Aš nenoriu karo, bet šaukimo komisija siunčia mane į karą. Kodėl?“ Protingas žmogus visada klausia „kodėl“? Sanātana Gosvāmis parodė pavyzdį, kaip klausinėti guru. *Ke āmi, kene āmāya jāre tāpa-traya*. „Kas aš esu?“ – klausė Sanātana Gosvāmis Caitanyos Mahāprabhu. – „Kodėl mano gyvenimas toks baisus? O Viešpatie, aš karaliaus patarėjas, pramokau sanskrito ir arabų kalbos, todėl žmonės mane vadina *paṇḍitu* (išsilavinęs žmogus). Tačiau atvirai Tau pasakysiu, jei aš nežinau, kas esu ir kodėl kenčiu, ko vertas mano išsilavinimas?!“ Protingi žodžiai.

Intelektą parodo savitramda. Katės ir šunys negali pasigirti savitramda. Bulius, katinas ar šuo, pamatę patelę, nieko negalvodami puola ją prievartauti ir niekas už tai jų nebaudžia. Bet jei vyras, pamatęs moterį, puls ją prievartauti, jis tuoj pat atsidurs už grotų. Polinkis į seksualinę prievartą būdingas ir gyvūnams, ir žmonėms, tačiau žmogus turėtų mokėti suimti save į rankas.

Iš tikrųjų savitramda yra žmogaus *skirtis*. Kuo labiau žmogus save tramdo, tuo tobulesnis jis tampa, ir priešingai, kuo didesnę laisvę jis duoda julsėms, tuo labiau sugyvulėja. Žmonės to paprasčiausiai nežino. Jie trokšta laisvės, bet bekovodami už laisvę tampa gyvuliais. Tokia vadinamosios civilizacijos esmė.

Todėl turime vykdyti „Bhāgavatam“ priesakus ir tapti *kovida* – protingais žmonėmis. Protingas žmogus paims į rankas Kṛṣṇos atminties (*anudhyāsina*) kalaviją ir perkirs prisirišimo prie materialių malonumų mazgą. Viena priešdėlio *anu* žodyje *anudhyāsina* reikšmių yra „sekti“. Ta reiškia, kad turime sekti tikro dvasinio mokytojo, *ācāryos*, pėdomis. Mes turime sekti *ācāryos* mokymu ir jo pavyzdžiu. Kita priešdėlio *anu* reikšmė – „visada“. Jei norime per-

kirsti karmos, verčiančios mus gimti ir mirti šiame materialiaame pasaulyje, mazga, turime visada atminti Kṛṣṇą.

Būtent karmos mazgas verčia mus persikelti iš vieno kūno į kitą. Sielos persikūnijimo nereikia painioti su Darvino evoliucijos teorija, teigiančia, kad gamta yra laipsniškos kūnų evoliucijos priežastis. Pati siela savo poelgiais ši gyvenimą lemia būsimą kūną. Visi kūnai jau sukurti, gyvoji esybė pagal savo karma tiesiog patenka į vieną iš jų. Tarkime, kad ši gyvenimą aš elgiuosi taip pasibaisėtina, kad kitą gyvenimą už bausmę turėsiu tapti šunimi. Aš pateksiu į kalės iščias ir gausiu šuns kūną. Atėjus laikui išvysiu pasaulį ir gyvensiu šuns kūnu. Taip veikia karmos dėsnis.

Vadinasi, mes patys renkamės, kuo būti – šunimi ar pusdieviu. Būdamas žmogumi jūs turite visas galimybes tapti ir vienu, ir kitu. Jums tereikia pasirinkti. Kaip Kṛṣṇa sako „Bhagavad-gītoje“ (9.25):

*yānti deva-vratā devān
pitṛn yānti pitṛ-vratāḥ
bhūtāni yānti bhūtejyā
yānti mad-yājino 'pi mām*

„Tie kas garbina pusdievius gims tarp pusdievių, tie kas garbina protėvius keliaus pas protėvius, šmėklų ir dvasių garbintojai gims tarp šmėklų ir dvasių, o tie, kas garbina Mane, gyvens su Manimi.“ Jei norite gyventi drauge su Dievu dvasiniame pasaulyje, jums reikalingas kūnas, panašus į Dievo, lygiai kaip jei norite gyventi vandenyje, jums reikalingas žuvies kūnas. Jei nenorite gyventi drauge su Dievu, jei norite nevaržomų juslinių malonumų, rinkitės paršo kūną. Gamta suteikia galimybę kiekvienam žmogui būti savo likimo kalviu, ji nieko neprievertauja.

Todėl turime būti protingi ir klausti savęs: „Kaip man ištrūkti iš materijos vergystės?“ Aukščiausiasis Dievo Asmuo atsako į šį klausimą „Bhagavad-gītoje“ (4.9):

*janma karma ca me divyam
evam yo vetti tattvataḥ
tyaktvā dehaṁ punar janma
naiti mām eti so 'rjuna*

„Tas, kas pažino transcendentinę Mano apsireiškimo ir žygių esmę, pasitraukęs iš kūno daugiau negimsta šiame materialiam pasaulyje, o pasiekia Mano amžiną buveinę, o Arjuna.“ Čia Kṛṣṇa sako, kad Jį reikia pažinti toki, koks Jis yra (*tattoataḥ*). Šių žinių galima pasisemti iš tokių Dievo įkvėptų *śāstrų*, kaip „Bhagavad-gītā“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“. Bet mūsų dienomis nenaudėliai šaukia ant kiekvieno kampo: „Norint pažinti Dievą, knygų skaityti nereikia. Aš esu Dievas, garbinkite mane.“ O kvaili per visą pilvą žmonės šiuos nenaudėlius iš tikrųjų laiko Dievais.

Mokslo pasaulyje teiginį yra įprasta pagrįsti nurodant šaltinį. Pavyzdžiui, žmogus pamatė medį ir sako, kad tai mango medis. Jo teiginį galima patikrinti atsivertus botanikos knygą ir pasiskaičius apie mango medžio ypatybes, t.y. jo lapų formą, vaisių skonį ir t.t. Ta pati taisyklė galioja ir chemijos, fizikos ar bet kurioje kitoje mokslo srityje.

Yra taip pat ir metodas, kuris leidžia patikrinti, ar besiskelbian-tis Dievu iš tikrųjų toks yra. Į klausimą, kaip patikrinti, ar prieš jus Dievas, Caitanya Mahāprabhu atsakė: „*Śāstros* nurodo Dievo savybes. Jei asmuo turi tokias savybes, vadinasi jis – Dievas.“ Taigi Kṛṣṇą mes laikome Dievu ne todėl, kad akiai tikime, bet todėl, kad Jo būdo bruožai ir darbai aprašyti *śāstrose*.

Šį metodą reikia taikyti ir tikram dvasiniam mokytojui nustatyti. Turime vadovautis ne aklu tikėjimu, o *śāstromis*. Apie tikrą guru „Śrīmad-Bhāgavatam“ (11.3.21) pasakyta:

*tasmād guruṁ prapadyeta
jijñāsuḥ śreya uttamam
śābde pare ca niṣṇātām
brahmaṇy upaśamāśrayam*

„Tikros laimės visa širdimi trokštantis žmogus turi kreiptis į *bona fide* dvasinį mokytoją ir per išventinimą pasirinkti jo globą. *Bona fide* dvasinis mokytojas yra permanęs šventraščius ir pajėgus įtikinti kitus jų išvadų teisingumu. Tokios iškilios Aukščiausio Dievo prieglobstį radusios ir materialių sumetimų neturinčios asmenybės laikytinos *bona fide* dvasiniais mokytojais.“

Taigi mes turime būti išmintingi ir kreiptis prieglobsčio į *bona*

fide dvasinį mokytoją. Taip Kṛṣṇos atsiminimo kalaviju vienu kirčiu perkirsime tvirtą materialios būties mazgą. Tai yra visai nesunku. Tereikia puoselėti norą klausytis pasakojimų apie Kṛṣṇą (*kathāratim*). Tam nereikia nei magistro, nei mokslų daktaro laipsnių. Dievas davė jums ausis. Tiesiog atsisėskite ir klausykitės „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir „Bhagavad-gītos“ žodžių iš dvasiškai susivokusio asmens lūpų. Šiose knygose yra sukauptos visos Dievui pažinti reikalingos žinios. Vienintelis jūsų uždavinys – žadinti norą klausytis. Reguliariai klausydamasis jūs tapsite tikru Dievo mokslo žinovu. Caitanya Mahāprabhu patvirtino šį metodą: *sthāne sthitāḥ śruti-gatām tanu-vān-manobhiḥ*. Jums nereikia keisti savo socialinio statuso. Pakanka to, kad klausysitės šių transcendentinių žinių iš susivokusiu sielų lūpų. Taip palengva jūs pasieksite prašviesėjimą ir perkirsite materialios vergystės mazgą.

11

Klausymasis pasakojimų apie Kršną su tikėjimu

śuśrūṣoḥ śraddadhānasya
vāsudeva-kathā-ruciḥ
syān mahat-sevayā viprāḥ
punya-tīrtha-niṣevanāt

O dukart gimusieji išminčiai, tarnystė ydų neturintiems bhaktams yra didžiausias gėris. Ši tarnystė žadina norą klausytis žodžio apie Vāsudevą.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.16

Gyvosios būtybės gyvena nelaisvėje, nes sukilo prieš Dievą. Vieni žmonės vadinami *devais* (dieviškos būtybės), kiti – *asurais* (demonai). Demonai maištauja prieš Aukščiausiojo Viešpaties visavaldystę. Šešioliktame „Bhagavad-gīto“ skyriuje yra pateiktas labai vaizdingas *asurų* aprašymas. Ten pasakyta, kad *asurai* gyvenimas iš gyvenimo vis giliau grimzta į neišmanymą ir galiausiai gimsta

žemiausių rūšių gyvūnais, kurie nieko nenutuokia apie Absoliučią Tiesą – Dievo Asmenį. Tačiau aukščiausią valią įvairiuose pasaulio kraštuose vykdančių išsivadavusių Viešpaties tarnų malone *asurai* palengva apsisvalo ir išisąmonina Dievą. Išsivadavę Dievo tarnai yra labai artimi Jo palydovai. Kai jie nužengia gelbėti žmonijos nuo bedievyستės grėsnių, juos vadina ypatingų galių turinčiais Viešpaties išikūnijimais, Viešpaties sūnumis, tarnais ar palydovais, bet nė vienas iš jų apgavikiškai nesiskelbia esąs Dievas. Tokias šventvagiškas kalbas galima išgirsti tik iš *asurų*, ir tik demoniški *asurų* pasekėjai įvairaus plauko apsišaukėlius laiko Dievu arba Jo inkarnacijomis. Apie Dievo inkarnacijas išsami informacija pateikiama apreikštuose šventraščiuose. Nieko nevalia laikyti Dievu arba Dievo inkarnacija, jei to nepatvirtina apreikštųjų šventraščių liudijimai.

Nuoširdžiai pas Dievą norintys sugrįžti bhaktai Dievo tarnus turi gerbti kaip patį Dievą. Dievo tarnus vadina *mahātmomis* arba *tīrthomis*, jie pamokslauja atsižvelgdami į konkretų laiką ir vietą. Dievo tarnai skatina žmones tapti Viešpaties bhaktais, bet niekam neleidžia vadinti savęs dievais. Śrī Caitanya Mahāprabhu buvo Pats Dievas – tai liudija apreikštieji šventraščiai, tačiau Jis dėjosi paprastu bhaktu. Tie kas suvokė Jo iškilų padėtį, vadino Jį Dievu, bet taip vadinamas Mahāprabhu rankomis uždengdavo ausis ir imdavo kartoti Viešpaties Višnu vardą. Jis kategoriškai prieštaravo, kad Jį vadintų Dievu, nors, be jokių abejonių, buvo Dievas. Savo elgesiu Viešpats išpėjo mus saugotis begėdiškų sąžinę praradusių žmonių, kuriems tokie kreipiniai glosto savimeilę.

Dievo tarnai ateina į šį pasaulį skelbti Dievo sąmonės ir išmintingi žmonės turėtų jiems visokeriopai padėti. Tarnystė Dievo tarnui Dievą patenkina kur kas labiau, nei tarnystė Jam Pačiam. Viešpačiui labai malonu matyti, kad Jo tarnams rodoma derama pagarba. Viešpačiui Jo tarnai labai brangūs, nes jie tarnauja Jam nepaisydami jokių pavojų. „Bhagavad-gītoje“ (18.69) Viešpats sako, kad nėra Jam brangesnio už žmogų, kuris didžiausių pavojų akivaizdoje skelbia Jo šlovę. Tarnaudamas Viešpaties tarnams žmogus ilgai išgyja jų bruožų ir nusipelno teisės klausytis žodžių apie Dievo didybę. Karštas bhakto noras klausytis žodžių apie Dievą yra svarbiausia savybė, atverianti jam Dievo karalystės vartus.

Kaip sakoma pastarajame „Bhāgavatam“ posme, šį norą pažadi-

na tarnystė didžioms sieloms – *mahātmoms*. Kas vadintinas didžia siela? Didžia siela vadintinas tas, kuris tarnauja Viešpačiui dvidešimt keturias valandas per parą. „Bhagavad-gītoje“ (9.13) Viešpats Kṛṣṇa taip apibūdina *mahātmą*:

*mahātmānas tu mām pārtha
daiivīm prakṛtim āsritāḥ
bhajanty ananya manaso
jñātvā bhūtādim avyayam*

„Nepaklydusius – didžias sielas globoja Mano dieviškoji gamta. Jie yra visiškai atsidėję pasiaukojimo tarnystei, nes žino, kad Aš esu Aukščiausias Dievo Asmuo, pirmapradis ir neišsenkantis.“

Čia Kṛṣṇa vartoja sąvoką *daiivī-prakṛti* (dieviškoji gamta). „Bhagavad-gītoje“ Kṛṣṇa paaiškina turis dviejų rūšių *prakṛti* (gamta): *daiivī-ar parā-prakṛti* (Jo transcendentinė gamta) ir *aparā-prakṛti* (Jo material gamta). Kṛṣṇos bhaktai siekia būti vadovaujami išikūnijusios *daiivī-prakṛti* – Śrīmatī Rādhārāṇī, o materialistus valdo *aparā-prakṛti* – išikūnijusi deivė Kālī, ar Durgā. Taigi norint pažadinti norą klausytis žodžio apie Kṛṣṇą (*vāsudeva-kathā-ruci*) reikia tarnauti žmogui, kurį globoja ir kuriam vadovauja Kṛṣṇos transcendentinė gamta.

Pirmasis tarnystės žingsnis – tikėjimas (*śuśrūṣoḥ śraddadhānasya*). Be tikėjimo nebus pažangos. Śrīlos Rūpos Gosvāmio žodžiais, tikėjimas yra dvasinio gyvenimo pradžia (*ādau śraddhā*). Tikėjimas gali reikštis kaip Kṛṣṇos sąmonės supratimas. Jei žmogus, tegul ir nepraktikuojantis *bhakti-yogos*, galvoja: „Tie krišnaitai yra šaunūs žmonės“, toks supratimas jau yra šiočia tokia užuomina į dvasinį gyvenimą. Kuo labiau šis supratimas stiprėja, tuo gilesnis tampa žmogaus dvasinis gyvenimas.

Kita stadija – *sādhū-saṅga* (bendravimas su Kṛṣṇos bhaktais). Šioje stadijoje žmogus susimąsto: „Bhaktai kartoja Hare Kṛṣṇa ir kalba apie Kṛṣṇą. Reikia ir man eiti į šventyklą, atsisėsti ir pasiklausyti.“ Trečioji stadija yra *bhajana-kriyā* (pasiaukojimo tarnystės praktikos pradžia). Kurį laiką žmogus bendrauja su bhaktais, praktikuoja pasiaukojimo tarnystę, kartoja Hare Kṛṣṇa mantrą, laikosi reglamentuojančių taisyklių ir jam natūraliai kyla mintis: „Gal vertėtų pasirinkti dvasinį mokytoją?“ Į mus kreipiasi nemažai žmonių ir prašo: „Śrīla Prabhupāda, paimkite mane į mokinius.“

Tolesnė stadija – tai *anartha-nivṛtti* (nepageidaujamų įpročių atsisakymas). Vienas iš tokių įpročių – draudžiami lytiniai santykiai. Mūsų bendrijoje jiems nėra vietos. Jei žmogus nori gyventi lytinį gyvenimą, jis turi susituokti. Nesantuokiniai lytiniai santykiai yra griežtai draudžiami. Tai paprasčiausia *anartha* – nedorybė. Kita *anartha* – svaiginimasis. Kokia iš jo nauda? Svaigintis nėra jokio reikalo. Mes draudžiame bet kokius svaigalus, net ir kavą, arbatą, tabaką. Ar arbata ir cigaretės yra jau tokios būtinos? Tikrai ne. Mes puikiausiai apsieiname ir be mėsos bei azartinių žaidimų – jie taip pat draudžiami. Visi jie yra *anarthos* (nereikalingi dalykai).

Taigi pirmoji noro klausytis apie Kṛṣṇą atsiradimo stadija yra pradinis supratimas ir įvertinimas. Antroji stadija – bendravimas su bhaktais, trečioji – pasiaukojimo tarnystės praktika ir ketvirtoji – nepageidautinų troškimų ir įpročių neturėjimas (pasiekama tik su sąlyga, kad laikomasi pasiaukojimo tarnystės taisyklių ir ji praktikuojama vadovaujant *bona fide* dvasiniam mokytojui). Toliau pasiekama *niṣṭhā* (tvirtas tikėjimas Kṛṣṇos sąmonės praktika). Pagaliau šeštoji stadija yra *ruci* (noro klausytis apie Kṛṣṇą, Jį apdai nuoti, Jam tarnauti ir pan. atsiradimas).

Kai žmogus serga gelta, saldainiai jam atrodo ne saldūs, o kartūs, tačiau saldumynai šiuo atveju yra geriausias vaistas. Jei jis valgys saldumynus, liga po truputį trauksis ir vieną gražią dieną jis vėl pajus saldainių skonį. Lygiai taip, norint pasiekti *vāsudeva-kathā-ruci* (noras klausytis apie Kṛṣṇą ir Jį šlovinti), pirmiausia reikia pereiti penkias čia minėtas stadijas, kurios gali ir neatrodyti pačios saldžiausios. Bet jei reguliariai su tikėjimu ir supratimu klausysitės apie Kṛṣṇą, jūs būtinai pasieksite stadiją, kai atsiras noras tai daryti. Tada savo arsenale turėsite Kṛṣṇos atsiminimo kalaviją, apie kurią kalbėta ankstesniame posme (*yad anudhyāsīnā*). Jei atsirado noras klausytis ir apgiedoti Kṛṣṇą, jūs nuolat kartosite Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare ir visada prisiminsite Kṛṣṇą.

Taigi paimkite į rankas Kṛṣṇos sąmonės kalaviją ir perkirskite materialios nelaisvės mazgą. Kṛṣṇos sąmonės judėjimas plečiasi todėl, kad mes mokome žmones valdyti šį kalaviją. Aš pradėjau šį judėjimą Niujorke 1966 metais. Neturėjau kalavijo, kokiu švais tosi kai kurie pamokslininkai. Vienoje rankoje laikydami šventąjį

rašta, o kitoje spausdami kalaviją jie įsakinėja: „Pripažink šį šventraštį arba aš tau nukirsiu galvą!“ Ne, taip Krišnos sąmonės mes neskelbiame. Bet aš turėjau kitokią kalaviją – Krišnos atsiminimo kalaviją, ir mokiau žmones ją valdyti sudarydamas jiems galimybę išgirsti apie Viešpatį. Ką duoda klausymasis apie Krišną, aprašoma kitame posme.

12

Širdies apvalymas klausantis apie Dievą

*śṛṅvatām sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ
puṅya-śravaṇa-kīrtanaḥ
hṛdy antaḥ stho hy abhadraṇi
vidhunoti suhṛt satām*

Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa – Paramātmā (Supersiela), kuri glūdi visų širdyse ir yra tikro bhakto geradarė, apvalo bhakto širdį nuo materialių malonumų troškimo, kai jis išsiugdo poreikį klausytis Jo žodžio. Tinkamai išklaustas ir persakytas Jo žodis pats savaime spinduliuoja dorybe.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.17

Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos žodis nesiskiria nuo Jo Paties. Vadina-
si, jei Dievas šlovinamas ir žodžio apie Jį klausomasi be nusižengi-
mų, Viešpats Kṛṣṇa neabejotinai apsireiškia ten per transcendentinį
ir visagalį kaip Jis Pats garsą. Śrī Caitanya Mahāprabhu Savo „Śik-
ṣaṣṭakoje“ garsiai skelbia, kad šventasis Viešpaties vardas pasižymi

visomis Viešpaties galiomis ir kad Savo nesuskaičiuojamiems vardams Viešpats suteikė vienodą poveikio jėgą. Nėra nustatyta griežtų taisyklių, kada kartoti šventąjį vardą – bet kuris žmogus gali dėmesingai ir pagarbiai kartoti jį jam patogiu laiku. Iš Savo begalinio gerumo Viešpats asmeniškai apsieiškia mums transcendentinio garso pavidalu, deja, mes visai nelinkę klausytis pasakojimų apie Viešpatį, šlovinti Viešpaties vardą ir darbus. Apie tai, kaip išsiugdyti norą klausytis ir kartoti šventąjį garsą, jau kalbėjome. Jis išsiugdomas tarnaujant tyram Viešpaties bhaktui.

Viešpats atsimoka Savo bhaktams tiek, kiek jie patys stengiasi. Matydamas, kad bhaktas nuoširdžiai siekia transcendentinės tarnystės Viešpačiui ir yra kupinas noro klausytis pasakojimų apie Jį, Viešpats, būdamas jo širdyje, pasistengia, kad Jo bhaktas nesunkiai pas Jį sugrižtų. Viešpats trokšta susigražinti mus į Savo karalystę labiau nei to trokštame mes patys. Dauguma mūsų visai nenori sugrižti pas Dievą – to trokšta tik saujelė žmonių. Bet tam, kuris to trokšta, Šrī Kṛṣṇa padeda kaip gali.

Dievo karalystės vartai atviri tik tiems, kurie nusiplovė visas nuodėmes. Materialios nuodėmės yra mūsų noro užvaldyti materialią gamtą pasekmė. Atsikratyti šio noro tikrai nelengva. Moterys ir turtai yra didžiausias kliuvinys kelią į Dievą pasirinkusiam bhaktui. Daug nepalenkiamų bhaktų tapo šių pagundų aukomis ir išklydo iš išsivadavimo kelio. Bet jei Pats Viešpats ištiesia pagalbos ranką, Jo malone žmogus lengvai įveikia visas šiame kelyje išskylančias kliūtis.

Visai nenuostabu, kad moterų ir turtų apsuptyje netenkama vidinės ramybės, nes kiekviena gyvoji būtybė susiduria su šiomis pagundomis nuo senų senovės, iš esmės nuo neatmenamų laikų, ir norint nusikratyti to, kas svetima mūsų prigimčiai, reikia laiko. Tačiau klausydamasis Viešpatį šlovinančio žodžio bhaktas palengva suvokia savo tikrąją tapatybę. Viešpaties malone jis sukaupia pakankamai jėgų apsaugoti dvasios ramybę ir palaiapsniui jo mintis tampa netrikdoma.

Klausytis pasakojimų apie didingus Viešpaties Kṛṣṇos žygius yra visai nesunku, nes jų Viešpats atliko devynias galybes, ir daugelis jų surašyta į tokius autoritetingus Vedų raštus kaip „Mahābhārata“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“. „Bhāgavatam“ mirgėte mirga nuo Kṛṣṇos

žygių aprašymų. Pasakojimai apie juos ne tiktai apvalo širdį, bet ir yra malonūs ausiai. Daugelis su malonumu skaito grožinę literatūrą, bet jei, užuot skaitę grožinę literatūrą, atsiversite „Śrīmad-Bhāgavatam“, jūs ne tiktai patirsite malonumą, bet ir susivokssite dvasiškai.

Išklausęs „Śrīmad-Bhāgavatam“ Parikṣitas Mahārāja tarė: *nivṛttatarṣair upaḡīyamānād bhavauṣadhāc chrotra-mano- 'bhirāmāt* – „Pasakojimai apie Kṛṣṇą yra pats geriausias vaistas tiems, kas kenčia materialiam pasaulyje, be to, jų klausytis yra tikras malonumas, visų pirma tiems, kurie neturi materialių troškimų.“

Kol gyvensite materialiam pasaulyje, tol jus kankins troškimai ir sielvartas, nes ši pasaulį valdo daugiausia aistros ir neišmanymo *gunos*. Todėl paprastai kažko siekiame, o jei įgiję geidžiamą dalyką vėliau jį prarandame, labai sielojamės. Troškimai, sielvartas ir kitos žemesnių *gunų* sukeltos būsenos vadinamos *abhadraṇi* (širdies teršalai). Tačiau pastarajame „Śrīmad-Bhāgavatam“ posme Sūta Gosvāmī sako, kad, jeigu paprasčiausiai klausysitės pasakojimų apie Kṛṣṇą, Pats Viešpats pasirūpins, kad ši nešvara jūsų širdyje ilgainiui visiškai išnyktų.

Taigi Parikṣitas Mahārāja sako, kad pasakojimų apie Kṛṣṇą su didžiausiu malonumu klausosi virš troškimų ir sielvarto pakilę žmonės, maža to, jis priduria, kad jie yra labai malonūs paprasto žmogaus širdžiai ir ausiai ir kad jie yra geriausias vaistas materialios būties negaliai gydyti (*bhavauṣadhāc chrotra-mano- 'bhirāmāt*).

Todėl Kṛṣṇos sąmonės bendrijoje mes siekiame suteikti galimybę išgirsti apie Kṛṣṇą plačiajai visuomenei. Tai mūsų misija, kurią vykdyti mums patikėjo Caitanya Mahāprabhu. Jis sakė (Cc. *Madhya* 7.128):

*yāre dekha, tāre kaha 'kṛṣṇa'-upadeśa
āmāra ājñāya guru hañā tāra' ei deśa*

„Man nurodžius tapki dvasiniu mokytoju ir kiekvienam sutiktajam stenkis paaiškinti *kṛṣṇa-kathā*.“ *Kṛṣṇa-kathā* reiškia Kṛṣṇos žodį, „Bhagavad-gītā“, ir žodį apie Kṛṣṇą, „Śrīmad-Bhāgavatam“. Caitanya Mahāprabhu mums nurodė skleisti šias dvi *kṛṣṇa-kathā* rūšis visame pasaulyje.

Žinoma, manęs galima paklausti: „Kas jums davė teisę būti dvasiniu mokytoju?“ Man teisę duoda tai, kad aukščiausiuoju Śrī Caitanyos Mahāprabhu paliepinu, kuris mus pasiekė per mokinių seka, aš pagal savo galimybės skelbiu *kr̥ṣṇa-kathā*. Štai ir viskas. Ne aš sukūriau Kṛṣṇos sąmonės praktiką. Ne. Aš esu paprasčiausias pasiuntinys, pristatantis Kṛṣṇos žinią tokią, kokia ji yra. Štai ir viskas. Ši žinia veiksminga, nes aš jos neklastoju. „Bhagavad-gītoje“ Kṛṣṇa sako: *sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja* – „Mesk į šalį visas kvailystes ir tiesiog atsiduok Man.“ Aš sakau lygiai tą patį: „Tapk Kṛṣṇos bhaktu. Atsiduok Kṛṣṇai.“ Kadangi aš neklastoju ir neiškraipau Kṛṣṇos žinios, nekyla jokių abejonių, kad aš iš tikrųjų atstovauju Jo interesams. Todėl ši žinia ir pasirodė tokia veiksminga.

Prieš man atvykstant į Vakarų pasaulį, čia jau pabuvojo daugelis atvykėlių iš Indijos, kurie mokė „Bhagavad-gītos“. Kai kurie iš šių mokytojų buvo puikūs raštų žinovai. Bet kadangi jie nepateikė Kṛṣṇos žinios tokios, kokia ji yra, Vakarų pasaulio žmonės taip ir nepriėmė *bhakti-yogos*, arba Kṛṣṇos sąmonės principų. Šiandien juos priima tūkstančiai vakariečių, visų pirma jaunimas. Daugelis jų daugiau nebesidomi materialia pažanga. Jie jos jau atsikando ir yra nusivylę, dabar jie žvalgosi dvasinio tobulėjimo galimybėmis. Jie pasiekė tą stadiją, kuri aprašyta „Vedānta-sūtros“ pradžioje: *athāto brahma-jijñāsā*. „Ilgijus žmogaus kūną atėjo laikas gilintis į Brahmaną, Absoliučią Tiesą.“ Kai jie kreipiasi į mus su klausimais, mes bemat paaiškiname, kad remiantis „Bhagavad-gīta“ Kṛṣṇa yra Absoliuti Tiesa. Supratęs, kas yra Kṛṣṇa, Arjuna tarė: *paraṁ brahma paraṁ dhāma pavitraṁ paramaṁ bhavān* – „Tu esi Aukščiausiasis Dievo Asmuo, galutinė buveinė, skaisčiausias, Absoliuti Tiesa.“ Taigi kai žmogus ima gilintis į Absoliučią Tiesą, mes siūlome jam *kr̥ṣṇa-kathā* ir jis gauna atsakymus į savo klausimus.

Todėl kiekvienas turėtų prisijungti prie Kṛṣṇos sąmonės judėjimo. Reikia tiesiog klausytis *kr̥ṣṇa-kathos* ir skleisti įgytas žinias, kaip nurodė Śrī Caitanya Mahāprabhu. Apie rezultata, kuri pasieks tai darantis žmogus, kalbama čia „Śrīmad-Bhāgavatam“: *śṛṅvatām svakathāḥ kr̥ṣṇaḥ puṅya-śravaṇa-kīrtanaḥ*. *Kṛṣṇa-kathā* nepaprastai veiksminga – pakanka jos klausytis ir širdis tampa tyra. Jei žmogus girdi šventųjų vardų garsus – Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa

Kr̥ṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare net nesuvokdamas kas yra Kr̥ṣṇa, jo širdis vis tiek apsisvalys. *Kr̥ṣṇa-kathā* – labai veiksminga priemonė švarinti savo širdį. Kaip Caitanya Mahāprabhu sakė Savo „Śikṣāṣṭakoje“: *ceto-darpaṇa-mārjanam*. Kr̥ṣṇa glūdi mūsų širdyse Paramātmos (Supersielos) pavida-lu, ir kai tik Kr̥ṣṇa mato, kad mes labai rimtai nusiteikę klausomės žodžio apie Jį, Jis mums padeda išvalydamas mūsų širdį.

Nešvarybės mūsų širdyse čia įvardijamos žodžiu *abhadraṇi* – „tai, kas žema“. *Bhadra* reiškia „kilnus“, o *abhadra* – „žemas“. Kas mūsų širdyse yra „žema“? Tai mūsų pretenzijos į Dievo nuosavybę. Gera jų iliustracija – nacionalizmas, kuri daugelis šiandien taip iškelia. Mūsų dienomis nacionalizmas keliamas į padanges, nors iš tikrų jų tai žemiausias dalykas. Kaip galime taip pasakyti? Remdamiesi „Īsopaniṣada“ (1 mantra):

*īśāvāsyam idam sarvaṁ
yat kiñca jagatyāṁ jagat
tena tyaktena bhun̄jithā
mā grdhaḥ kasya svid dhanam*

„Visa, kas gyva ir negyva šioje visatoje, priklauso Viešpačiui ir yra Jo valioje. Todėl žmogus turi imti tik tai, kas būtina, savo skirtą dalį, ir nesikėsinti į kitką, puikiai suvokdamas, kam viskas priklauso.“

Čia „Īsopaniṣada“ sako, kad viskas priklauso Dievui. Tad kas mums davė teisę sakyti: „Tai mūsų Amerikos žemė“ arba „tai mūsų Indijos žemė“. Jūs skelbiatės savininku to, kas jums nepriklauso – tai paprasčiausia iliuzija. Jums nepriklauso net jūsų kūnas. Pagal karma skirtą kūną jums dovanojo gamta, bet tikrasis jūsų kūno savininkas yra Kr̥ṣṇa. Tarkim, aš nuomujuosi namą. Namas nėra mano, jis priklauso nuomotojui. Bet jei nepaisant šios tiesos išik-raustęs pareikšiu į jį nuosavybės teises, kils problemų. Lygiai taip ir viską, kuo naudojamės savo patogumui ir gyvybiniams poreikiams patenkinti, dovanojo mums Dievas. Ir kūną, ir viską, ko reikia, kad jis būtų gyvas bei sveikas, mums suteikė Dievas. Žmogaus kūnas gyvas vaisiais, grūdais, pienu ar net mėsa. Kas visa tai parūpi-na? Šie produktai gamyklose negaminami. Vedos skelbia: *eko bahū-nāṁ vidadhāti kāmān* – „Viešpats patenkina visų mūsų būtiniausius

poreikius.“ Supratimas, kad viskas priklauso Dievui, ir yra Kṛṣṇos sąmonė.

Šiuo metu mūsų širdyse apstu žemų dalykų, pavyzdžiui, mūsų neteisėtų pretenzijų į Dievo nuosavybę. Tačiau mūsų širdyse glūdi Kṛṣṇa ir, jei Jis mato, kad mes reguliariai ir labai rimtai nusiteikę klausomės *kṛṣṇa-kathos*, Jis nuplaus visa, kas žema: *hṛdy antaḥ-sthaḥ abhadrāṇi vidhunoti*. Taigi sudarydamas galimybę pasiklausyti „Śrīmad-Bhāgavatam“, „Bhagavad-gīto“ ir kitų *kṛṣṇa-kathos* šaltinių, Kṛṣṇos sąmonės judėjimas padeda žmonėms dvasiškai apsivalyti ir pasiekti taiką, laimę ir gerovę.

13

Išsilaisvinimas iš žalingų troškimų gniaužtų

naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu
nityam bhāgavata-sevayā
bhagavaty uttama-śloke
bhaktir bhavati naiṣṭhikī

Reguliariai lankant „Bhāgavatam“ paskaitas ir tar-
naujant tyram bhaktui beveik viskas, kas slegia
širdį, išsisklaido ir joje jau visiems laikams įsi-
gali meilės tarnystė transcendentinėmis giesmėmis
šlovinamam Dievo Asmeniui.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.18

Posmas siūlo priemonę, pašalinančią iš širdies visas nepalankias
savybes, kurios yra laikomos kliūtimis savęs pažinimo kelyje. Ši
priemonė – tai bendravimas su *bhāgavatomis*. *Bhāgavatos* reikšmė
dvejopa. *Bhāgavata* gali būti ir knyga, ir bhaktas. Abu *bhāgavatos*
yra veiksminga priemonė apvalyti širdį. Tiek abu drauge, tiek pas-
kirai jie gali nesunkiai pašalinti visas kliūtis. Bhaktas *bhāgavata* nė

kuo nenusileidžia knygai „Bhāgavatai“, nes jis gyvena taip, kaip ji moko, o knyga „Bhāgavata“ išsamiai informuoja apie Dievo Asmenį ir Jo tyrus bhaktus *bhāgavatas*. „Bhāgavata“ ir bhaktas *bhāgavata* yra tapatūs.

Bhaktas *bhāgavata* yra tiesioginis Dievo Asmens, Bhagavāno, atstovas, todėl suteikdamas pasitenkinimą tokiam bhaktui *bhāgavatai* žmogus gauna tą pačią naudą, kokią jis gauna skaitydamas „Bhāgavata“. Žmogaus protas nepajėgus suprasti, kaip galima žingsnis po žingsnio tobulėti pasiaukojimo tarnystės kelyje tarnaujant bhaktui *bhāgavatai* ar skaitant „Bhāgavata“. Tačiau praėjusį gyvenimą tarnaitės sūnumi buvęs Śrīla Nāradadeva atskleidžia šią paslaptį. Jo motina patarnavo išminčiams, ir jis turėjo progą su jais pabendrauti. Bendraudamas su išminčiais ir jų maisto likučius jis, tarnaitės sūnus, tapo nepaprasta asmenybe, iškiliu bhaktu Śrīla Nāradadeva. Toks yra stebuklingas bendravimo su *bhāgavatomis* rezultatas. Kad būtų aiškiau, kaip jis pasireiškia, čia reikėtų pažymėti, kad nuoširdus bendravimas su *bhāgavatomis* sudaro visas sąlygas lengvai įgyti transcendentinių žinių, kurių turėdamas žmogus pasiekia tvarios pasiaukojimo tarnystės Viešpačiui lygį. Kuo didesnę pažangą *bhāgavatų* vadovaujamas žmogus padaro, tuo tvirtesnė tampa jo transcendentinė meilės tarnystė Viešpačiui. Todėl „Bhāgavatam“ žodį būtina išgirsti iš bhakto *bhāgavatos* lūpų. Abu *bhāgavatos* padės bhaktui neofitui sparčiai tobulėti.

Dauguma žmonių nejaučia poreikio dvasiškai tobulėti ir išvalyti iš širdies visas nešvarybes (*abhadraṇi*). Materiali gyvensena nesuderinama su švara ir civilizuotumu, bet žmonės mano, kad gražūs drabužiai, gražus būstas ir švariai nupraustas kūnas yra civilizuotumo požymis. Jie nesuvokia, koki neigiamą poveikį jiems daro jų širdyse susikaupęs purvas.

Civilizacijos vardan žmonės prikūrė kalnus nereikalingų dalykų, vadinamų *anarthomis*. Pavyzdžiui, prieš tūkstančius metų, Vėdu epochoje, kai vadinamąja išsivysčiusia civilizacija nė nekvepėjo, žmonės valgė iš sidabro, aukso ar bent iš kokio nors kito metalo pagamintų indų. Šiandien žmonės labai didžiuojasi savo išsivysčiusia civilizacija, nors valgo iš plastmasinių indų. Plastmasiniai indai visai nereikalingi. Kitas pavyzdys: prieš du šimtus metų Indijoje nebuvo pramonės, bet žmonės gyveno ir nežinojo vargo. Jiems

nereikėjo dėl duonos kasnio keliauti tris šimtus ar septynis šimtus kilometrų nuo namų. Galiu paliudyti, kad Europoje ir Amerikoje kai kurie žmonės kasdien į darbą skrenda lėktuvu. Iš Toronto jie skrenda į Monrealį – tai kone aštuoni šimtai kilometrų. Beveik visiems tenka nuvažiuoti bent septyniasdešimt kilometrų. Į Niujorką daugelis keliauja iš tolimojo Long Ailendo, keliasi per upę, o paskui sėda į autobusą ir važiuoja į darbovietę. Visos šios kelionės yra visai nereikalingos.

Cānakya Paṇḍitas klausia: „Kuris žmogus yra laimingas?“ ir pats atsako: „Laimingas tas, kuris dirba netoli namų ir neturi skolų.“ Viskas labai paprasta. Tačiau mūsų laikais beveik visi dirba toli nuo namų ir visus slegia didžiulės skolos. Tai kaip žmonės gali būti laimingi? Amerikoje bankai ragina: „Skolinkis iš mūsų, pirk automobilį, pirk namą ir nešk mums savo algą“, – arba perša banko korteles. Banko kortelę tiksliau būtų vadinti *bankroto* kortele. Įsigijęs kortelę jūs padedate pinigus į banką ir su kortele galite pirkti ką tik norite. Bet netrukus pinigai išgaruoja ir jums lieka tik kortelė.

Taigi jeigu pasirinksite Kṛṣṇos sąmonės praktiką – *bhakti-yogā*, *anarthos* netrukus išnyks: *anarthopaśamaṁ sākṣād bhakti-yogam adhokṣaje*. Geriausiai tai įrodo mūsų mokinių Kṛṣṇos sąmonės judėjime pavyzdys. Daugelis jų yra kilę iš Amerikos ir Europos ir puikiausiai žino, ką reiškia gausinti *anarthū* skaičių. Įstojus į mūsų Bendriją, jiems daugiau nereikia mokėti už kino teatro bilietus, azartinius lošimus ir daugelį kitų dalykų. Beveik nieko nebereikia išleisti ir gydymuisi. Ar rūkymas žmogui gyvybiškai reikalingas? Ne. Rūkymas yra *anartha*. Rūkyti įpratina bloga draugija: *saṅgāt sañ-jāyate kāmaḥ*. Dėl blogos draugijos įtakos išmokstama rūkyti, žaisti azartinius lošimus, valgyti mėsa ir svaigintis. Amerikos vyriausybė išleidžia milijonus dolerių kovai su įpročiu svaigintis tarp jaunų žmonių, tačiau jo niekaip nepavyksta išgyvendinti. Mes siūlome būdą – Kṛṣṇos sąmonę. Jis labai praktiškas. Kiekvienas, kuris nuširdžiai užsiima Kṛṣṇos sąmonės praktika, tuoj pat atsikrato blogų įpročių, taip pat svaiginamųjų medžiagų. Nepaisant to, vyriausybė neskuba imtis globoti Kṛṣṇos sąmonės judėjimo. Užuoat tai dariusi, ji pasirengusi išleisti milijonus kokiai nors beviltiškai programai.

Šiuolaikiniai žmonės nežino, kaip atsikratyti priklausomybės nuo visų šių nereikalingų dalykų, todėl mokyтasis Śrīla Vyāsadeva ir

parašė „Śrīmad-Bhāgavatam“: *lokasyājānato vidvāṁś cakre sāvata-samhitām*. Kreipkitės pagalbos į „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir sužinosite, kaip veiksmingai sumažinti nereikalingų *anarthū* skaičių. Šis paprastas metodas aprašytas ankstesniame posme (Bhag. 1.2.17):

*śṛṅvatām sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ
punya-śravaṇa-kīrtanaḥ
hṛdy antaḥ-stho hy abhadrāṇi
vidhunoti suhṛt satām*

Jei jūs tiesiog klausysitės „Śrīmad-Bhāgavatam“ arba „Bhagavad-gīto“ žodžių apie Kṛṣṇą, Kṛṣṇa asmeniškai nuplaus visas jūsų *anarthas*. „Bhagavad-gītoje“ Kṛṣṇa pasakoja apie Save Pats. Svarbiausia yra neiškraipyti Kṛṣṇos žodžių. Klausykitės taip, kaip Jo klausėsi Arjuna. Atsiras sakančių: „Arjuna išgirdo „Bhagavad-gītā“ tiesiogiai iš Kṛṣṇos lūpų, bet dabar Kṛṣṇos nėra. Tad ar įmanoma klausytis taip, kaip klausėsi jis?“ Kṛṣṇa yra absoliutas, todėl tapatus Savo žodžiui. Jei skaitysite „Bhagavad-gītā“ tokią, kokia ji yra, tokią, kokia ji pasiekė mus per mokinių seką, tada jūsų perskaitytas žodis niekuo nesiskirs nuo Arjunos tiesiogiai iš Kṛṣṇos išgirstojo. Bet jei pats interpretuosite „Bhagavad-gītā“, jei klausysitės tų, kurie neatsidavę Kṛṣṇai, interpretacijų, kaip ir anksčiau liksite paprasčiausiu nenaudėliu.

Sanātana Gosvāmis uždraudė klausytis apie Kṛṣṇą iš nebhak-tų lūpų:

*avaiṣṇava-mukhodgīrṇam
pūtam hari-kathāmṛtam
śravaṇam naiva kartavyam
sarpoçchiṣṭam yathā payah*

„Nesiklausykite apie Kṛṣṇą iš *nevaiṣṇavo*. *Nevaiṣṇavo* žodžiai nuodingi kaip gyvatės paliestas pienas.“ Kai kurie *vaiṣṇaviṣṭkū* elgesio normų nesilaikantys žmonės Indijoje tampa „Śrīmad-Bhāgavatam“ deklamuotojais-profesionalais ir rengia septynias dienas trunkančius viešus skaitymus (*bhāgavata-saptāha*). Jokiu būdu neklausykite jų skaitomos „Śrīmad-Bhāgavatam“. Pastarasis posmas rekomenduoja tik „reguliarų „Bhagavatam“ klausymąsi“ (*nityam bhāgava-*

ta-sevayā), o ne „savaitinius „Bhāgavatam“ skaitymus“ (*saptāhaṁ bhāgavata-sevayā*). Ar „Bhāgavatam“ yra tokia knyga, kurią galima perprasti per vieną savaitę? Savaitę paskaite „Bhāgavatam“ nesuprasite nė pusės žodžio, ką jau kalbėti apie visų aštuoniolikos tūkstančių posmų supratimą. „Bhāgavatam“ apima visą vediškąjį žinojimą (*nigama-kalpa-taror galitaṁ phalam*), tad ką galima suprasti paskaitinėjus ją vos savaitę?

Posme pateikiamas geriausias receptas: *nityaṁ bhāgavata-sevayā*. Reikia kiekvieną dieną klausytis „Bhāgavatam“ žodžių ir kiekvieną akimirką jį atminti. Tuomet *naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu*: „Visas širdyje susikaupęs purvas bus nuplautas.“ Kṛṣṇos sąmonės judėjimo esmė – sudaryti galimybę kantriai klausytis apie Kṛṣṇą ir tokiu būdu išvalyti širdį nuo visų teršalų. Kokie tai teršalai pasakoja kitas posmas: geismas, godumas ir kiti aistros ir neišmanymo guņų padariniai (*rajas-tamo-bhāvāḥ*).

Bhakti-yoga: greičiausias kelias pasiekti ramybę ir palaimą

*tadā rajas-tamo-bhāvāḥ
kāma-lobhādayaś ca ye
ceta etair anāviddham
sthitāṁ sattve prasīdati*

Kai meilės tarnystė įleidžia širdyje galias šaknis, iš širdies išnyksta aistros ir neišmanymo guņų pagimdyti geiduliai, troškimai ir aistros. Tada bhaktas pasiekia dorybę ir tampa visiškai laimingas.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.19

Savo natūraliame, prigimtiniame būvyje gyvoji būtybė spinduliuoja dvasinę palaimą ir yra visiškai laiminga. Šis būties būvis vadinamas *brahma-bhūta* ar *ātmānandī* (vidinio pasitenkinimo būvis).

Tai ne inertiško kvailio pasitenkinimas. Nieko neveikiančio kvailio sąmonė yra aptemusi, o vidinį pasitenkinimą jaučiantis *ātmānandis* yra transcendentiškas materialios būties atžvilgiu. Šis tobulumas pasiekiamas tvirtai atsidėjus pasiaukojimo tarnystei. Pasiaukojimo tarnystė yra ne atsiribojimas nuo veiklos – tai grynasis sielos aktyvumas.

Sielai suėjus į sąlytį su materija, jos aktyvumas praranda grynumą. Negrynas, liguistas sielos aktyvumas pasireiškia geismais, troškimais, aistromis, pasyvumu, kvailybe ir miegu. Pasiaukojimo tarnystė visiškai pašalina šį aistros ir neišmanymo poveikį. Bhaktas išsyk pasiekia nuolatinį *sattvos* būvį ir toliau tobulėdamas artėja prie *vasudevos* (grynoji *sattva*), kitaip vadinamos *śuddha-sattvos*, būvio. Tik pasiekus *śuddha-sattvos* būvį dėl tyros meilės Viešpačiui žmogus nuolat regi Kṛṣṇą savo akimis.

Bhaktas visada egzistuoja nesuteptos dorybės lygmeniu, todėl niekam nekenkia, o nebhaktas, kad ir koks išsimoklinęs jis būtų, negali susilaikyti nepakenkęs kitiems. Bhaktui neprikiši nei kvailumo, nei aistringumo. Pikta kitiems darantys kvaili ir aistringi žmonės negali būti Viešpaties bhaktais, net jei jais skelbiasi. Bhaktas pasižymi kilniausiomis Dievo dorybėmis – tai jo neatskiriamas bruožas. Dorybių prasme tarp Viešpaties ir Jo bhakto egzistuoja kiekybiniai skirtumai, tačiau kokybiškai jie yra tapatūs.

Nebhaktai, priešingai, veikia veikiami trijų materialiosios gamtos *guṇų* (dorybės, aistros ir neišmanymo) derinio. *Guṇos* jungiasi įvairiausiomis proporcijomis ir formuoja įvairių tipų žmones. Pažangus gyvenimas prasideda siekiant dorybės lygmens. Pasiiekti šį lygmenį padeda mokymas, lygiai kaip mokymas neraštingai, neišauklėtai ir į gyvulį panašiai būtybei padeda tapti civilizuotu žmogumi. Net kates, šunis ir tigrus galima išmokyti paklusnumo. Tai liudija praktiniai pavyzdžiai.

Yra du mokymo būdai, padedantys žmogui pasiekti grynosios dorybės lygmenį. Pirmasis – tai sistemingas ir nuoseklus tobulėjimas: *tapasā brahmacaryeṇa śamena ca damena ca*. Šia praktika užsiimantis žmogus atlieka įvairius asketiškus žygius (*tapasya*), tramdo lytinius impulsus laikydamasis skaistybės (*brahmacarya*), taip pat valdo jusles bei protą (*śama dama*). Dažnai jis dalija savo turta skurstantiems (*tyāga*). Tai yra laipsniško tobulėjimo būdas.

Tačiau yra ir kitas būdas – Kṛṣṇos sąmonė (*bhakti-yoga*). Tarkim, jums reikia pakilti į viršutinį dešimties aukštų pastato aukštą. Jūs galite kilti žingsnis po žingsnio, bet galite išsikviesti liftą. *Bhakti-yoga* yra tas liftas. Jei rinksitės šį būdą, jūs labai greitai pakilsite į viršutinį aukštą. Jei jo nesirinksite, jums teks į viršų kilti labai lėtai, žingsnis po žingsnio. Nors ir vienu, ir kitu būdu galima pasiekti viršutinį aukštą, vienas jų yra labai lėtas, o kitas – labai greitas.

Pirmasis *bhakti-yog*os žingsnis – klausymasis apie Kṛṣṇą. Kaip sakoma šiuose „Bhāgavatam“ posmuose, reguliariai klausantis apie Kṛṣṇą širdyje beveik nelieka užsiteršimo (*naṣṭa-prāyeṣu abhadreṣu*), pasiaukojimo tarnystė tampa tvari, žmogus iškyla virš aistros ir neišmanymo *guṇū* ir galiausiai pasiekia dorybės lygmenį (*sthitam sattve prasīdati*). Pasiekus dorybės lygmenį, nelieka aistrų ir gobšumo, kuriuos gimdo žemesniosios aistros ir neišmanymo *guṇos*.

Aistros ir gobšumo impulsai yra ta ašis, apie kurią sukasi visas pasaulis. Žemesniųjų materialiosios gamtos *guṇū* veikiami žmonės tampa nepasotinami: „Dar, dar ir dar.“ Bet kad ir kiek jie užsidirbtų, jiems vis maža. Žmogus mąsto: „Jei uždirbčiau tūkstantį dolerių per mėnesį, man tikrai pakaktų.“ Bet kai jis pradeda uždirbti tūkstantį, užsimano šimto tūkstančių. Pinigų maža net milijonieriams. Paryžiuje mačiau senius einant į naktinius klubus – jie taip užvaldyti geismo. Už penkiasdešimt dolerių jie gauna malonumą, kuri teikia merginos ir vynas. Jie trokšta kuo daugiau pinigų ir geidžia jaunų moterų. Gobšumas ir aistra gryniausiu pavidalu, ką čia bepridursi.

Vadinasi, norint išsąmoninti Kṛṣṇą būtina išsivaduoti iš aistros ir gobšumo: *ceta etair anāviddham. Viddham* reiškia „veriantis“. Aistra ir gobšumas skausmingai veria širdį: „Nagi, ieškok malonumų!“ Bet jei žmogus šį tą pasiekia Kṛṣṇos sąmonės srityje, tokie dalykai jo nekamuoja, nes jo širdis tyra.

Jis patiria nuolatinį džiaugsmą, *prasīdati*. Kaip Kṛṣṇa sako „Bhagavad-gītoje“ (18.54):

*brahma-bhūtaḥ prasannātmā
na śocati na kāṅkṣati
samaḥ sarveṣu bhūteṣu
mad-bhaktim labhate parām*

Pasiekus *brahma-bhūtos* (išsivadavimo) lygį yra patiriamas beribis džiaugsmas ir dėl materialių dalykų daugiau nesisielojama, jų negeidžiama (*na śocati na kāṅkṣati*). Turėdami materialią sąmonę geidžiame to, ko neturime, o ką nors praradę kremtamės. Bet išsąmoninęs Kṛṣṇą žmogus šio aistros ir neišmanymo *gunų* poveikio nepatiria. Turėdami tokią sąmonę į visas gyvasias būtybes žvelgsite iš dvasinės perspektyvos. Kṛṣṇa apie tai paaiškina ankstesniame „Bhagavad-gīto“ (5.18) posme:

*vidyā-vinaya-sampanne
brāhmaṇe gavi hastini
śuni caiva śva-pāke ca
paṇḍitāḥ sama-darśinaḥ*

Kas turi Kṛṣṇos sąmonę, tas jau pasiekė tikrą pažinimą, todėl vienodai žvelgia į kates, šunis ir žmones. Toks žmogus regi ne išorinį fizinį apdarą, bet dvasinę sielą. „Tai dvasinė siela, neatsiejama Kṛṣṇos dalelė,“ – suvokia jis. Šis požiūris į pasaulį yra visuotinės brolybės pagrindas. Brolybės nepriartins Jungtinių Tautų rezoliucijos. Tai neįmanoma. Pirmiausia reikia pasiekti dvasinį lygmenį, tada pasieksime ir meilę, lygybę bei brolybę, nes jo nepasiekus visi šie šūkiškai liks tuščia propaganda.

Galiausiai pasiekus dvasinį *brahma-bhūtos* lygmenį pelnoma tyra pasiaukojimo tarnystė Kṛṣṇai (*mad-bhaktim labhate parām*). Kitaip sakant, jį pasiekęs žmogus yra visiškai pasirengęs tarnauti Kṛṣṇai ir Kṛṣṇa priima jo tarnystę. Ši lygmenį plačiau apibūdina kitas posmas.

15

Bhakti-yoga – ne sentimentai, o mokslas

.....

*evam prasanna-manaso
bhagavad-bhakti-yogataḥ
bhagavat-tattva-vijñānam
mukta-saṅgasya jāyate*

Pasiekęs nesuteptos dorybės guną ir patyręs gaivinanti pasiaukojimo tarnystės poveikį savo sąmonei, žmogus įgyja tikslų mokslinių žinių apie Dievo Asmenį ir išsivaduoja nuo bet kokių materialių ryšių.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.20

„Bhagavad-gītoje“ (7.3) pasakyta, kad iš daugelio tūkstančių paprastų žmonių vos vienas laimingasis siekia tobulumo. Dauguma žmonių yra aistros ir neišmanymo *guṇų* valdžioje, todėl yra nuolat apimti geismu, noru, aistros, tamsumo ir mieguistumo. Iš daugybės tokių žmogaus pavidalų turinčių gyvūnų atsiras gal tik vienas tikras žmogus, kuris supranta, koks atsakingas žmogaus gyvenimi-

mas, ir stengsis nepriekaištingai jį nugyventi vykdydamas nustatytąsias pareigas. O iš daugelio tūkstančių sėkmingai gyvenimą nugyvenusių žmonių gal tik vienam pasiseks įgyti mokslinių žinių apie Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą. „Bhagavad-gītā“ (18.55) taip pat sako, kad mokslinių žinių apie Śrī Kṛṣṇą galima įgyti tik pasiaukojimo tarnystės pratybomis (*bhakti-yoga*).

Pastarasis posmas patvirtina šį teiginį. Joks paprastas žmogus, net ir tas, kurio gyvenimas buvo sėkmingas, negali moksliskai arba iki galo pažinti Dievo Asmens. Žmogaus gyvenimą galima laikyti sėkmingu, jei jis suvokia, kad yra ne materijos kūrinys, o dvasia. Kai žmogus suvokia, kad su materija jis neturi nieko bendra, jis užmiršta savo materialius troškimus ir atgimsta kaip dvasinė būtybė. Tokia sėkmė įmanoma, kai žmogus pakyla virš aistros ir neišmanymo *gunų* arba, kitaip sakant, įgyja tikro brahmano savybių.

Brahmanas – *sattva-guṇos* (dorybės *guṇa*) simbolis. O *kṣatriyai, vaiśyai, śūdro*s ir žemesni už *śūdras* – tai žmonės, kuriems dar nepavyko pasiekti dorybės *guṇos* lygio. Brahmano lygis – tai aukščiausias lygis, kurį žmogus gali pasiekti gyvenime, nes brahmanai savo dorybėmis lenkia visus. Taigi neišsiugdžius bent brahmano savybių, tapti bhaktu neįmanoma. Bhaktas savo veiksmais jau yra brahmanas. Tačiau būti brahmanu – tai dar ne viskas. Kaip jau sakyta, brahmanas turi tapti *vaiṣṇavu* – tik tada jis tikrai pasieks transcendencijos lygį. Tyras *vaiṣṇavas* – tai išsivadavusi, transcendenciją pasiekusi siela, pranokstanti net turinčius brahmano statusą. Materialiu lygmeniu brahmanas taip pat yra sąlygota siela, nes brahmaniškąją statusą turintis žmogus, nors ir yra pažinęs Brahmaną – transcendenciją, dar stokoja žinių apie Aukščiausiąjį Viešpatį. Norint pažinti Dievo Asmenį Kṛṣṇą reikia pakilti virš brahmaniško ir pasiekti *vasudevos* lygį.

Mokslas apie Dievo Asmenį – tai disciplina, kuri skirta dvasios „magistrams“. Kvailiai ir neišmanėliai nesupranta Aukščiausiojo Viešpaties ir traktuoja Kṛṣṇą kaip jiems šauna į galvą. Tačiau materijos *gunų* nešvarybių nenusiplovusiam žmogui, net jei jis ir brahmanas, mokslas apie Dievo Asmenį yra neįkandamas. Tai neginčijamas faktas. Kai kvalifikuotas brahmanas tampa *vaiṣṇavu*, dvasiškai atgimęs ir pasiekęs išvadavimą jis suvokia, kas iš tikrųjų yra Dievo Asmuo.

Bhakti-yogos kelias nėra žmogaus vaizduotės ar teorinio (spekuliatyvaus) proto kūrinys. Tai mokslas. Kaip sakoma pastarajame posme, *bhagavat-tattva-vijñānam*: „žmogus įgyja mokslinių žinių apie Dievo Asmenį.“ *Vijñāna* reiškia „mokslas“. Matematikoje teiginys „du plius du lygu keturi“ yra neginčijama tiesa. Jos negalima paneigti pagal savo užgaidas. Ne. Matematika yra mokslas, todėl visur – Amerikoje, Indijoje ir Anglijoje – du plius du lygu keturi. Lygiai taip Dievo negalima įsivaizduoti vadovaujantis savo užgaidomis. Dažnas mūsų dienomis sako: „Jūs įsivaizduokite savo Dievą, o aš įsivaizduosiu savąjį.“ Jokių būdu ne. Kalbant apie Dievą apie įsivaizdavimą negali būti ir kalbos. Kaip sakoma posme, mokslinė tiesa apie Dievą suvokia *mukta-saṅga* (nuo materialių ryšių išsivadavęs žmogus). Tokio, virš žemesniųjų *guṇų* iškilusio ir transcendenciją pasiekusio žmogaus širdis kupina džiaugsmo ir jo protas šviesus (*prasanna-manasaḥ*). Būnant neišmanymo ir aistros *guṇų* valdžioje džiaugsmas ir prašviesėjimas neįmanomas. Todėl būtina pasiekti grynosios dorybės būvį.

Ankstesniajame posme pasakyta: *ceta etair anāvīdham sthitam sattve prasīdati* – „Kai širdyje nelieka aistros ir neišmanymo, kai joje gilias šaknis įleidžia dorybė, žmogų užlieja džiaugsmas.“ Tą akimirką jis supranta, kaip kvaila, kad žmonės dirba iki devinto prakaito it katės ir šunys, vaikydamiesi materialių gėrybių. Žmogaus skirtis – pažinti Dievą (*athāto brahma jijñāsā*). Kvailas gyvūnas negali pažinti Dievo, o žmogus gali, nes turi išsivysčiusią sąmonę.

Tačiau norint pasinaudoti šiuo privalumu būtina pakilti iki dorybės lygio. Tada patyrinėję mus supančią gamtą įsitikinsite, kad norint patenkinti būtiniausius materialius poreikius taip sunkiai dirbti nėra jokio reikalo. Paukščiai ir žvėrys turi maisto, savo porą, ginasi kaip kas geba, turi lizdą ar irštva, kurioje miega. Nelieka nuskriaustos net skruzdės. Sode galite pamatyti, kad net skruzdės turi savo šeimą, būstą, maistą – joms nieko nestinga. Kažkas patenkina ir skruzdės, ir dramblio gyvybinius poreikius. Kyla klausimas kas?

Dorybės *guṇos* žmogus kels klausimą: „Jei Dievas patenkina visų 8 400 000 gyvybės formų gyvybinius poreikius, kodėl vadinamieji civilizuoti žmonės taip aršiai kovoja dėl būvio?“ Protu mes pranakstame gyvūnus, todėl turėtume kovoti dėl būvio ne taip nuož-

miai kaip jie. Nepaisant to, kovojame kur kas nuožmiau. Kas tai per civilizacija? Tai ne civilizacija. Visi nori taikiai ir ramiai gyventi, bet, užuot siekusi taikos, šiuolaikinė civilizuota visuomenė verčia visus dirbti nuo aušros iki sutemos kaip asilus, ir tik tam, kad patenkintų keturis svarbiausius gyvybinius poreikius (valgyti, miegoti, poruotis ir gintis). Tačiau ir sunkus darbas negarantuoja, kad jie bus patenkinti. Dar Indijoje prieš atvykdamas į Ameriką maniau, kad šioje turtingoje šalyje žmonės neturi rūpesčių dėl maisto, miego ir t.t. Tačiau amerikiečiai sukūrė civilizaciją, kurioje dalis visuomenės narių yra priversti voliotis gatvėse ar parkuose, neturi padoraus rūbo, pakankamai maisto ir galimybės gyventi normalų lytinį gyvenimą. Tokioje vadinamoje civilizacijoje, žmonės slegia nuolatiniai rūpesčiai ir nerimas. Kaip jie gali pažinti Dievą?

Norint pažinti Dievą pirmiausia būtina pasiekti ramybės būvį, o tada, pažinus Dievą, žmogaus širdį užlieja džiaugsmas, kuris niekada neatslūgsta (*prasanna-manasa*). Džiaugsmas pasiekiamas tik praktikuojant *bhakti-yogą*, jokie kiti metodai čia nepadės. Yra nemažai kitų jogos sistemų: *karma-yoga*, *jñāna-yoga*, *dhyāna-yoga*, *haṭha-yoga*. Bet kuris dvasinio prašviesėjimo siekis yra viena iš jogos rūšių. Tačiau tikroji joga yra *bhagavad-bhakti-yoga* – pasiaukojimo tarnystė Aukščiausiam Viešpačiui. Neveltui „Bhagavad-gītoje“ (6.47) Kṛṣṇa sako:

*yoginām api sarveṣām
mad-gatenāntar-ātmanā
śraddhāvān bhajate yo mām
sa me yuktatamo mataḥ*

„Iš visų jogų tas, kuris karštai tiki Mane ir visad gyvena Manyje, širdyje galvoja apie Mane ir tarnauja Man su transcendentine meile, yra artimiausiai susijęs su Manimi jogos ryšiais ir visų iškiliausias. Tokia Mano nuomonė.“ Taigi aukščiausio lygio jogas yra bhaktas, kuris širdyje visad galvoja apie Kṛṣṇą kartodamas Hare Kṛṣṇa mantrą: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Štai ką reiškia *bhagavad-bhakti-yoga*. Jei bhaktas daro nuoseklią pažangą, laikosi visų taisyklių ir nuostatų, vieną gražią dieną jis pažins Dievą iš tiesų

ir taps *prasanna-manasa* (prašviesėjęs, džiaugsmingas ir laisvas nuo sielvarto bei troškimų žmogus).

Dievas nėra lengvai pasiekiamas. Apgavikai kviečia: „Ateikite, aš jums parodysiu Dievą. Jums nereikės laikytis jokių taisyklių ir draudimų.“ Žmonės, kurie nori pažinti Dievą, neturėtų nepajudinti, leidžiasi lengvai apgaunami, o galimybės jais pasinaudoti laukia būriai apgavikų. Iš tikrųjų Dievo pažinimas yra mokslas. Įsivaizduokite, kad žmogus jums sako „užmokėk man ir išmokysiu tave chemijos per minutę“, arba „užmokėk man ir išmokysiu tave matematikos per minutę“. Ar jūs priimsite tokį absurdišką pasiūlymą? Tai kodėl įvairaus plauko nenaudėliams leidžiama kvailinti žmones, kad Dievą pažinti bus taip paprasta? *Bhakti-yoga* yra ne sentimentai, o mokslas.

Rūpa Gosvāmis mus moko:

*śruti-smṛti-purāṇādi-
pañcarātra-vidhiṁ vinā
aikāntikī harer bhaktir
utpātāyaiva kalpate*

Daugybė nenaudėlių drumsčia visuomenės ramybę apsimėsdami, kad yra pažinę Dievą be Vėdų literatūros – apreiškėjų šventraščių pagalbos. Apreiškėtieji šventraščiai apima *śruti* (keturios Vėdos ir Upaniṣados), *smṛti* („Bhagavad-gītā“), *Purāṇas* („Śrīmad-Bhāgavatam“), bei *pañcarātras* („Nārada Pañcarātra“). Dievo pažinimas yra didžiausias mokslas. Kaip galima ignoruoti autoritetingas mokslo knygas ir pačiam fabrikuoti Dievo pažinimo metodus?

Todėl bet kuri religija be mokslinio ir filosofinio Dievo pažinimo yra paprasčiausi sentimentai. Tai ne religija. O filosofija be religijos yra tiesiog teoriniai svaiciojimai. Kitaip sakant, filosofija, kuri neat-sako į svarbiausius klausimus „kas yra absoliuti tiesa“ ir „kas yra Dievas,“ neverta net sudilusio skatiko. Religiją ir filosofiją būtina suderinti, kad galėtume mokliškai pažinti Dievą, suprasti mūsų santykius su Dievu, savo pareigą Dievo atžvilgiu ir t.t.

Nuo pirmųjų eilučių „Śrīmad-Bhāgavatam“ atmeta visas apgavikiškas pseudoreligijas ir pateikia skaitytojui *bhagavat-tattva-vijñāṇa* (tikrasis Dievo mokslas). Šį mokslą reikia studijuoti, taikyti prak-

tiškai, gerai suprasti. Mes pateikiame šį mokslinį pažinimą kaip Kṛṣṇos samonę. Jis skirtas ne sentimentaliems žmonėms, o tiems, kurie labai rimtai siekia tobulumo gyvenime.

Pasiekti tobulumą ir pažinti Śrī Kṛṣṇą nėra taip paprasta. Kaip Kṛṣṇa sako „Bhagavad-gītoje“ (7.3):

*manuṣyāṇāṁ sahasreṣu
kaścīd yatati siddhaye
yatatām api siddhānāṁ
kaścīn mām vetti tattvataḥ*

„Iš daugelio tūkstančių žmonių tik vienas kitas veržiasi į tobulumą, o iš tobulumą pasiekusių tik vienas kitas Mane pažino iš tiesų.“ Nepaisant to, Kṛṣṇa yra labai gailėstingas puolusioms mūsų amžiaus sieloms, todėl Jis apsireiškė Viešpaties Caitanyos pavidalu ir dovanuoja joms Save nieko už tai nereikalaudamas mainais. Tai Jo privilegija. Jei Kṛṣṇa pageidauja dovanoti Save nieko už tai nereikalaudamas, tai Jo teisė. Taip pasielgdamas Jis labai palengvino visą procesą, nes šiaip Kṛṣṇą pažinti tikrai nėra lengva. Užsidirbti milijoną dolerių yra nelengva, bet visai kas kita kai milijonas jums dovanojamas.

Neveltui Rūpa Gosvāmis šlovina Viešpatį Caitanyą, vadindamas Jį visų dosniausiu įsikūnijimu:

*namo mahā-vadānyāya
kṛṣṇa-prema-pradāya te
kṛṣṇāya kṛṣṇa-caitanya-
nāmne gaura-tviṣe namaḥ*

„Pagarbiai lenkiuosi Aukščiausiam Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai Caitanyai, kuris yra dosnesnis už bet kurį kitą *avatārą*, net ir už Patį Kṛṣṇą, kadangi Jis laisvai dovanoja tai, ko niekas niekada anksčiau nėra dovanojęs – tyrą meilę Kṛṣṇai.“ Jei eisime Rūpos Gosvāmio pėdomis, pažinsime Viešpatį Caitanyą, o jei pelnysime Viešpaties Caitanyos prielankumą, be vargo pažinsime Kṛṣṇą.

16

Kai širdyje pateka Kṛṣṇos saulė

.

*bhidyate hṛdaya-granthiś chidyante sarva-saṁśayāḥ
kṣīyante cāśya karmāṇi drṣṭa evātmaniśvare*

Tokiu būdu širdyje perkertamas mazgas ir į šipulius sudūžta visos abejonės. Kai žmogus suvokia, kad savasis „aš“ yra tikras šeimininkas, karminių darbų grandinė nutrūksta.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.2.21

Igyti mokslinių žinių apie Dievo Asmenį reiškia suvokti ir savąjį „aš“. Klausimas, ar gyvoji būtybė pagal prigimtį yra dvasinis „aš“, sukelia nemažai spekuliacijų ir abejonių. Materialistas netiki dvasinio „aš“ buvimu, o filosofai empirikai tiki impersonalia visuotine dvasia ir nepripažįsta gyvųjų būtybių individualumo. Tačiau transcendentalistai teigia, kad siela ir Supersiela yra dvi skirtingos asmenybės, tapačios kokybės prasme, bet skirtingos kiekybiškai. Egzistuoja daugybė kitų teorijų, tačiau *bhakti-yogos* pratybomis pasiekiamas tikras Śrī Kṛṣṇos pažinimas išsklaido visas šias spe-

kuliacijos. Šrī Kṛṣṇa yra tarsi saulė, o materialistiniai išvedžiojimai apie Absoliučią Tiesą – tarsi gūdi naktis. Kai žmogaus širdyje pateka Kṛṣṇos saulė, materialistinių spekuliacijų apie Absoliučią Tiesą ir gyvasias būtybes miglos išsyk išsisklaido. Kur šviečia saulė, ten nėra tamsos, ir visų mūsų širdyse Supersielos pavidalu glūdinčio Kṛṣṇos malone mums atsiveria sąlyginės tiesos, kurias slėpė tirstos neišmanymo miglos.

„Bhagavad-gītoje“ (10.11) Viešpats sako, kad norėdamas suteikti Savo tyram bhaktui ypatingą malonę Viešpats Pats išsklaido tirstas abejonių miglas, užiebdamas bhakto širdyje grynojo pažinimo žiburį. Kadangi Pats Dievo Asmuo apšviečia Savo bhakto širdį, su transcendentine meile Jam tarnaujantis bhaktas negali skendėti tamsoje. Jam iki galo atsiveria absoliuti ir sąlyginės tiesos. Bhaktas nelieka apgaubtas tamsos, jo širdį apšviečia Dievo Asmuo, todėl jis tobulai pažįsta tiesą. To negalima pasakyti apie žmones, kurie samprotauja apie Absoliučią Tiesą pasikliaudami savo ribotomis pažintinėmis galimybėmis. Tobulos žinios vadinamos *paramparā*, dedukcinėmis žiniomis, kurios paskelbtos autoriteto lūpomis pasiekia nuolankiai besiklausantįjį, savo klusnumu ir tarnyste pelniusi teisę jas išgirsti. Visiškai nepaisyti Aukščiausiojo autoriteto ir kartu Jį pažinti paprasčiausiai neįmanoma. Jis pasilieka teisę neatsiskleisti iliuzinės energijos valdžioje esančiai menkai ir užūliai visumos dalelei. Bhaktai paklūsta Dievo Asmeniui, todėl Viešpats dovanoja transcendentinį žinojimą pirma Brahmai, o per Brahma ir mokinių seką jo vaikams ir mokiniams. Šį procesą skatina Supersiela, glūdinti bhaktų širdyse. Tai pats tobuliausias transcendentinių žinių įgijimo būdas.

Šis prašviesėjimas leidžia bhaktui be vargo atskirti dvasią nuo materijos, nes dvasios ir materijos mazgą išriša Pats Viešpats. Šis mazgas yra *ahaṅkāra*. *Ahaṅkāra* klaidina gyvają būtybę, versdama ją tapatintis su materija. Kai mazgas atsiriša, abejonių debesys išsyk išsisklaido. Žmogus išvysta savo valdovą ir visas atiduoda Jam skirtingai transcendentinei tarnystei. Taip jis galutinai sutrauko karminių darbų grandines. Materialiame pasaulyje žmogus pats save sukausto karminės veiklos grandinėmis ir gyvenimas iš gyvenimo priverttas ragauti saldžius bei karčius savo poelgių vaisius. Tačiau kai tik jis pradeda su meile tarnauti Viešpačiui, karmos grandinės, kurio-

mis jis buvo surakintas, nukrinta ir jo veiksmiškai nebesukuria jokių pasekmių.

Tai visiško išsivadavimo būvis. Ankstesniame posme pasakyta: *bhagavat-tattva-vijñānaṁ mukta-saṅgasya jāyate*. Tai reiškia, kad mokslas apie Dievą – Absoliučią Tiesą (*bhagavat-tattva*) atsiskleidžia išsivadavusiai sielai. Pasitaiko tokių, kurie dedasi iškiliais, dvasinio pažinimo kelyje labai pažengusiais bhaktais, bet negali net mesti rūkyti. Tai reiškia, kad toks žmogus nėra pasiekęs išsivadavimo. Jei žmogus išties yra pajutęs dvasinio gyvenimo skonį, jis beveik neturi materialių prisirišimų. Tai požymis, kad žmogus išsivadavęs.

Pirmajame šio posmo sakinyje sakoma: *bhidyate hṛdaya-granthiḥ* – „tikras Dievo pažinimas perkerta mazgą širdyje.“ Tvirtas mazgas – tai lytinis potraukis, nuo kurio ir prasideda materialus gyvenimas. Vyras geidžia moters, moteris geidžia vyro. Abipusis jų potraukis žymi materialaus gyvenimo pradžia. Lytinis potraukis būdingas ne tik žmonėms bet ir gyvūnams, paukščiams, vabzdžiams. Tai yra pirmasis mazgas širdyje (*hṛdaya-granthiḥ*).

Todėl Vedinėje civilizacijoje mokymo procesas pradedamas nuo *brahmacaryos* (skaistybės įžadai). Susilaikyti nuo sekso nėra taip paprasta kaip gali atrodyti. Šis žingsnis reikalauja *tapasyos* (mokymasis tramdyti kūną). Mokomasi, kaip suvaldyti protą ir jusles. Mūsų dienomis universitetų studentai ne tik kad nemokomi susivaldymo, bet jiems yra sudaromos kuo patogesnės sąlygos tenkinti jausmus. Visų pirma tai pasakytina apie Vakarų šalis, kur vaikinai ir merginos mokosi kartu ir net gyvena tame pačiame pastate. Apie *brahmacaryą* šiuo atveju negalima nė kalbėti. Lytinio potraukio mazgas tampa tik tvirtesnis.

Taigi norit perkirsti lytinio potraukio ir kitus širdį susimezergusius mazgus būtina veikti dviem kryptimis: puoselėti Kṛṣṇos sąmonę ir sykiu stengtis atsikratyti visų blogų įpročių. Norint progresuoti būtina daryti ir viena, ir kita. Pavyzdžiui, žmogui susirgus gydytojas ne tik skiria vaistus, bet ir nurodo pacientui, ką valgyti, ir ko atsisakyti. Toks gydymo procesas yra tinkamas. Jei pacientas gers vaistus, bet nesilaikys paskirtos dietos, jis neišgis. Lygiai tokia pat kvailystė manyti, kad, jei kartosi Hare Kṛṣṇa, galima daryti ką tik nori, ir vis tiek pasieksi dvasinę pažangą. Būtina praktikuoti *tapasyą* savo noru atsisakant kai kurių patogumų. Pavyzdžiui, mes nurodė-

me mūsų Kṛṣṇos sąmonės bendrijos nariams atsisakyti neleistinių lytinių santykių, nevalgyti mėsos, nevirtoti svaiginamųjų medžiagų ir nelošti azartinių lošimų. Be to, mūsų mokiniai turi anksti keltis (prieš keturias), maudytis, lankyti *maṅgala-ārati* ir studijuoti šventraščius. Visa tai askezės, kai savo noru atsisakome to, kas mums gali patikti, ir renkamės tai, kas mums gali nepatikti. Žinoma, jei žmogus labai rimtai praktikuoja Kṛṣṇos sąmonę, Kṛṣṇa padeda jam tinkamai tai atlikti.

Kitame šio posmo sakinyje pasakyta: *chidyante sarva-saṁśayāḥ* – „visos abejonės subyra į šipulius.“ Žmogų, kuris dar nedaug pasiekė Kṛṣṇos sąmonės srityje, drasko įvairios abejonės. Jis net gali abejoti, kad yra siela, o ne kūnas. Bet kai tik jis išsamiai susipažįsta su Dievo mokslu (*bhagavat-tattva-vijñānam*), visos jo abejonės išsisklaido ir jis tvirtai žino, kad yra „dvasinė siela, amžinas Kṛṣṇos tarnas.“

Toliau „Bhāgavatam“ sako: *kṣīyante cāsyā karmāṇi* – „nutraukiamas karminės veiklos ir jos padarinių grandinė.“ Mes gyvename surakinti šiame materialiaame pasaulyje dėl savo karmos, karminių veiksmų. Pagal ankstesnę karma mes turime esamą kūną, o savo dabartiniais veiksmais formuojame būsimą. Visi žmonės turi panašių bruožų – dvi rankas, dvi kojas, vieną galvą, bet visi kūnai yra skirtingi, nes skirtinga yra kiekvieno karma. Todėl turime nutraukti karmos grandinę. Bet kaip? Kṛṣṇa paaiškina tai „Bhagavad-gītoje“ (3.9):

*yajñārthāt karmaṇo 'nyatra
loko 'yaṁ karma-bandhanaḥ
tad-artham karma kaunteya
mukta-saṅgaḥ samācara*

Karma mūsų nepančios, jei savo darbus skirsime Kṛṣṇai. To nedarant, nesvarbu ar įprastiniu požiūriu mūsų poelgiai yra geri, ar blogi, mus vis tiek pančios karmos padariniai.

Jeigu žmogaus pasiaukojimo tarnystė Kṛṣṇai yra pastovi, jis nusiemes materialios vergystės grandinės. Bet užtenka tik iškrypti iš pasiaukojimo tarnystės kelio ir mus tuojau pat surakins Kṛṣṇos iliuzinė energija (*māyā*). „Caitanya-caritāmṛtoje“ (*Madhya* 22.31) Śrī Caitanya Mahāprabhu pateikia tokią analogiją:

*kṛṣṇa-sūrya-sama; māyā haya andhakāra
yāhāṇ kṛṣṇa, tāhāṇ nāhi māyāra adhikāra*

„Kṛṣṇa yra saulės šviesa, o māyā – tamsa. Kur šviečia saulė, ten nėra tamsos.“ Taigi visada atminkite Kṛṣṇą. Tada jūsų neišveiks māyā, kuri verčia mus užsiimti karmine veikla.

Apie išsivadavimą iš karmos pasiaukojimo tarnystės priemonėmis „Brahma-saṁhitā“ (5.54) sako:

*yas tv indragopam athavendram aho sva-karma-
bandhānurūpa-phala-bhājanam ātanoti
karmāṇi nirdahati kintu ca bhakti-bhājām
govindam ādi-puruṣam tam ahaṁ bhajāmi*

„Visi nuo dangaus valdovo Viešpaties Indros iki menkiausio vabzdžio – *indra-gopos* džiaugiasi ar kenčia dėl savo karmos padarinių. Bet bhakto karminius padarinius sudegina Pats Viešpats.“

Dangaus valdovo Indros postą galima užimti atlikus daug gerų darbų, lygiai kaip galima užimti aukščiausiojo teismo teisėjo postą turint tinkamą išsilavinimą. Visi didieji pusdieviai – Indra, Candra, Sūrya, Brahmā – užėmė savo postus dėl savo doringų darbų (*puṇya-karma*), o kiaulės, šunys ir kiti gyvūnai kenčia savo kūnuose dėl nedorų darbų (*pāpa-karma*). Taigi visi kenčia ar džiaugiasi savo karma ir dėl jos yra priversti kalėti šiame materialiam pasaulyje. Viskas yra labai paprasta. Tačiau *karmāṇi nirdahati kintu ca bhakti-bhājām*: karma tu, kurie pasirinko Kṛṣṇos sąmonę ir praktikuoja pasiaukojimo tarnystę, yra sudeginama. Kitaip sakant, Kṛṣṇos bhaktai nesukuria karminių padarinių. Jei pasėsite avinžirni į dirvą, jis išaugs, bet, jei prieš sėdamas jį pakepinsite, avinžirnis neaugs. Taigi mes turime iškepinti karma savo pasiaukojimo tarnystė. Tada mūsų veiksmai nesukurs karminių padarinių.

Kol karminių padarinių neišrausime su šaknimis, tol nepasieksime dvasinio pasaulio. Kitaip sakant, kol tęsime karmine veikla, tol turėsime kaskart iš naujo gimti tam tikru materialiu kūnu. Neveltui Viešpats Rṣabhadeva penktoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ (5.5.4) giesmėje sako:

*nūnam pramattaḥ kurute vikarma
yad indriya-pritaya āpṛṇoti*

*na sādhu manye yata ātmano 'yam
asann api kleśada āsa dehaḥ*

„Neturintieji žinių apie dvasinę sielą yra supančioti materialios veiklos grandinėmis ir trokšdami patirti juslinius malonumus daro įvairiausias nuodėmes. Tokie veiksmai nieko gero nežada. Kitą gyvenimą jie lemia pasibjaurėtiną kūną.“

Tačiau bhaktui jokia karma negresia, jis nebeturės materialaus kūno. Kṛṣṇa patvirtina šią mintį „Bhagavad-gītoje“ (4.9): *tyaktvā dehaṁ punar janma naiti mām eti*. Nusimetęs esamą kūną bhaktas neįgyja kito materialaus kūno. Jis keliauja namo, atgal pas Dievą savo dvasiniu kūnu.

Analogiška mintis dėstoma ir šiame „Bhāgavatam“ posme: *kṣīyante cāśya karmāṇi dṛṣṭa evātmanīśvare*. Išsivadavęs iš karmos padarinių bhaktas iki galo suvokia savo ryšį su Dievu – „Aš esu amžinas Dievo Kṛṣṇos tarnas.“ Suvokęs, kas jis yra iš tikrųjų, jis visa siela atsideda tyrai pasiaukojimo tarnystei, o tai yra gyvenimo tobulumas.

Apie autorių

Jo Dieviškoji Kilnybė A.C. Bhaktivedanta Svamis Prabhupāda į šį pasaulį atėjo 1896 metais Indijoje, Kalkutos mieste. Su savo dvasiniu mokytoju, Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvačiu Gosvāmiu, pirmą kartą susitiko Kalkutoje 1922 metais. Bhaktisiddhāntai Sarasvačiui, garsiam teologui ir šešiasdešimt keturių Gauḍīyos Maṭhų (Vedų institutų) įsteigėjui, patiko išsilavinęs jaunuolis, ir jis įtikino pastarąjį skirti savo gyvenimą Vedų žinojimui skleisti. Śrīla Prabhupāda tampa Bhaktisiddhāntos Sarasvačio pasekėju, o po vienuolikos metų (1933 m. Alahabade) – oficialiai inicijuotu mokiniu.

Pirmojo susitikimo metu Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatis Thākura paprašė Śrīlos Prabhupādos skelbti Vedų žinias anglų kalba. Vėlesniais metais Śrīla Prabhupāda parašo komentarus „Bhagavad-gītai“, prisideda prie Gauḍīyos Maṭhų veiklos, o 1944 metais pradeda leisti dvisavaitinį žurnalą anglų kalba – „Back to Godhead“ („Atgal pas Dievą“). Jį Śrīla Prabhupāpa vienas pats redagavo, rašė jo rankraščius, tikrino kontrolinius egzempliorius ir net platino jį gatvėse. Šį žurnalą iki pat šių dienų visame pasaulyje įvairiomis kalbomis leidžia jo mokiniai.

1950-aisiais metais Śrīla Prabhupāda atsisako šeimyninio gyvenimo, kad skirti daugiau laiko studijoms ir rašymui. Jis išvyksta į šventą Vṛndāvanos miestą ir apsigyvena istorinėje Rādhā-Dāmodaros šventykloje. Čia jis keletą metų atsidėjęs studijuoja ir rašo. 1959-ais metais Śrīla Prabhupāda duoda *sannyāsos* įžadus. Rādhā-Dāmodaros šventykloje Śrīla Prabhupāda pradeda kurti savo gyvenimo šedevrą – daugiatomį 18 000 posmų „Śrīmad-Bhāgavatam“

(„Bhāgavata Purāṇos“) vertimą su komentarais. Leidyklai išleidus tris „Bhāgavatam“ tomus, Śrīla Prabhupāda kroviniu laivu iškeliauja į Niujorką. Jis beveik neturėjo pinigų, bet šventai tikėjo, kad pavyks įgyvendinti dvasinio mokytojo jam pavestą vykdyti misiją. Tą dieną, kai Prabhupāda išsilaipinęs Amerikoje išvydo miglų gaubiamus dangoraižius, savo dienoraštyje jis įrašė tokius žodžius: „Brangusis Kṛṣṇa, aš esu tikras, kad vos tik ši transcendentinė žinia pasieks jų širdis, jie pasijus geriau ir išsivaduos iš šių apgailėtinių gyvenimo sąlygų.“ Tuo metu jam buvo sukakę šešiasdešimt devyneri metai, jis buvo vienas, beveik be pinigų, bet dvasinės žinios ir pasišventimas suteikdavo jėgų ir pasitikėjimo.

„Būdamas senyvo amžiaus, kai dauguma žmonių jau ilsisi ant laurų,“ – rašo Harvardo universiteto teologas Harvey Cox, – „Śrīla Prabhupāda paklausė mokytojo nurodymų ir išsiruošė į varginančią kelionę Amerikon. Žinoma, jis tėra vienas iš tūkstančių mokytojų, bet, kita vertus, jis yra vienintelis iš tūkstančių, o gal net ir milijonų.“

Atvykęs į Niujorką, Śrīla Prabhupāda beveik neturėjo lėšų. Tikėtai kitais metais, 1966-ųjų liepą, patyręs didelius sunkumus, jis įkuria Tarptautinę Krišnos sąmonės bendriją. Kai 1977-aisiais metais Śrīla Prabhupāda paliko šį pasaulį (lapkričio 14 d.), jo vadovaujama bendrija jau buvo išaugusi į pasaulinio masto konfederaciją, kurią sudarė daugiau kaip šimtas *āśramų*, mokyklų, šventyklų, institutų bei žemės ūkio bendruomenių.

1972 metais Śrīla Prabhupāda Vakarų šalyse įvedė Vedų švietimo sistemą pradiniam ir viduriniam išsilavinimui įgyti įkurdamas Dalase, Teksaso valstijoje, JAV, *gurukulą*. Nuo to laiko jo mokiniai įkūrė daug tokių mokyklų JAV ir visame pasaulyje.

Śrīla Prabhupāda – taip pat ir keletu stambių tarptautinių kultūros centrų Indijoje įkūrimo iniciatorius. Numatyta, kad aplinkui Śrīdhāma Māyāpuros centrą vakarų Bengalijoje iškils visas dvasinis miestas. Šiam grandioziniam užmojui įgyvendinti prireiks daugiau nei dešimties metų. Vṛndāvanoje (Indija) pastatyta didinga Kṛṣṇa-Balarāmos šventykla ir viešbutis svečiams iš viso pasaulio. Stambus kultūros bei švietimo centras yra ir Bombėjuje. Daugelyje svarbių Indijos vietų taip pat bus įkurti centrai.

Ir vis dėlto vertingiausias Śrīlos Prabhupādos indėlis – tai jo

knygos. Mokslininku nepaprastai vertinamos už autoritetingumą, minties gilumą ir aiškumą, jos naudojamos kaip akademiniai vadovėliai daugelyje koledžu. Śrīlos Prabhupādos raštai išversti daugiau kaip į 80 kalbų. Leidykla „The Bhaktivedanta Book Trust“, įsteigta 1972 metais Śrīlos Prabhupādos knygoms publikuoti, šiuo metu yra stambiausia Indijos religijos bei filosofijos literatūros leidėja pasaulyje.

Jau būdamas garbingo amžiaus, per dvylika metų Śrīla Prabhupāda su paskaitomis keturiolika kartų apkeleavo planetą, pabuvojo šešiuose kontinentuose. Nepaisant to, kad buvo labai užimtas, Śrīla Prabhupāda visą laiką daug rašė. Jo raštai sudaro visą Vedų filosofijos, religijos, literatūros bei kultūros biblioteką.

Žodynėlis

- Absoliuti tiesa** – pirminis visų energijų šaltinis.
- Ācārya** – idealus mokytojas, mokantis savo pavyzdžiu; dvasinis mokytojas.
- Ahaṅkāra** – klaidinga savimonė, dėl kurios siela klaidingai tapatina save su materialiu kūnu.
- Arjuna** – vienas iš penkerių Pāṇḍavų. Kṛṣṇa tapo jo vežėju ir papasakojo jam „Bhagavad-gīta“.
- Artha** – ekonomikos plėtra.
- Āśrama** – viena iš dvasinio tobulėjimo pakopų; žr. taip pat *Brahmacarya; Gṛhastha; Vānaprastha; Sannyāsa*.
- Asura** – demonas ateistas; primityvus materialistas.
- Bhagavad-gīta** – Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos ir Jo atsidavusio pasekėjo Arjunos dialogas, apibūdinantis pasiaukojimo tarnystę kaip svarbiausią priemonę siekiant dvasinio tobulumo ir galutinį dvasinio tobulumo tikslą.
- Bhagavānas** – Aukščiausiasis Viešpats, visų vertenybių valdovas.
- Bhāgavata** – viskas, kas turi sąsajų su Bhagavānu, Aukščiausioju Viešpačiu; visų pirma Viešpaties bhaktas ir „Śrīmad-Bhāgavatam“.
- Bhakti** – pasiaukojimo tarnystė Viešpačiui Kṛṣṇai.
- Bhakti-yoga** – jungtis su Aukščiausioju per pasiaukojimo tarnystę.
- Brahmā** – pirma visatos būtybė; Viešpaties Viṣṇu nurodymu Brahmā kurias visas visatos gyvybės formas ir valdo aistros *guṇa*.

Brahmacarya – skaistybės įžado besilaikančio mokinio gyvenimas; pasak Vėdų, pirmoji dvasinio tobulėjimo pakopa.

Brahma-bhūta – materijos sutepties nepaliesta palaiminga būseną; išsivadavimas.

Brahma-jijñāsa – klausimai iš dvasinio žinojimo srities.

Brahma-saṁhitā – Viešpaties Brahmos maldos, šlovinančios Aukščiausiąjį Viešpatį.

Brahmanas – 1) siela; 2) beasmenis, visa persmelkiantis Aukščiausiojo aspektas; 3) Aukščiausiasis Dievo Asmuo; 4) *mahat-tattva*, visuminė materijos substancija.

Brahmanai (brāhmaṇai) – išminčiai, šventikai; pirmoji Vėdų socialinės sistemos klasė.

Caitanya-caritāmṛta – Śrīlos Kṛṣṇadāso Kavirājos parašyta autoritetinga Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu biografija, supažindinanti su Viešpaties mokymu ir pramogomis.

Caitanya Mahāprabhu – (1486-1534) Aukščiausiasis Viešpats, apsireiškęs Jo Paties iškilaus bhakto pavidalu kad mokytu meilės Dievui, pagrindinai *saṅkīrtanos* proceso dėka.

Cāṇakya Paṇḍitas – brahmanas, kuris patarinėjo valdovui Candraguptai, sutrukdžiusiam Aleksandruui Didžiajam užkariauti Indiją.

Candra – mėnulį valdantis pusdievis.

Deva – pusdievis arba dieviška asmenybė.

Dharma – religija, priedermė; paprastai žymi svarbiausią gyvų būtybių prigimtinių bruožą – amžinąją tarnystę Viešpačiui.

Dievybė – autoritetingas Kṛṣṇos pavidalas, garbinamas šventyklose.

Džaganatha Puris – miestas Indijoje, Orisos valstijoje, kuriame stūkso senovinė Aukščiausiojo Viešpaties, apsireiškusio Jagannāthos („visatos Viešpaties“) Dievybe, šventykla. Kasmet Jos garbei rengiamas masinis vežimų festivalis.

Gopēs – Kṛṣṇos draugės piemenaitės, labiausiai atsidavusios ir artimiausios Viešpaties pasekėjos.

Gosvāmis – *svāmis*, tas, kas pajėgia visiškai suvaldyti savo jusles; pasaulio atsižadėjusio žmogaus (*sannyāsio*) titulas.

- Govinda** – Aukščiausiasis Viešpats, Kṛṣṇa, džiuginantis žemę, karves ir jusles.
- Gṛhastha** – gyvenimas šeimoje vadovaujantis Vedų nurodymais; antrasis dvasinio tobulėjimo kelias.
- Guru** – dvasinis mokytojas.
- Haṭha-yoga** – sėdėjimo pozas ir kvėpavimo pratimus naudojanti sistema, skirta apsisvalymui ir juslių kontrolei.
- Hiraṇyakaśipu** – demoniškas valdovas, kurį nužudė Viešpats Nṛsimhadeva.
- Indra** – svarbiausias iš valdančiųjų pusdievių, dangaus planetų valdovas.
- Īsopaniṣada** – viena iš 108 *Upaniṣadų*.
- Jagannātha** – „visatos Viešpats“; Aukščiausiasis Viešpats, apsireiškęs ypatinga Dievybe.
- Joga** – dvasinis jungties su Aukščiausiuoju procesas.
- Jogas** – transcendentalistas, siekiantis jungties su Aukščiausiuoju.
- Jñāna-yoga** – Aukščiausiojo pasiekimo procesas, pagrįstas žinojimo puoselėjimu.
- Jñānis** – tas, kuris siekia pažinimo abstrakčiais samprotavimais.
- Kālī** – Viešpaties Śivos žmona, materialios energijos įsmeninimas.
- Kali-yuga (Kali amžius)** – dabartinis amžius, kuriam būdinga nesantaikos dvasia. Paskutinysis iš keturių *yugų*. Prasidėjo prieš 5 000 metų.
- Kāma** – geismas.
- Karma** – 1) materialioji veikla, atliekama atsižvelgiant į šventraščių nurodymus; 2) veikla, įtakojanti materialaus kūno raidą; 3) bet koks materialus veiksmas, sukuriantis pasekmes; 4) materialios pasekmės, kylančios iš karminės veiklos.
- Karma-yoga** – Dievo pažinimo kelias paskiriamas Jam savo darbo vaisius.
- Karmis** – žmogus, užsiimantis karmine veikla, materialistas.
- Kṛṣṇa-kathā** – pasakojimai apie Aukščiausiąjį Viešpatį, Kṛṣṇa, arba Jo Paties žodžiai.
- Kṛṣṇa-prasādam** – žr. Prasādam.

- Kṣatriyai** – kariai arba valdovai; antroji Vėdų socialinės visuomenės klasė.
- Kurukṣetros mūṣis** – mūṣis tarp Kauravų ir Pāṇḍavų, įvykęs prieš penkis tūkstančius metų. Viešpats Kṛṣṇa prieš jam prasidedant papasakojo Arjunai „Bhagavad-gītā“.
- Mahābhārata** – Vyāsadevos užrašytas epas, didžiosios Indijos istorija. Jame pasakojama apie įvykius Kurukṣetros mūšyje, pateikiama „Bhagavad-gītā“.
- Mahā-mantra** – didžioji išsivadavimo giesmė: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.
- Mahātmā** – „didžioji siela“, iškilus Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas.
- Māyā** – žemesnioji, iliuzinė Aukščiausiojo Viešpaties energija, valdanti materialią kūriniją; savo amžinojo ryšio su Kṛṣṇa užmiršimas.
- Māyāvāda** – impersonalistinė teorija apie besalygišką gyvųjų esybių, gamtos ir Aukščiausiojo vienovę.
- Māyāvādžiai** – filosofai impersonalistai, galutinę Absoliuto išraišką suvokiantys kaip neturinčią pavidalo ir teigiantys, esą gyvos būtybės lygios Dievui.
- Maṅgala-ārati** – Aukščiausiojo Viešpaties Dievybės garbinimo ceremonija, atliekama ankstų rytą.
- Mokṣa** – išsivadavimas iš materijos nelaisvės.
- Mūḍha** – kvailys, ne ką protingesnis už asilą.
- Mukti** – išsivadavimas iš materialios būties.
- Naimiṣāranya** – šventasis miškas centrinėje Indijoje, kuriame Sūta Gosvāmis išminčiams papasakojo „Śrīmad-Bhāgavatam“.
- Nārada Munis** – tyras Viešpaties bhaktas, turintis amžiną kūną. Keliauja po visas šlovindamas pasiaukojimo tarnystę. Vyāsadevos ir daugelio kitų iškilių bhaktų dvasinis mokytojas.
- Nārada-pañcarātra** – Nārados Munio knyga apie Dievybių garbinimą ir *mantra* meditaciją.
- Narottama dāsa Ṭhākura** – *vaiṣṇava*, dvasinis mokytojas, priklausantis Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu mokinių sekai. Lokanāthos dāsos Gosvāmio mokinys, parašė daug Kṛṣṇa šlovinančių giesmių bengalų kalba.

Nivṛtti-mārga – atsižadėjimo kelias, vedantis į išsivadavimą.

Pañcarātra – Vėdų šventraštis, aprašantis Dievybės garbinimą ir skirtas šio amžiaus bhaktams.

Pañdita – mokslo žmogus.

Paramātmā – Supersiela, Višņu apsireiškimas kiekvienos ikūnytosios gyvosios esybės širdyje.

Paramparā – mokinių seka.

Parīkṣitas Mahārāja – viso pasaulio imperatorius, pasiekęs tobulumą klausydamasis „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš Śukadevos Gosvāmio.

Prakṛti – Aukščiausiojo Viešpaties valiai paklūstanti material gamta, kuri valdo visus kosminio pasaulio reiškinius, taip pat ir sąlygotas gyvasias būtybes.

Prasādam – Viešpaties malonė; maistas ar daiktai, sudvasinti paaukojus juos Aukščiausiajam Viešpačiui.

Pravṛtti-mārga – juslinių malonumų, neprasilenkiančių su Vėdų priesakais, kelias.

Prema – tyra, spontaniška pasiaukojama meilė Dievui.

Purānos – aštuoniolika istorinių šventraščių, kurie papildo Vedas.

Rādhārāṇī – pati artimiausia amžina Viešpaties Kṛṣṇos palydovė, Jo vidinės, dvasinės galios įsameninimas.

Reguliatyvieji principai (keturi) – 1) nevalgyti mėsos, žuvies, kiaušinių; 2) neužsiiminėti neteisėtu seksu; 3) nevartoti svaiginamųjų ir narkotinių medžiagų; 4) nedalyvauti azartiniuose žaidimuose.

Rṣabhadeva – Aukščiausiojo Viešpaties inkarnacija, Viešpačiui atsidavęs karalius. Išmokęs savo sūnus dvasingumo atsižadėjo karalystės ir praktikavo savitramdą.

Rūpa Gosvāmis – svarbiausias tarp šešių dvasinių mokytojų *vaiṣṇavų*, tiesioginių Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu pasekėjų, metodiškai pateikusių Jo mokymą.

Samādhi – transas; visiškas panirimas į Dievo sąmonę.

Sanātana Gosvāmis – vienas iš šešių dvasinių mokytojų *vaiṣṇavų*, tiesioginių Viešpaties Śrī Caitanos Mahāprabhu pasekėjų, metodiškai pateikusių Jo mokymą.

Sannyāsa – gyvenimas atsižadėjus pasaulio; pasak Vedų, ketvirtoji dvasinio tobulėjimo pakopa.

Smṛti – apreiškietieji šventraščiai, papildantys *śruti*, pirminius Vedų raštus (Vedas ir *Upaniṣadas*).

Sūrya – saulę valdantis pusdievis.

Sūta Gosvāmis – didis bhaktas išminčius, perpasakojęs Parikṣito ir Śukadevos pokalbį Naimiṣāranyos miške susirinkusiems išminčiams.

Svargaloka – materialaus pasaulio rojinės planetos.

Śāstra – apreiškietieji šventraščiai; pavyzdžiui, Vedų raštai.

Śikṣāṣṭaka – aštuoni Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu sudėti posmai, šlovinantys Aukščiausiojo Viešpaties šventųjų vardų kartojimą.

Śiva – ypatinga Viešpaties inkarnacija kaip neišmanymo *guṇā* valdantis ir materialų pasaulį naikinantis pusdievis.

Śrīmad-Bhāgavatam – „nepriekaištingoji Purāṇa“, nagrinėja tyra pasiaukojimo tarnystę Aukščiausiam Viešpačiui.

Śruti – žinios, gautos klausantis; pirminiai Vedų raštai (Vedos ir *Upaniṣados*), kurias apreiškė Patsai Aukščiausiasis Viešpats.

Śūdro – darbininkai; ketvirtoji Vedų socialinės sistemos klasė.

Śukadeva Gosvāmis – didis bhaktas išminčius, papasakojęs karaliui Parikṣitui „Śrīmad-Bhāgavatam“ prieš pat šio mirtį.

Tapasya – askezė; savanoriškas apsiribojimas aukščiausiam gyvenimo tikslui pasiekti.

Upadeśāmṛta – trumpas Rūpos Gosvāmio kūrinys sanskrito kalba, pateikiantis svarbias atsidavimo Viešpačiui Kṛṣṇai tarnystės taisykles.

Upaniṣados – svarbiausia Vedų filosofinė dalis.

Vaiśyai – ūkininkai ir prekyjai; trečioji Vedų socialinės sistemos klasė.

Vaiṣnava – Aukščiausiojo Viešpaties Viṣṇu, arba Kṛṣṇos, atsidavęs pasekėjas; bhaktas.

Vānaprastha – atsižadėjęs šeimyninio gyvenimo; pasak Vedų, trečioji dvasinio tobulėjimo pakopa.

Varṇa – viena iš keturių Vedų socialinės sistemos klasių.

Priklausomybę *varṇai* lemia žmogaus veiklos pobūdis ir gamtos *gunų* įtaka jam. Žr. taip pat *Brahmanai*; *Kṣatriyai*; *Vaiśyai*; *Śūdras*.

Varṇāśrama-dharma – vėdiškoji sistema, skirianti visuomenę į keturias klases ir keturis dvasinio tobulėjimo etapus; žr. taip pat *Varṇa*; *Āśrama*.

Vedānta-sūtra – Śrīlos Vyāsadevos parašyta Vedų filosofijos santrauka.

Vedos – pirminiai šventraščiai, išėję iš Paties Viešpaties Kṛṣṇos lūpų.

Virāṭ-puruṣa – Aukščiausiojo Viešpaties visatos pavidalas, visų materialių apraiškų visybė.

Viṣṇu – Aukščiausiasis Viešpats; Viešpaties Kṛṣṇos ekspansijos, tiek egzistuojančios Vaikuṅṭhos pasaulyje, tiek kuriančios ir palaikančios materialias visas.

Vivasvānas – saulę valdantis pusdievis.

Vyāsadeva – Viešpaties Kṛṣṇos išikūnijimas, dovanojęs žmonijai *Vedas*, *Purānas*, „*Vedānta-sūtra*“ ir „*Mahābhārata*“.

Vṛndāvana – Kṛṣṇos amžinoji buveinė, kurioje iki galo atsiskleidžia Jo patrauklūs bruožai; kaimelis Indijoje, kuriame prieš 5 000 metų vyko Viešpaties vaikystės žaidimai.

Kaip tarti sanskritą

Visi sanskrito terminai ir vardai knygoje pateikiami pagal lotyniškąją sanskrito transliteracijos sistemą, kuri tiksliai perteikia sanskrito rašybą. Kiekvieną sanskrito abėcėlės (*devanāgarī*) ženklą žymi atitinkama lotyniška raidė (su diakritiniu ženklu arba be jo) arba šių raidžių junginys. Tai pasaulio mokslininkų pripažintas ir plačiai vartojamas metodas sanskrito žodžiams rašyti. Žemiau pateikiamas smulkus tarimo paaiškinimas.

Trumpasis balsis **a** tariamas kaip **a** žodyje „kad“, ilgasis **ā** – kaip **a** žodyje „lašas“. Trumpasis **i** tariamas kaip **i** žodyje „tik“, ilgasis **ī** – kaip **y** žodyje „lyja“, trumpasis **u** – kaip žodyje „kur“ ir ilgasis **ū** – kaip žodyje „dūmai“. Balsis **ṛ** tariamas kaip **ri** žodyje „rimas“. Balsiai **e** ir **ai** tariami kaip **ei** žodyje „keistas“ ir **o** bei **au** tariami kaip **o** anglų kalbos žodyje „go“ [**gou**] („eiti“). *Anusvāra* (**m̐**) yra grynas nosinis garsas ir tariamas kaip **n** prancūzų kalbos žodyje „boñ“ („geras“). *Visarga* (**ḥ**) – stiprus aspiratas (artikuliacijai būdingas stiprus iškvėpimas, kylantis dėl staigaus oro srovės nutraukimo). Dvieilio gale **aḥ** tariamas kaip **aha**, o **iḥ** – kaip **ihi**.

Guturaliniai (gomuriniai) priebalsiai – **k**, **kh**, **g**, **gh** ir **ṅ**; juos tariant, liežuvio užpakalinė dalis pakyla ir priartėja prie minkštojo gomurio. **K** tariamas kaip žodyje „kalnas“, **kh** – kaip junginys „kch“, **g** – kaip žodyje „gilus“, **gh** – kaip junginys **gh** ir **ṅ** – kaip žodyje „dingti“.

Palataliniai (liežuvio vidurinieji) priebalsiai – **c**, **ch**, **j**, **jh** ir **ñ**; juos tariant liežuvio vidurinė dalis pakyla ir priartėja prie kietojo gomurio. **C** tariamas kaip žodyje „čia“, **ch** – kaip junginys **čch**, **j** – kaip

žodyje „džiaugsmas“, **jh** – kaip junginys **džh** ir **ñ** – kaip angli kalbos žodyje „canyon“ („kanjonas“).

Cerebraliniai priebalsiai – **ṭ, ṭh, ḍ, ḍh** ir **ṇ** – tariami panašiai kaip dantiniai, tačiau liežuvio priešakinė dalis neliečia dantų, bet užsiriečia į viršų ir apatine puse liečia priešakinę kietojo gomurio dalį.

Dantiniai priebalsiai – **t, th, d, dh** ir **n**; juos tariant liežuvio priešakinė dalis liečia dantis. **T** tariamas kaip žodyje „tikslas“, **th** – kaip junginys **tch, d** – kaip žodyje „diena“, **dh** – kaip junginys **dh** ir **n** – kaip žodyje „ne“.

Labialiniai (lūpiniai) priebalsiai – **p, ph, b, bh** ir **m**; juos tariant dalyvauja lūpos. **P** tariamas kaip žodyje „pintinė“, **ph** – kaip junginys **pch, b** – kaip žodyje „banga“, **bh** – kaip junginys **bh** ir **m** – kaip žodyje „miegas“.

Pusbalsiai **y, r, l** ir **v** tariami atitinkamai kaip žodžiuose „jautrus“, „ratas“, „laikas“ ir „vaikas“. Sibiliantai (švilpiamieji ir šnypščiamieji) – **ṣ, ś** ir **s** tariami atitinkamai kaip žodžiuose „šaltis“, „šienas“ ir „saulė“. Raide **h** žymimas garsas tariamas kaip žodyje „himnas“.

Pastaba: junginys **jñ** tariamas kaip **gj** (pvz.: **yajña** – kaip „jagja“).